

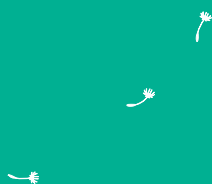

RRA LUR

regionalna razvojna agencija
ljubljske urbane regije

**REGIONALNI RAZVOJNI PROGRAM
LJUBLJANSKE URBANE REGIJE
2021–2027**

1. OSNUTEK

Ljubljana, december 2020

Kazalo vsebine

1. UVOD	12
2. POVZETEK	14
3. ANALIZA REGIONALNIH RAZVOJNIH POTENCIALOV LUR	15
3.1 PREBIVALSTVO IN TRG DELA	15
3.2 GOSPODARSTVO, KULTURNE IN KREATIVNE INDUSTRIJE	18
3.3 TURIZEM	25
3.4 KMETIJSTVO IN RAZVOJ PODEŽELJA.....	29
3.5 OBMOČJA NARAVNIH KAKOVOSTI	31
3.6 POSELITEV IN RAZVOJ NASELIJ	32
3.7 MOBILNOST	35
3.8 ENERGETSKA INFRASTRUKTURA IN OSKRBA Z ENERGIJO	37
3.9 OSKRBA S PITNO VODO, ODVAJANJE ODPADNIH VODA IN RAVNANJE Z ODPADKI	41
3.10 STANJE OKOLJA.....	44
3.11 OBMOČJA S PROSTORSKIMI OMEJITVAMI ZA RAZVOJ	47
3.12 VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE, ŠPORT	49
3.13 ZNANOST	51
3.14 KULTURA IN OHRANJANJE KULTURNE DEDIŠČINE	52
3.15 ZDRAVSTVO	55
3.16 SOCIALNO VARSTVO V REGIJI	56
3.17 NEVLADNE ORGANIZACIJE V REGIJI.....	58
3.18 POLOŽAJ REGIJE V MEDNARODNEM PROSTORU	60
4. SWOT ANALIZA	63
5. VIZIJA RAZVOJA, RAZVOJNA SPECIALIZACIJA IN RAZVOJNI CILJI LUR	68
5.1 VIZIJA RAZVOJA REGIJE.....	68
5.2 RAZVOJNA SPECIALIZACIJA REGIJE	68
5.3 RAZVOJNI CILJI REGIJE	68
6. RAZVOJNE PRIORITETE REGIJE, PROGRAMI IN UKREPI	70
6.1 PRIORITETA 1: USTVARJALNA REGIJA PRILOŽNOSTI	70
6.1.1 RAZVOJ TRAJNOSTNEGA INOVATIVNEGA IN NA ZNANJU TEMELJEČEGA GOSPODARSTVA 71	
6.1.1.1 Podpora perspektivnim dejavnostim	71
6.1.1.2 Razvoj inovativnih turističnih storitev in izgradnja turistične infrastrukture.....	71
6.1.1.3 Razvoj kadrov in kompetenc	72
6.1.2 INOVATIVNA PRENOVA REGIJE (SPODBUJANJE TEHNOLOŠKIH IN NETEHTOLOŠKIH INOVACIJ)	72

6.1.2.1	Digitalna transformacija regije	73
6.1.2.2	Specializacija regije.....	73
6.1.2.3	Oblikovanje partnerstev in vzpostavitve modelov za spodbujanje družbenih inovacije ..	73
6.1.3	KULTURNE IN KREATIVNE INDUSTRIJE	73
6.1.3.1	Ustvarjanje pogojev za razvoj kulturnega in kreativnega sektorja.....	74
6.1.3.2	Opolnomočenje kulturnega in kreativnega sektorja.....	74
6.1.3.3	Medsektorsko povezovanje kulturnega in kreativnega sektorja	75
6.1.4	SPODBUJANJE NEPOSREDNIH TUJIH INVESTICIJ, RAZVOJNO PRESTRUKTURIRANJE IN INTERNACIONALIZACIJA	75
6.1.4.1	Promocija investicij v regijo.....	76
6.1.4.2	Razvojno prestrukturiranje in internacionalizacija.....	76
6.1.5	SPODBUJANJE INVESTICIJ V RAZISKOVALNO-RAZVOJNE DEJAVNOSTI	76
6.1.5.1	Spodbujanje inovacijskih procesov in z njimi povezanih naložb	77
6.1.5.2	Raziskovalno-razvojni HUB	77
6.1.6	PREHOD REGIJE V KROŽNO GOSPODARSTVO	77
6.1.6.1	Krepitev institucionalnega okvirja na regionalni ravni in povezovanje ključnih akterjev v regiji	78
6.1.6.2	Dvig ozaveščenosti in krepitev zmogljivosti o krožnih strategijah in praksah med različnimi deležniki v regiji.....	78
6.1.6.3	Spodbujanje povpraševanja po trajnostnih izdelkih in storitvah	78
6.1.6.4	Dostop do finančnih virov za spodbujanje krožnih strategij in praks.....	78
6.1.7	RAZVOJ PODPORNEGA OKOLJA ZA KREIRANJE NOVIH GLOBALNIH PRODUKTOV.....	79
6.1.7.1	Ekonomsko poslovno infrastruktura	79
6.1.7.2	Inovativen ekosistem povezovanja in sodelovanja	79
6.2	PRIORITETA 2: PAMETNA REGIJA PO MERI LJUDI	79
6.2.1	ODPORNOST NA IZZIVE TRGA DELA PRIHODNOSTI.....	81
6.2.1.1	Izboljšanje dostopa do zaposlitve za vse iskalce zaposlitve	81
6.2.1.2	Razvoj zaposlitvenih priložnosti in prožnih oblik dela.....	81
6.2.2	IZOBRAŽEVANJE, KARIERNO USMERJANJE IN VSEŽIVLJENJSKO UČENJE.....	82
6.2.2.1	Regijske sheme za usklajevanje ponudbe in povpraševanja po kadrih.....	82
6.2.2.2	Vseživljenjska karierna orientacija	82
6.2.3	VLAGANJA V SOCIALNO INFRASTRUKTURO (VRTCI, ŠOLE, ZDRAVSTVO, KULTURA, ŠPORT) 83	
6.2.3.1	Izgradnja družbene infrastrukture.....	83
6.2.3.2	Zagotovitev pogojev (dolgotrajne) oskrbe prebivalstva regije.....	84
6.2.4	VAROVANJE ZDRAVJA.....	84
6.2.4.1	Krepitev zdravega življenjskega sloga posameznika	85

6.2.4.2	Regija za zdravje – ustvarjanje predpogojev za zdravje	85
6.2.5	NALOŽBE V KVALITETO ŽIVLJENJA (DOSTOPNOST DO STANOVANJ, MEDGENERACIJSKO SODELOVANJE, SOCIALNA VKLJUČENOST)	85
6.2.5.1	Zagotovitev visokega standarda kakovosti življenja v regiji	86
6.2.5.2	Razlike med generacijami – priložnost regije	86
6.2.5.3	Povezanost za socialno vključenost.....	86
6.2.6	SOCIALNE NALOŽBE, SOCIALNE INOVACIJE IN SOCIALNO EKSPERIMENTIRANJE.....	87
6.2.6.1	Oblikovanje ekosistema za socialne inovacije in zaposlitvene priložnosti.....	87
6.3	PRIORITETA 3: ZELENA REGIJA TRAJNOSTNIH REŠITEV	88
6.3.1	TRAJNOSTNA MOBILNOST.....	90
6.3.1.1	Posodobitev in nadgradnja železniškega omrežja Ljubljanske urbane regije	90
6.3.1.2	Okrepitev in integracija sistemov javnega prometa.....	90
6.3.1.3	Spodbujanje nadaljnega razvoja nemotorizirane mobilnosti.....	90
6.3.2	TRAJNOSTNO PROSTORSKO NAČRTOVANJE	91
6.3.2.1	Regijski prostorski plan.....	91
6.3.3	RAZVOJ TRAJNOSTNEGA, Z VIRI IN ENERGIJO VARČNEGA KMETIJSTVA	92
6.3.3.1	Povečanje prehranske samooskrbe ob spodbujanju razvoja trajnostnih oblik kmetovanja 92	
6.3.3.2	Dvig kakovosti življenja na podeželju	92
6.3.4	RAZVOJ IN UPRAVLJANJE ZELENE INFRASTRUKTURE	93
6.3.4.1	Uvajanje zelene infrastrukture v urbana okolja	93
6.3.4.2	Ohranjanje visoke stopnje biotske raznovrstnosti in kakovosti naravnih območij.....	94
6.3.4.3	Strateško načrtovanje in celovito upravljanje zelene infrastrukture na regionalni ravni .	94
6.3.5	UPRAVLJANJE Z ENERGIJO	94
6.3.5.1	Regionalni energetske koncept/ trajnostni energetske podnebni akcijski načrt.....	95
6.3.5.2	Energetske upravljanje javnih stavb.....	95
6.3.6	PRILAGAJANJE PODNEBNIM SPREMENBAM	96
6.3.6.1	Aktivnosti za povečanje poplavne varnosti v regiji	96
6.3.6.2	Trajnostni energetske podnebni akcijski načrt, TEPN (SECAP)	96
6.3.6.3	Sistemi daljinskega ogrevanja in mikro sistemi ogrevanja na OVE	97
6.3.6.4	Samooskrbne energetske skupnosti.....	97
6.3.6.5	Aktivnosti na področju kmetijstva v povezavi s podnebnimi spremembami.....	97
6.3.7	OSKRBA S PITNO VODO, ODVAJANJE ODPADNIH VODA, RAVNANJE Z ODPADKI.....	98
6.3.7.1	Investicije v okoljsko infrastrukturo	98
6.3.7.2	Učinkovito ravnanje z odpadki	98
7.	SKUPNA INDIKATIVNA FINANČNA OCENA VREDNOSTI RRP	100

7.1	Indikativna finančna ocena vrednosti RRP LUR 2021–2027	100
8.	SISTEM SPREMLJANJA, VREDNOTENJA IN ORGANIZIRANOSTI IZVAJANJA RRP	101
8.1	Organiziranost izvajanja RRP	101
8.2	Spremljanje in vrednotenje učinkov RRP	102
9.	SISTEM INFORMIRANJA IN OBVEŠČANJA JAVNOSTI O NAČRTOVANJU IN IZVAJANJU RRP	103
10.	PREDSTAVITEV NAJPOMEMBNEJŠIH REGIJSKIH PROJEKTOV	105
10.1	Nacionalni predlog projektov za izvedbo v LUR	105
10.2	Seznam ključnih projektov LUR za okrevanje po epidemiji COVID–19 (nabor junij, julij 2020) 107	
10.3	Drugi prioritetni regijski projekti	110
11.	VIRI IN LITERATURA	112

Kazalo tabel

Tabela 1:	Delovno aktivno prebivalstvo (brez kmetov) in indeks delovne migracije	17
Tabela 2:	Neto čisti dobiček/izguba glede na področja dejavnosti v LUR	19
Tabela 3:	Prikaz števila hitrorastočih podjetij	22
Tabela 4:	Prikaz BDP za RRD v LUR	23
Tabela 5:	Prenočitvene zmogljivosti, prihodi in prenočitve turistov v Ljubljani	27
Tabela 6:	Število osebnih avtomobilov na 1.000 prebivalcev v LUR in Sloveniji*	36
Tabela 7:	Statistični podatki o prometnih nesrečah na 10.000 prebivalcev LUR in Sloveniji*	36
Tabela 8:	Raba energije v predelovalni dejavnosti (GJ)	39
Tabela 9:	Sončne elektrarne	40
Tabela 10:	Število enot dediščine po statusu	53
Tabela 11:	Društva v LUR	58
Tabela 12:	Število aktivnih nevladnih organizacij s sedežem v LUR v letu 2018*	59
Tabela 13:	Indikativna ocena vrednosti RRP LUR 2021–2027	100
Tabela 14:	Nacionalni predlog projektov za izvedbo v LUR	105
Tabela 15:	Seznam ključnih projektov LUR za okrevanje po epidemiji COVID–19 (nabor junij, julij 2020)	107
Tabela 16:	Projekti, ki se poenoteno izvajajo v večini slovenskih regij	110
Tabela 17:	Prioritetni regijski projekti LUR 2021–2027	110

Kazalo slik

Slika 1: Območje priprave RRP LUR 2021–2027 - 25 občin.....	10
Slika 2: Ključni kazalci	16
Slika 3: Število oseb pod pragom tveganja revščine v LUR	17
Slika 4: Delež MSP s podružnico v tujini v LUR26 po občinah	21
Slika 5: 179 evropskih mest umeščenih glede na število kreativnih in na znanju temelječih delovnih mest.....	25
Slika 6: Prihodi in prenočitve turistov v Osrednjeslovenski regiji	26
Slika 7: Povprečna dolžina bivanja turista v Sloveniji in Osrednjeslovenski regiji.....	26
Slika 8: Kmetijska gospodarstva in kmetijska zemljišča v LUR	29
Slika 9: Prikaz urbanih naselij in središč policentričnega urbanega sistema na območju Osrednjeslovenske razvojne regije.....	33
Slika 10 Uvozna odvisnost (%) v oskrbi z energijo v Sloveniji.....	38
Slika 11: Poraba energije v LUR na področju predelovalne dejavnosti	39
Slika 12: Ocena investicij v aglomeracije pod 2000 PE.....	41
Slika 13: Investicije za varstvo okolja v LUR	44
Slika 14: Viri delcev PM10 v Ljubljani	45
Slika 15: Izobrazbena struktura prebivalcev LUR v letih 2014 in 2018.....	49
Slika 16: Prikaz regije v mednarodnem prostoru	60

Seznam kratic

AJPES – Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve
AVP – Agencija za varnost prometa
BDP – bruto domači proizvod
BS – Banka Slovenije
CLLD – ang. »Comunity Lead Local Develoment« - lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost
CPS – Celostna prometna strategija
CPS LUR – Celostna prometna strategija Ljubljanske urbane regije
DARS – Družba za avtoceste v Republiki Sloveniji
DO – daljinsko ogrevanje
DRR – dogovor za razvoj regij
EKP – evropska kohezijska politika
EKS – energetske koncept Slovenije
EPO – ekološko pomembna območja
EU – Evropska Unija
EUR – Evro
GURS – Geodetska uprava Republike Slovenije
GZS – Gospodarska zbornica Slovenije
IJPP – integrirani javni potniški promet
JPP – javni potniški promet
KKI – kulturne in kreativne industrije
KKS – kulturni in kreativni sektor
KP – krajinski park
LAS – Lokalna akcijska skupina
LEK – lokalni energetske koncept
LJEPK 2025 – Ljubljana, evropska prestolnica kulture
LPP – Ljubljanski potniški promet
LUR – Ljubljanska urbana regija = Osrednjeslovenska regija
LŽV – ljubljansko železniško vozlišče
Maas – ang. »Mobility As A Service« - mobilnost kot storitev
MOL – Mestna občina Ljubljana
MSP – mala in srednja podjetja
NEPN – Nacionalni energetske podnebni načrt
NIJZ – Nacionalni inštitut za javno zdravje
NN – neposredne naložbe
NS – naravni spomenik
NUTS3 – tretja raven klasifikacije statističnih teritorialnih enot - statistična regija
NV – naravna vrednota
NVO – nevladna organizacija
OPVP – območja pomembnega vpliva poplav
OVE – obnovljivi viri energije
P+R – parkiraj in se pelji
PLDP – Povprečni Letni Dnevni Promet

PM10 – drobni delci v zraku, ki so manjši od 10 mikronov
RCERO – Regijski center za ravnanje z odpadki Ljubljana
RCKE – Regionalni center kreativne ekonomije
RRA – regionalna razvojna agencija
RRA LUR – Regionalna razvojna agencija Ljubljanske urbane regije
RRP – Regionalni razvojni program
RRD – raziskovalno-razvojna dejavnost
SPRS 2050 - Strategija prostorskega razvoja Slovenije 2050
SPTM – slovenska platforma za trajnostno mobilnost
SRS 2030 – Strategija razvoja Slovenije 2030
SURS – Statistični urad Republike Slovenije
TEPN (SECAP) - Trajnostni energetske podnebni akcijski načrt
TGP – toplogredni plini
URE – učinkovita raba energije
ZD – zdravstveni dom
ZI – zelena infrastruktura
ZON – zavarovano območje narave
ZRSVN – Zavod Republike Slovenije za varstvo narave
ZUreP-2 - Zakon o urejanju prostora

Metodološka pojasnila

Pravna podlaga

Pravne podlage za izdelavo Regionalnega razvojnega programa (RRP) 2021–2027 so Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Ur. l. RS, št. 20/11, 57/12, 46/16; ZSRR-2, 13. člen), Uredba o regionalnih razvojnih programih (Ur. l. RS št. 69/2012, 78/15) in Operativni načrt o sodelovanju ministrstev pri pripravi RRP 2021–2027 (sprejet na Vladi RS 5.7.2018) ter usmeritve pristojnega ministrstva za regionalni razvoj.

Z RRP se uskladijo razvojni cilji v regiji ter določijo instrumenti in ocenijo viri za njihovo uresničevanje. Sestavljen je iz strateškega in programskega dela. Strateški del vsebuje analizo regionalnih razvojnih potencialov, opredelitev ključnih razvojnih ovir in prednosti regije, razvojne cilje, vizijo in prioritete regije v programskem obdobju ter določitev razvojne specializacije regije, programski del pa vsebuje programe za spodbujanje razvoja v regiji s časovnim in finančnim ovrednotenjem ter določi sistem spremljanja, vrednotenja in organiziranosti izvajanja RRP.

Sklep o pripravi RRP in program priprave RRP LUR 2021–2027 je sprejel Razvojni svet regije 24. 10. 2018.

Organizacijska struktura priprave

Priprava RRP LUR 2021–2027 je zastavljena optimalno glede na vsebino in potrebne aktivnosti pri pripravi dokumenta.

Vodja projekta priprave RRP LUR 2021–2027:

- Direktorica Regionalne razvojne agencije Ljubljanske urbane regije (RRA LUR), mag. Lilijana Madjar

Člani ožje projektne skupine RRP LUR 2021–2027:

- Namestnika direktorice RRA LUR: Matej Gojčič, mag. Lilijana Drevenšek in
- Vodje odborov razvojnega sveta LUR

Pri pripravi RRP bodo sodelovali organi odločanja na ravni regije in sicer:

Razvojni svet LUR z odbori:

- Vodi in usmerja pripravo RRP in ga sprejme
- Spremlja izvajanje RRP

Svet regije:

- Naknadno potrdi odločitev Razvojnega sveta o RRP

Pri pripravi RRP sodelujejo predstavniki Regijske razvojne mreže in drugih strokovnih institucij glede na posamezna vsebinska področja in prioritete RRP. Po opredeljenih prioriteth področjih RRP bodo oblikovane projektne skupine iz predstavnikov RRA in predstavnikov odborov razvojnega sveta, občin in stroke.

Območje priprave RRP LUR 2021–2027

Evropska komisija je decembra 2013 s spremembo klasifikacije statističnih teritorialnih enot NUTS Občino Litija, na predlog Vlade RS, vključila v zasavsko statistično regijo. Vlada RS je v Predlogu za spremembo teritorialnih enot NUTS za RS z dne 24. 1. 2013 zavzela stališče, da prehod Občine Litija do konca programskega obdobja 2014–2020 ne bo imel vpliva na Ljubljansko razvojno regijo, zato v programskem obdobju 2014–2020 Občina Litija še izvaja regionalni razvojni program Ljubljanske urbane regije in je vključena v Razvojni svet in Svet Ljubljanske urbane regije.

V skladu z veljavno klasifikacijo statističnih teritorialnih enot NUTS in določbami ZSRR-2, pa bo v novem programskem obdobju 2021–2027 Občina Litija vključena v Zasavsko razvojno regijo.

Osrednjeslovenska NUTS3 regija (statistična regija) se tako zmanjša za 221 km². Skladno s tem območje priprave **RRP LUR 2021–2027 obsega 25 občin** Osrednjeslovenske oziroma Ljubljanske urbane regije in sicer: Občina Borovnica, Občina Brezovica, Občina Dobropolje, Občina Dobrova-Polhov Gradec, Občina Dol pri Ljubljani, Občina Domžale, Občina Grosuplje, Občina Horjul, Občina Ig, Občina Ivančna Gorica, Občina Kamnik, Občina Komenda, Mestna Občina Ljubljana (MOL), Občina Logatec, Občina Log-Dragomer, Občina Lukovica, Občina Medvode, Občina Mengeš, Občina Moravče, Občina Škofljica, Občina Šmartno pri Litiji, Občina Trzin, Občina Velike Lašče, Občina Vodice in Občina Vrhnika.

Slika 1: Območje priprave RRP LUR 2021–2027 - 25 občin.

Poimenovanje regije

V pričujočem tekstu osnutka Strateškega dela RRP LUR 2021–2027 je uporabljeno za poimenovanje temeljne funkcionalne teritorialne enote za načrtovanje regionalne politike in izvajanje nalog regionalnega razvoja - razvojne regije ime Ljubljanska urbana regija (LUR). Gre za enovito zaključeno

prostorsko celoto, ki jo združujejo poselitveni, gospodarski, infrastrukturni in naravni sistemi ter na kateri je mogoče zagotoviti interesno sodelovanje razvojnih partnerjev.

Razvojna regija obsega občine, ki so vključene v teritorialno enoto NUTS3 v okviru statistične teritorialne členitve Republike Slovenije (25 občin). Uradno ime statistične regije Osrednjeslovenska ostaja samo v uradnih tabelah SURSa. Slednje izhaja iz dejstva, da bo imela v finančni perspektivi razvojna regija LUR enako območje (enako število občin – 25) kot statistična Osrednjeslovenska regija.

Podatki v strateškem delu RRP LUR 2021–2027

V strateškem delu RRP LUR 2021–2027 so za analizo stanja in primerjave zajeti podatki od l. 2014–2018, oziroma zadnji dostopni statistični podatki.

Podatki od leta 2015 dalje, v okviru LUR ne zajemajo več podatkov za Občino Litija. Podatke za občino Litija od leta 2015 objavlja SURS v okviru zasavske statistične regije.

Za posamezna področja na ravni statističnih regij ni bilo javno dostopnih podatkov za leto 2018, zato so ti podatki starejši in sicer za naslednja leta:

- 2007 (poglavje Kmetijstvo in razvoj podeželja)
- 2009 (poglavje Energetska infrastruktura in oskrba z energijo)
- 2010 (poglavje Kmetijstvo in razvoj podeželja)
- 2011 (poglavje Stanje okolja)
- 2012 (poglavje Kmetijstvo in razvoj podeželja)
- 2013 (poglavji Gospodarstvo, Stanje okolja)

1. UVOD

Priprava Regionalnega razvojnega programa (RRP LUR) pomeni aktivno vključevanje regije v procesu programiranja za novo finančno perspektivo 2021–2027. S programiranjem označujemo proces priprave vseh potrebnih dokumentov na nacionalni ravni, ki delno poteka hkrati s pogajanjem za večletni finančni okvir Evropske unije (EU), in na regionalni ravni, kjer se odvijajo aktivnosti prav tako z opredelitvijo vsebinskih, razvojnih in finančnih potreb za novo sedemletno obdobje.

V tem času, ko oddajamo 1. osnutek RRP LUR 2021–2027, je že v večjem delu EU dosežen politični dogovor glede nove finančne perspektive, vendar bodo ključne uredbe o evropskih skladih sprejete šele v prvi polovici leta 2021.

RRP tako v regiji pripravljamo z veliko neznankami. Zavedamo se, da bomo deležni znatnega zmanjšanja sredstev evropske kohezijske politike (EKP) glede na programsko obdobje 2014–2020, hkrati nas bo prizadelo tudi znižanje stopnje sofinanciranja projektov.

Glede na to smo na nivoju LUR kot tudi v okviru Kohezijske regije Zahodna Slovenija zelo aktivni, s ciljem, da bi izpad sredstev kar najmanj ogrozil nadaljnji razvoj regije.

Na eni strani tako ocenjujemo ogromne potrebe občin, ki so posledica aktualnega leta 2020 z epidemijo COVID-19, saj so se razvojne potrebe še povečale, na drugi strani pa so sredstva, ki so bila do sedaj glavni razvojni vir, deležna drastičnega upada.

Dana situacija tako od nas zahteva maksimalen angažma, kar nam je pokazalo že dosedanje zbiranje projektov. V tej luči bomo skupaj z regijskimi deležniki, s katerimi bomo nadaljevali proaktivno dejavnost skozi celo novo programsko obdobje, iskali rešitve tako za dodatno zagotovitev sredstev iz nacionalnega proračuna kot zadosten obseg lastnih virov občin.

Splošni okvir za določitev ciljev in usmeritev regionalne politike v Sloveniji ter pripravo RRP določata Strategija razvoja Slovenije 2030 (SRS 2030) in Strategija prostorskega razvoja Slovenije 2050 (SPRS 2050).

Vsebinska izhodišča programiranja v okviru Evropske kohezijske politike so usmerjena na pet ciljev:

1. Pametnejša Evropa s spodbujanjem inovativne in pametne gospodarske preobrazbe;
2. Bolj zelena, nizkoogljična Evropa s spodbujanjem prehoda na čisto in pravično energijo, zelene in modre naložbe, krožno gospodarstvo, prilagajanje podnebnim spremembam ter preprečevanje in upravljanje tveganj;
3. Bolj povezana Evropa z izboljšanjem mobilnosti in regionalne povezljivosti IKT;
4. Bolj socialna Evropa za izvajanje evropskega stebra socialnih pravic;
5. Evropa, ki je bližje državljanom, in sicer s spodbujanjem trajnostnega in celostnega razvoja mest, podeželja in obalnih območij ter lokalnih pobud.

RRP LUR 2021–2027 bo sledil podanim nacionalnim in EU izhodiščem, v okviru katerih bo definiral lastne razvojne potrebe.

Svet Ljubljanske urbane regije se je seznanil s potekom aktivnosti priprave Regionalnega razvojnega programa Ljubljanske urbane regije 2021–2027 na seji Sveta regije v decembru 2019, kjer je bil tudi predstavljen **strateški del RRP LUR 2021–2027**.

Glede na stanje ugotovljeno v strateškem delu RRP in podane ugotovitve, v čem se regija razlikuje od drugih, kaj so njene primerjalne prednosti oziroma posebnosti v odnosu do sosednjih regij ter v mednarodnem prostoru, je v **programskem delu** RRP prioritetam regije dodana vsebinska opredelitev programov in posamičnih ukrepov znotraj teh programov.

Podan je indikativni finančni okvir vrednosti RRP LUR 2021–2027, ki je postavljen na osnovi zbranih projektov iz regije in ocen po potrebnih vlaganjih na posamezna razvojna področja. Določen je sistem spremljanja, vrednotenja in organiziranosti izvajanja RRP ter sistem informiranja in obveščanja javnosti o načrtovanju in izvajanju RRP. V programskem delu so navedeni najpomembnejši regijski projekti, tako tisti načrtovani iz nacionalnega nivoja kot konkretni predlogi regije.

V januarju in februarju 2021 bo v regiji potekalo aktivno delo s ključnimi regijskimi deležniki (občinami, gospodarstvom, nevladnim sektorjem, razvojno mrežo in stroko). Sledila bo odprta komunikacija glede novih vsebinskih prispevkov s potencialnimi novimi predlagatelji projektov po ciljnih politik EU in umestitev novih predlogov v predlagane ukrepe oziroma dodajanje novih ukrepov, v kolikor bo to potrebno.

Pričakujejo se povratne informacije medresorske projektne skupine za pripravo programskih dokumentov na nacionalnem nivoju in resornih ministrstev ter uskladitev RRP LUR s končnimi verzijami nacionalnih dokumentov, poslanih na Evropsko komisijo (Partnerski sporazum, Programi, sistem upravljanja, finančni instrumenti, teritorialni pristopi). MGRT bo posredoval osnutek RRP pristojnim ministrstvom in jih zaprosil za pripravo mnenj, čemur bo sledilo usklajevanje med državno in regionalno ravno in morebitne dopolnitve dokumenta.

Zadnja faza v postopku programiranja je sprejem RRP na razvojnem svetu regije in njegova potrditev na svetu regije, kar bo moralo biti izvedeno do 31. 5. 2021.

Opomba:

Pričujoči dokument (1. osnutek RRP LUR 2021–2027, verzija december 2020) bo posredovan na MGRT 29. 12. 2020.

2. POVZETEK

LUR je del kohezijske regije Zahodna Slovenija, ki jo sestavlja 25 občin s 549.171 prebivalci, kar je več kot četrtnina prebivalcev Slovenije (26,4 %) in obsega 2.334 km² oziroma 11,5 % celotne površine slovenskega ozemlja.

Kar zadeva poseljenost je LUR zelo heterogena, saj je povprečna gostota prebivalstva 235,3 prebivalca na km², pri čemer je gostota prebivalstva na najbolj urbaniziranih območjih 1.065,4 prebivalca na km², na najmanj urbaniziranih območjih pa le 37,4 prebivalca na km².

Povprečna starost prebivalcev v LUR je v prvi polovici leta 2019 znašala 41,9 let in je bila najnižja med slovenskimi regijami. V letu 2018 je LUR glede na ostale statistične regije zabeležila največji naravni prirast. Povečanje števila prebivalstva v LUR je posledica tudi povečanega števila priselitev iz tujine. Le v lanskem letu se je v regijo iz tujine priselilo 4.561 oseb, za regijo je značilen nadpovprečen delež tujih državljanov med prebivalci (8,3 %).

LUR je med dvanajstimi statističnimi regijami v Sloveniji najbolj gospodarsko razvita in je prva po številu podjetij ter deležu hitrorastočih podjetij v Sloveniji. LUR izstopa tudi po veliki koncentraciji višjih in visokih šol ter fakultet in inštitutov, ki so večinoma skoncentrirani v MOL. Največji raziskovalno-razvojni potencial v državi ima Univerza v Ljubljani, ki se uvršča med 500 najboljših univerz na svetu. Poleg tega se v LUR nahajajo najpomembnejše kulturne institucije v državi kot tudi veliko število kulturnih domov.

Regijo odlikuje velik delež naravno ohranjenih območij predvsem v hribovitih delih regije in velika gozdnatost. Kmetijske in gozdne površine pokrivajo večino območja LUR (več kot 50 %) in tako pomembno določajo krajinsko podobo regije. V regiji je 67 ekološko pomembnih območij (EPO), ki imajo velik pomen za ohranjanje habitatov in številnih rastlinskih in živalskih vrst. Evropsko omrežje Natura 2000 pokriva kar 26,7 % regije, kar je precej nad evropskim povprečjem (18 %).

Regija ima na državni ravni izjemno ugoden centralni geostrateški položaj in je z glavnim mestom Ljubljano zaradi številnih delovnih mest in šolskih ustanov najpomembnejši cilj migracijskih tokov v Sloveniji. Ima policentričen sistem poselitve z visoko koncentracijo in razvitostjo centralnih in storitvenih dejavnosti. Za LUR je značilna prostorska privlačnost, dobri pogoji za zaposlitev in izobraževanje ter kakovostno preživljanje prostega časa in rekreiranja.

Ključni izzivi, s katerimi se srečuje LUR so: dnevne migracije, ki so posledica izrazite centralizacije storitev v njenem središču, negativne posledice prometa (npr. emisije onesnaževal, hrup, nesreče, zastoji), velik delež mladih iskalcev zaposlitve in odhajanje izobražene delovne sile iz regije. Prav tako so v LUR, ki jo sestavlja 25 občin, v skoraj polovici občin ocenjene potrebe po vlaganju v gradnjo infrastrukture za oskrbo s pitno vodo, zabeležene pa so tudi velike potrebe po investicijah v odvajanje in čiščenje odpadnih voda v aglomeracijah pod 2000 PE. Za regijo je značilno večje število poplavno ogroženih območij, ki delno omejujejo razvoj regije. V Sloveniji Ljubljana sodi med potencialno najbolj poplavno ogrožena območja, med občine z visoko stopnjo ogroženosti zaradi poplav pa sodi 15 od 25 občin v LUR.

3. ANALIZA REGIONALNIH RAZVOJNIH POTENCIALOV LUR

3.1 PREBIVALSTVO IN TRG DELA

Analiza stanja demografije in trga dela v LUR

LUR obsega 2.334 km², kar predstavlja 11,5 % površine slovenskega ozemlja. Po zadnjih podatkih je na dan 1. 1. 2019 v LUR prebivalo 549.171 prebivalcev, kar je več kot četrtnina prebivalcev Slovenije oziroma 26,4 %. LUR je regija z najštevilčnejšim prebivalstvom med slovenskimi regijami. V letu 2019 je delež žensk znašal 50,8 %, delež moških pa 49,2 % (SURSA, 2019).

Število prebivalcev v LUR stalno narašča. Od leta 2014 se je število prebivalcev v regiji povečalo za 0,5 % (2.857 prebivalcev). Največ prebivalstva je skoncentriranega v MOL, kjer se je v enakem obdobju število prebivalcev povečalo za 2,4 % (7.131 prebivalcev). V MOL je v letu 2019 prebivalo 292.988 prebivalcev, kar je 14,1 % celotnega slovenskega prebivalstva in več kot polovica vseh prebivalcev regije (SURSA, 2019). Med petdesetimi občinami v Sloveniji, v katerih je bil med letom 2013 in 2016 zaznan najvišji delež povečanja števila prebivalcev, je kar 19 občin LUR. Od tega kar 6 občin (Škofljica, Borovnica, Dol pri Ljubljani, Komenda, Lukovica in Ig) zavzema prvih šest mest.

Regija je glede poseljenosti zelo heterogena, povprečna gostota prebivalstva je 235,3 prebivalca na km² in je najgostejše poseljena regija v Sloveniji (slovensko povprečje je 102,7 prebivalca na km²). Znotraj regije sicer obstajajo velike razlike – gostota poselitve v MOL je 1.065,4 prebivalca na km², najredkeje poseljena občina v LUR je občina Dobrepolje z gostoto le 37,4 prebivalca na km² (SURSA, 2019).

V letu 2018 se je v Sloveniji rodilo 19.585 živorojenih otrok, od tega največ (5.468) v LUR, ki krepko vodi pred ostalimi slovenskimi regijami. Stopnja rodnosti vse od leta 2014 stagnira. V letu 2018 je bila stopnja rodnosti v LUR 1,55, kar jo uvršča pod slovensko povprečje, ki je 1,61. Povprečna starost matere ob rojstvu prvega otroka je bila v letu 2018 druga najvišja (30,1 let), takoj za obalno-kraško statistično regijo (30,7 let) (SURSA, 2019).

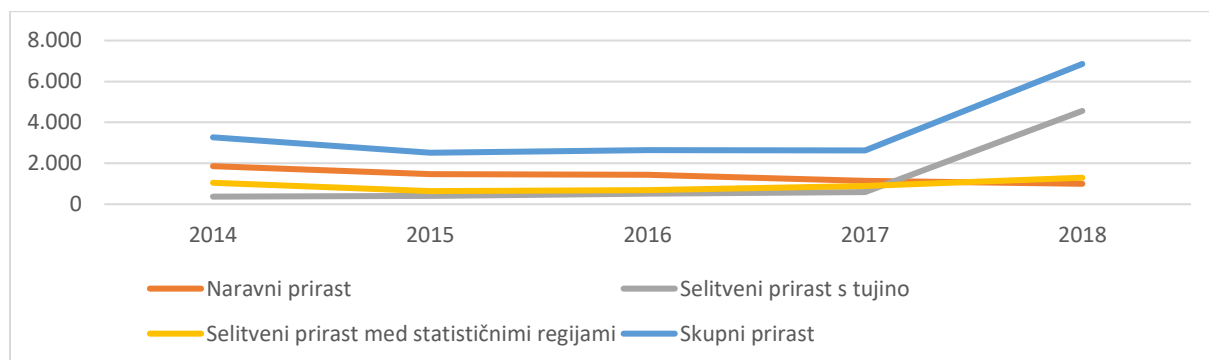
Povprečna starost prebivalcev v LUR je v prvi polovici leta 2019 znašala 41,9 let in je bila najnižja med slovenskimi regijami. Povprečna starost prebivalcev v Sloveniji je v enakem obdobju znašala 43,4 let. V regiji glede na podatke iz leta 2019 živi visok delež (16,0 %) prebivalcev starih od 0 do 14 let in 18,4 % prebivalcev starih 65 ali več let, od tega je 5,2 % prebivalcev starejših od 80 let, kar je še vedno pod slovenskim povprečjem (5,3 % prebivalca). Tudi koeficient starostne odvisnosti v LUR je med slovenskimi regijami najnižji. V začetku leta 2019 je ta znašal 52,3 (pod slovenskim povprečjem, ki znaša 53,7). Vse od leta 2014 se je koeficient starostne odvisnosti v regiji povečal za 5,4, v Sloveniji v istem obdobju pa za 6,5. S tem se je povečal tudi indeks staranja, ki je od leta 2014 narasel za 8,4 in v letu 2019 znaša 115,1, kar je eden izmed nižjih indeksov staranja v slovenskih regijah (slovensko povprečje znaša 131,7) (SURSA, 2019).

V letu 2018 je glede na ostale statistične regije LUR zabeležila največji naravni prirast na 1000 prebivalcev, ki je znašal 1,8 ‰ (v Sloveniji je znašal istega leta -0,4 ‰). LUR je poleg gorenjske statistične regije in statistične regije jugovzhodna Slovenija edina regija s pozitivnim naravnim prirastkom, ki pa se v regiji vse od leta 2014 zmanjšuje. Večji upad naravnega prirasta je viden

predvsem od leta 2015, ker v podatkih za LUR več niso zajeti podatki občine Litija, ki po novem sodi v zasavsko statistično regijo. Naraščanje števila prebivalstva v regiji je tudi posledica priseljevanja prebivalstva iz drugih slovenskih regij. Samo v letu 2018 se je v LUR preselilo 13.141 oseb, največ iz Gorenjske (2.065 oseb). Tudi skupni prirast na 1000 prebivalcev je močno presegal slovensko povprečje (6,8 oseb) in je leta 2018 znašal 12,5 osebe. Med petdesetimi občinami v Sloveniji, ki imajo najvišji skupni prirast na 1000 prebivalcev, je bilo v letu 2018 kar 16 občin iz LUR. Povečanje števila prebivalstva LUR je tudi posledica selitvenega prirasta. Le v lanskem letu se je v regijo iz tujine priselilo 4.561 oseb, za regijo je značilen nadpovprečen delež tujih državljanov med prebivalci (8,3 %), ki je drugi najvišji glede na regije v Sloveniji (obalno-kraška statistična regija je v letu 2018 zabeležila 11,3 % tujih državljanov med prebivalci) (SURS, 2019).

Kljub številnemu priseljevanju prebivalstva se regija srečuje tudi z odseljevanjem prebivalstva. Le v zadnjem letu se je iz LUR odselilo 11.844 oseb, največ se jih je preselilo v Gorenjsko statistično regijo in v statistično regijo Jugovzhodna Slovenija. Prav tako je bilo v letu 2018 več tudi meddržavnih selitev, iz regije se je v tujino izselilo 4.116 oseb, od tega 46,5 % slovenskih in 53,5 % tujih državljanov. Kljub temu, da je bil selitveni prirast v letu 2018 pozitiven, je razlog zanj v večjemu številu priseljevanja tujih državljanov.

Slika 2: Ključni kazalci

Vir: SURS, 2019

Število delovno aktivnih prebivalcev se v zadnjih letih v LUR zvišuje. Glede na leto 2014, ko je bilo v regiji 272.117 delovno aktivnih prebivalcev, se je število do leta 2017 povečalo za 6,5 % oziroma na 290.901 delovno aktivnih prebivalcev, od tega je 8,2 % samozaposlenih oseb. V letu 2017 je regija beležila 34,4 % vseh delovno aktivnih prebivalcev v Sloveniji (SURS, 2019).

Stopnja delovne aktivnosti je bila v letu 2018 57,4 %, kar predstavlja višji delež delovno aktivnih glede na slovensko povprečje (55,8 %) in se z leti povečuje. Skladno s tem se povečuje tudi število delovno aktivnih v starostni skupini od 20 do 64 let, ki je leta 2018 predstavljala kar 77,3 % oziroma 231.006 vseh delovno aktivnih. Največ, 50 % delovno aktivnega prebivalstva, je imelo dokončano srednješolsko izobrazbo (116.061 prebivalcev), 43 % je imelo dokončano višješolsko in visokošolsko izobrazbo (99.175 prebivalcev), najmanj, le 7 % delovno aktivnega prebivalstva, je imelo dokončano osnovnošolsko izobrazbo (17.637 prebivalcev). Glede na višino povprečne mesečne neto plače

zaposlenih regija z 1.184,59 EUR prednjači pred ostalimi slovenskimi regijami (povprečna mesečna neto plača v Sloveniji znaša 1.092,74 EUR) (SURS, 2019).

Tudi indeks delovnih migracij je glede na statistične regije v Sloveniji najvišji (128,6) in se z leti le povečuje, kar pomeni, da gre za izrazito delovno regijo. V zadnjih letih je opaziti vedno več delovnih migrantov, ki se na delovno mesto vozijo izven regije. Teh je bilo v letu 2018 izmed vseh delovno aktivnih prebivalcev v regiji 9,6 %, 90,4 % delovno aktivnega prebivalstva je delalo v regiji prebivališča. Na delo je iz drugih regij v LUR v letu 2018 prihajalo 90.818 delovno aktivnih oseb, največ iz gorenjske statistične regije. Razlog za večji odstotek delovnih migrantov je pomanjkanje primernih delovnih mest v kraju bivanja (SURS, 2019).

Tabela 1: Delovno aktivno prebivalstvo (brez kmetov) in indeks delovne migracije

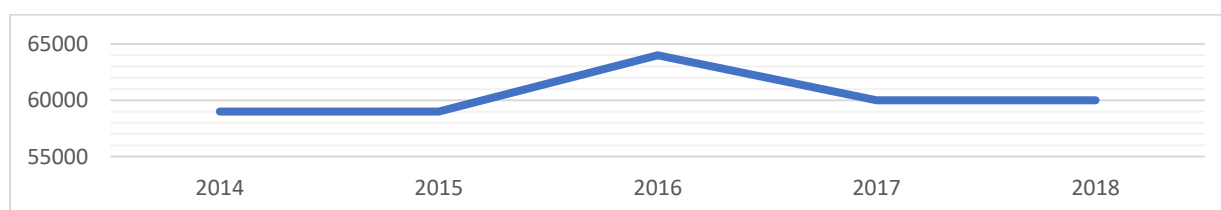
	2014	2015	2016	2017	2018
Osrednjeslovenska regija	Stopnja delovne aktivnosti v starostni skupini od 20 do 64 let (v %)				
	70,1	71,4	72,6	75,2	77,3
	Indeks delovne migracije				
	126,3	127,6	127,5	128,0	128,6

Vir: SURS, 2019

Zabeležena stopnja registrirane brezposelnosti je bila v LUR v avgustu 2019, 6,9 % (17.758), kar je nižje od stopnje brezposelnosti v Sloveniji (7,4 %). Zabeležena stopnja registrirane brezposelnosti mladih je v LUR 8,35 % in je glede na evropsko povprečje ena izmed nižjih (15,2 %). Delež dolgotrajno brezposelnih in delež zelo dolgotrajno brezposelnih med vsemi brezposelnimi se v LUR vztrajno zvišuje in presega slovensko povprečje. V regiji je bilo v septembru 2019 7.622 oseb brezposelnih manj kot eno leto, kar 10.138 oseb pa je bilo brezposelnih več kot eno leto. Največ, 29 % brezposelnih, je starih 55 let in več (5.137 oseb), 23 % brezposelnih je starih med 30 in 39 let (4.180 oseb), najmanj, 6 % brezposelnih, je starih od 15 do 24 let (1.010 oseb). Prav tako je za regijo značilna neugodna izobrazbena struktura, saj je kar 29 % brezposelnih z osnovnošolsko izobrazbo ali manj (5.161 oseb), najmanj, 20 % pa je brezposelnih oseb z visokošolsko izobrazbo prve, druge in tretje stopnje (ZRSZ, 2019). Glede na leto 2014 se je stopnja registrirane brezposelnosti znižala.

V zadnjih štirih letih je opazen padec stopnje tveganja revščine, ki je v LUR v letu 2018 znašala 11,3 %, kar je pod evropskim povprečjem, ki je v letu 2018 znašala 16,9 %. Najnižjo stopnjo je imela Češka, in sicer 9,6 %, najvišjo pa Romunija, in sicer 23,5 % (SURS, 2019).

Slika 3: Število oseb pod pragom tveganja revščine v LUR

Vir: SURS, 2019

Potenciali na področju demografije in trga dela v LUR

V LUR živi več kot 26 % celotnega prebivalstva v Sloveniji. Število prebivalcev tako v regiji kot tudi v MOL vztrajno narašča. V zadnjih letih je opazno večanje števila prebivalcev predvsem na račun priseljevanja manj izobraženih tujih državljanov, med tem se v regiji zaznava odseljevanje izobražene delovne sile v tujino. V regiji so izkazane potrebe po zagotovitvi dodatnih delovnih mest, primernih visoki izobrazbi prebivalcev, predvsem mladih, in zaustaviti njihovega nadaljnega odseljevanja. Prav tako se prebivalstvo v regiji vedno bolj stara, zato je potencialni izziv regije tudi medgeneracijsko sodelovanje in večanje socialnega kapitala posameznika.

Potenciale lahko predstavljajo novi ukrepi za izboljšanje dostopa do zaposlitve, projekti za zaposlovanje mladih in socialno-ekonomsko vključevanje mladih, ugodno podporno okolje za samozaposlovanje in zagon podjetij ter ukrepi države za podporo socialnim podjetjem.

3.2 GOSPODARSTVO, KULTURNE IN KREATIVNE INDUSTRIJE

Analiza stanja gospodarstva v LUR

LUR je med dvanajstimi statističnimi regijami v Sloveniji najbolj razvita, saj je v letu 2018 ustvarila skoraj 37 % nacionalnega bruto domačega proizvoda (BDP) oziroma več kot 27.600 EUR na prebivalca. Regija je prva po številu podjetij (v regiji je tretjina vseh podjetij v Sloveniji) in tudi delež hitrorastočih podjetij je v regiji največji (32 %), v njih je delalo skoraj 23.600 oseb. Obseg industrijske proizvodnje se je v letu 2018 povečal za 4,6 %, kar je manj kot v zadnjih dveh letih (v letu 2017 za 8,0 % in v letu 2016 za 6,6 %). Cene industrijskih izdelkov pri proizvajalcih so se povečale za 1,9 %, v letu 2017 za 1,3 %. Izvoz je znašal 30.8 mrd EUR, uvoz pa 30.6 mrd EUR. Izvoz je bil v primerjavi z letom 2017 večji za 9,2 %, uvoz pa za 11,0 %. Pokritost uvoza z izvozom se je poslabšala, v letu 2018 je bila 100,8 %, v letu 2017 pa 102,6 %. Cene življenjskih potrebščin so se povečale za 1,7 %, v letu 2017 za 1,4 %.

Gospodarska aktivnost in rast se odražata v vseh sektorjih. Pomembno vlogo v regijskem gospodarstvu ima 9.342 družb izvoznic, ki so zaposlovale tri četrtine vseh zaposlenih oseb. Ustvarile so 87,7 % prihodkov, 88,9 % prihodkov iz prodaje, 83,5 % prodaje na domačem trgu, 75,9 % neto čistega dobička in 80,6 % dodane vrednosti vseh družb v regiji. Primerjava podatkov o prihodkih malih in srednjih podjetij (MSP), ki so jih ustvarili v letu 2018 in 2013 na tujih trgih s celotnimi prihodki MSP v regiji, kaže na povečanje le teh, in sicer za več kot 53 %, točneje za 3.386 mio EUR. Delež na tujem trgu se je tako povečal z 25,4 % na 30,5 %, predvsem na račun povečanja izvoza MSP, in sicer za 2.604 mio EUR, ki so imele svoj sedež v letu 2018 pretežno v občini Ljubljana.

V LUR je tako v letu 2018 delovalo 28.736 družb, 13.702 podjetnikov in 95 zadrug. Med družbami je bilo 87,3 % mikro, 10,6 % majhnih, 1,3 % srednjih in 0,7 % velikih družb.

V primerjavi z rezultati družb na državni ravni v letu 2018 so družbe LUR predstavljale 43,1 % vseh družb, ki so imele 37,9 % vseh zaposlenih, ustvarile 46,5 % vseh prihodkov in 41,3 % neto dodane vrednosti. Družbe so v letu 2018 nadaljevale s pozitivnimi trendi poslovanja, saj so v primerjavi z letom 2017 iz letnih poročil za leto 2018 povečale prihodke, neto dodano vrednost in število zaposlenih.

Za leto 2018 je v regiji oddalo zaključne račune 29.035 družb, od tega je bilo 89 družb, ki so zaposlovale 250 ali več zaposlenih oseb in 14.144 samostojnih podjetnikov, skupaj je torej oddalo zaključne račune 43.090 MSP, kar predstavlja 35,3 % vseh MSP v Sloveniji. Več kot dve tretjini ali 67,2 % vseh MSP je bilo gospodarskih družb, 32,8 % znaša delež samostojnih podjetnikov.

V letu 2018 je bilo v MOL 71,8 % vseh družb regije, ki so imele 76,7 % vseh zaposlenih, ustvarile 82,6 % vseh prihodkov, 79,4 % neto dodane vrednosti in 50.083 EUR neto dodane vrednosti na zaposlenega (povprečje v regiji znaša 48.340 EUR).

Največ MSP je imelo svoj sedež v MOL, in sicer 20.640 gospodarskih družb in 6.370 samostojnih podjetnikov, skupaj 26.935 MSP ali 62,5 % vseh MSP v regiji.

Gospodarske družbe v LUR so v letu 2018:

- imele 190.864 zaposlenih ali 6 % več kakor v letu 2017;
- ustvarile 46,9 mrd EUR prihodkov;
- povečale prihodke za 8 % in odhodke za 7 % glede na leto 2017. Kazalnik celotne gospodarnosti družb se je izboljšal in znaša 1,05 (v letu 2017 je znašal 1,04);
- prihodke na domačem trgu povečale za 6 %;
- prihodke na tujem trgu povečale za 12 % (prihodke na trgu EU so povečale za 14 %, prihodke na trgu izven EU pa za 5 %);
- ustvarile 9,2 mrd EUR neto dodane vrednosti ali 860 mio EUR več kakor v letu 2017;
- na zaposlenega se je neto dodana vrednost povečala za 4 % in je znašala 48.340 EUR, v letu 2017 pa 46.671 EUR.

Neto čisti dobiček v letu 2018 so izkazale družbe v večini področjih dejavnosti. Neto čisto izgubo so prikazale le družbe s področja kmetijstva in lova, gozdarstva, ribištva in s področja dejavnosti gospodinjestev z zaposlenim hišnim osebjem. Največ neto čistega dobička 93,5 % so ustvarile družbe s področij, navedenih v naslednji preglednici.

Tabela 2: Neto čisti dobiček/izguba glede na področja dejavnosti v LUR

PODROČJA DEJAVNOSTI (zneski v tisoč EUR)	NETO ČISTI DOBIČEK/IZGUBA		
	2018	2017	Indeks 2018 2017
G Trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil	562.852	304.837	185
C Predelovalne dejavnosti	410.758	389.058	106
M Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti	250.849	187.902	133
K Finančne in zavarovalniške dejavnosti	246.238	175.498	140
J Informacijske in komunikacijske dejavnosti	187.694	87.013	216
H Promet in skladiščenje	112.009	106.945	105
L Poslovanje z nepremičninami	106.997	90.480	118
F Gradbeništvo	61.361	15.317	401

Vir: Ajpes, 2019

Neto čisti dobiček so izkazale družbe v vseh občinah LUR. Največ, družbe iz MOL, 1,7 mrd EUR, družbe iz občine Domžale 79 mio EUR in družbe iz občine Ivančna Gorica, 54,3 mio EUR. Skupaj so družbe iz teh občin ustvarile 86,1 % neto čistega dobička v LUR.

V primerjavi z rezultati podjetnikov na državni ravni v letu 2018 so podjetniki LUR predstavljali 25,1 % vseh podjetnikov, ki so imeli 21,5 % vseh zaposlenih, ustvarili 22,8 % vseh prihodkov ter 23,8 % neto podjetnikovega dohodka.

Podjetniki so v primerjavi z letom 2017 prihodke in odhodke povečali za 12 %. Kazalnik celotne gospodarnosti v letu 2018 znaša 1,09. Kazalnik celotne gospodarnosti se od leta 2014 ne spreminja, ostaja enak.

- **Neposredne naložbe**

Na ravni Slovenije je stanje slovenskih neposrednih naložb (NN) v tujini ob koncu leta 2018 znašalo 6 mrd EUR, v 2013 5,2 mrd EUR. V celotnih NN v tujini je v 2018 delež lastniškega kapitala znašal 77,7 % (v gospodarskih družbah 72,6 %, v nepremičninah pa 27,4 %). Večina, 69,8 % vrednosti lastniškega kapitala, je bila konec leta 2018 v družbah, ki ne kotirajo na borzah.

V zaključnih računih za leto 2018 je v LUR izkazalo prihodke na tujem trgu 9.438 družb in 1.663 samostojnih podjetnikov, skupaj torej 11.101 MSP subjektov, ali 25,8 % vseh MSP v regiji, od tega je delež družb znašal 85 %, delež podjetnikov pa 15 %.

V treh občinah, v Trzinu, Ljubljani in Logatcu je delež presegel povprečni delež v regiji (25,8 %), v več kot polovici občin (53,8 %) točneje v štirinajstih občinah je vsaj petina vseh MSP tudi izvoznikov.

Največje povečanje števila MSP izvoznikov je bilo glede na 2013 v občini Ljubljana, in sicer za 1.513 subjektov, kar znaša nekaj manj kot dve tretjini celotnega povečanja MSP izvoznikov v LUR. Posledično se je zato tudi povečal delež izvoznikov iz 19,4 % na 25,8 % v letu 2018.

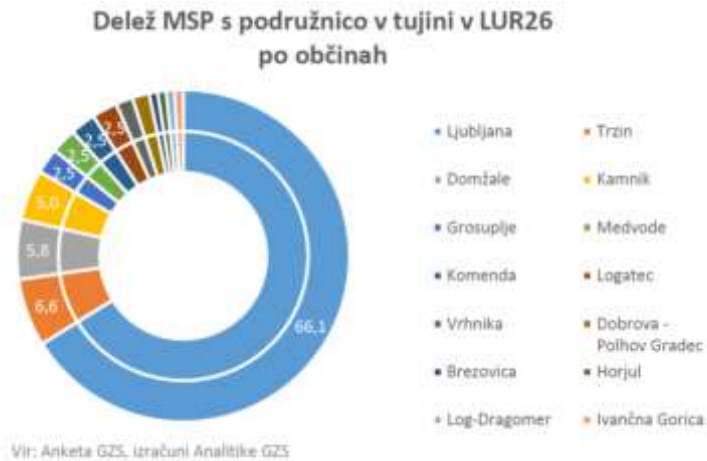
Na osnovi anketne baze¹ se je 121 MSP-jev iz LUR, opredelilo, da imajo predstavništva v tujini. Podjetij iz predelovalnih dejavnosti, ki imajo podružnico v tujini, je bilo 19 %, 81 % jih je bilo iz storitvenih dejavnosti (med njimi 38 % iz trgovine).

---

¹ na dan 21. 11. 2019

Struktura teh naložb po občinah je sledeča:

Slika 4: Delež MSP s podružnico v tujini v LUR26 po občinah

Tuje NN v Sloveniji so konec leta 2018 znašale 15,2 mrd EUR, od tega v LUR 8,8 mrd EUR. Največja koncentracija vrednosti tujih NN je bila v LUR, kjer je bilo konec leta 2018 58 % vseh tujih NN. Po velikosti tujih NN so sledile regije: Podravska z 9,2 %, Savinjska (5,8 %), Gorenjska (5,5 %) in Obalno-kraška (5,4 %).

LUR je med regijami v letu 2018 prejela največ NN, in sicer se je vrednost NN povečala za 417 mio EUR oziroma s 5 % na 8,8 mrd EUR.

(Vhodne) tuje NN v Sloveniji so konec leta 2013 znašale 8,9 mrd EUR, v LUR pa 7,5 mrd EUR, kar je predstavljalo kar 84,4 % vseh tujih NN. V zadnjih petih letih se je vrednost tujih NN v LUR povečala za 16,9 % oziroma za 1.273 mio EUR.

Najpomembnejše države investitorice so bile Avstrija, Luksemburg, Švica, Nemčija in Nizozemska. Po strukturi dejavnosti pa je bilo največ naložb v predelovalne dejavnosti, v finančne in zavarovalniške dejavnosti ter v dejavnosti trgovine, vzdrževanja in popravil motornih vozil.

V letu 2018 je bilo 89,2 % prodaje tujih in mešanih družb ustvarjenih v MOL, 2,1 % v Lukovici, 2 % v Komendi, 1,8 % v Trzinu. Tudi v letu 2013 je MOL s 85,4-odstotnim deležem prednjačila po deležu ustvarjene prodaje podjetij s tujim in mešanim kapitalom. Sledile so občine Trzin, Lukovica in Komenda.

Po področjih dejavnosti pa je bilo v letu 2018 64 % prodaje tujih in mešanih družb ustvarjenih v dejavnosti G - trgovine, 16,1 % v predelovalnih dejavnostih, 4,8 % v informacijskih in komunikacijskih dejavnostih, 4 % iz oskrbe z električno energijo plinom in paro. Tudi v 2013 so bile prve tri dejavnosti iz leta 2018 najpomembnejše po deležu ustvarjene prodaje podjetij s tujim in mešanim kapitalom.

- **Hitrorastoča podjetja**

V obdobju 2014–2018 so hitro rastoča podjetja predstavljala 4,4 % vseh podjetij, njihov delež se v primerjavi s preteklim opazovanim obdobjem ni spremenil. Zaposlovala so 16,4 % vseh delavcev v državi (97.675) in dosegla 20,5 mrd EUR čistih prihodkov od prodaje.

Najpomembnejša, po številu hitro rastočih podjetij, ustvarjenih čistih prihodkih od prodaje in številu zaposlenih, je predelovalna dejavnost. V tej dejavnosti je v letu 2018 delovalo 1.231 oziroma 23 % hitro rastočih podjetij, ki so zaposlovala skoraj polovico (44,7 %) vseh delavcev in ustvarile 8,1 mrd EUR čistih prihodkov od prodaje.

Število hitro rastočih podjetij je največje v LUR (1.907 podjetij oziroma 35,7 %). Glede na število vseh podjetij v regiji pa je LUR (4,5 %) na petem mestu, skupaj s Primorsko-notranjsko regijo.

Tabela 3: Prikaz števila hitrorastočih podjetij

Regija	Število podjetij	HRP		HRP/št. podjetij v %
		število	delež v %	
Osrednjeslovenska statistična regija	42.804	1.907	35,7	4,5
Slovenija	122.088	5.347	100,0	4,4

Vir: Ajpes, 2019

Po številu najhitreje rastočih podjetij v osrednji Sloveniji je na prvem mestu Ljubljana, saj ima v prestolnici svoj sedež velika večina podjetij, več kot samo dve hitro rastoči podjetji na lestvici »top 100« najdemo še v Domžalah, Mengšu, Kamniku, Grosupljem in Logatcu. V letu 2018 je bilo tako na lestvici petsto najhitreje rastočih podjetij 166 podjetij iz LUR, kar predstavlja 33,2 % vseh najhitreje rastočih podjetij v Sloveniji.

- **Tehnološki razvoj**

Po podatkih realiziranega proračuna je Slovenija v letu 2018 namenila za raziskovalno-razvojno dejavnost (RRD) 191,7 mio EUR, kar je 12,4 % več kot v letu 2017. To je bilo tretje povečanje državnih proračunskih sredstev za RRD zapored. Povečal se je tudi njihov delež v BDP: v letu 2018 je ta znašal 0,42 %, v letu 2017 pa 0,4 %.

Prednostni cilji državne politike na področju RRD so v letu 2018 ostali enaki kot v prejšnjih letih. Največ državnih proračunskih sredstev za RRD je bilo v letu 2018 namenjenih za splošni napredek znanja: 43,3 %. Poleg tega so v prioriteto pesterico sodili še kmetijstvo (11,6 %), industrijska proizvodnja in tehnologija (11,6 %), zdravje (11,5 %) in okolje (5,6 %).

Odstotek inovacijsko aktivnih podjetij med opazovanimi podjetji je v celotnem obdobju med leti 2012 in 2016 nekoliko večji med podjetji, registriranimi za predelovalne dejavnosti kot med podjetji v izbranih storitvenih dejavnostih.

LUR je, kar zadeva porabe sredstev, namenjenih za RRD v Sloveniji, vsa leta na prvem mestu. Leta 2016 je porabila 52,3 % vseh sredstev, kar je tudi največ v proučevanem obdobju. V absolutnem znesku to znaša 42,4 mio EUR, kar pa je nekoliko manj kot v letu 2016 (43 mio EUR), 2013 (43,1 mio EUR) in 2012 (44,4 mio EUR).

Tabela 4: Prikaz BDP za RRD v LUR

	2012	2013	2014	2015	2016
Bruto domači izdatki za RRD (% od regionalnega BDP)	3,34	3,24	2,99	3,02	2,85
Bruto domači izdatki za RRD (% glede na Slovenijo)	48	46	46	50	52
Raziskovalci (v EPDČ) po regijah (% glede na Slovenijo)	39	61	58	60	60

Vir: SURS, 2019

Od 42,4 mio EUR vloženih v RRD v LUR je 33,3 % investirala država, 50,9 % so investirala podjetja, iz tujine je prišlo 15,5 % sredstev, medtem ko je visoko šolstvo zagotovilo 0,3 % sredstev.

Potenciali za razvoj gospodarstva v LUR

Dejstvo, da je v LUR sedež univerzitetnega središča, kaže da je kakovost univerze in njenega vpliva na regionalni razvoj zelo pomembna, saj je njeno temeljno poslanstvo, poleg posredovanja in ustvarjanja znanja, tudi skrb za aplikacijo le-tega v gospodarstvo in v razvoj celotne družbe.

Prav tako je LUR na prvem mestu med slovenskimi statističnimi regijami po skupnem indeksu ustvarjalnosti, kar je zagotovo pomemben pokazatelj inovativnega potenciala regije za gospodarski preboj in je tudi odraz dobrega gospodarskega položaja regije v primerjavi z drugimi regijami.

Potencial tako ostaja v interdisciplinarnem povezovanju, predvsem povezovanje izobraževalnih institucij in drugih znanstvenih ustanov s klasičnim gospodarskim sektorjem, z namenom razvoja novih izdelkov in storitev, ki temeljijo na znanju, inovativnosti in ustvarjalnosti.

Velik potencial regije pa se nedvomno kaže v celostni obravnavi priložnosti, ki jih obeta prehod iz linearnega v krožno gospodarstvo in razvoju ustreznih ekonomskih modelih, s poudarkom na učinkoviti rabi virov, izboru materialov, ponovni uporabi ter pametnem potrošništvu vseh generacij in družbenih skupin.

V letu 2018 je bila Ljubljanska urbana regija s strani Evropske komisije prepoznana, kot ena izmed šestih evropskih regij, ki imajo potencial za spodbujanje MSP – jev pri prehodu v krožno gospodarstvo. Hkrati se Ljubljana, kot pomembno regijsko središče, umešča na evropski zemljevid trajnostnih mest (Zelena Evropska prestolnica 2016, vključenost v mrežo »Circular Cities«, prva evropska prestolnica »Brez odpadka«), ki s svojimi aktivnostmi pomembno prispeva k prehodu v krožno gospodarstvo.

S preobrazbo poslovnih modelov krožno gospodarstvo podjetjem odpira nove poslovne priložnosti. Potencial regije se tako kaže v implementaciji projektov, ki bodo omogočili podjetjem preobrazbo poslovnih modelov za ustvarjanje krožnih rešitev in izmenjavo virov (industrijska simbioza). Izziv spodbujanja trajnostne rasti bo regija spremenila v priložnost in vse napore usmerila v povečanje družbene odgovornosti proizvajalcev in potrošnikov.

Vsekakor pa je potrebno tudi v prihodnje zagotavljati ugodne infrastrukturne in socialno-ekonomske pogoje za razvoj gospodarstva in spodbujanje podjetništva, s poudarkom na privabljanju visoko kvalificirane delovne sile ter kapitala. Prek mednarodnega povezovanja in krepitev inovativnosti v regiji pa tudi povečanje konkurenčnosti in prepoznavnosti v mednarodnem okolju.

Analiza stanja kulturnega in kreativnega sektorja v LUR

Razvoj kulturnega in kreativnega sektorja (KKS) je bistvenega pomena za razvoj gospodarstva ter hkrati predstavlja sredstvo za oživitve evropskih regij. KKS zaposluje 7,5 % delovne sile v EU in ustvarja okoli 500 mrd EUR BDP. KKS je ključen za spodbujanje inovacij in prenos znanja v vseh gospodarskih panogah in hkrati pomembno prispeva k spodbujanju vključujočega razvoja. Predvsem pomembna je njegova vloga pri zaposlovanju mladih, ki si želijo dinamičnih, prožnih in svobodnih zaposlitev. KKS ima tako tržno kot kulturno vrednost, zato je sektor, predvsem v kontekstu regionalnega razvoja, postal del strategij, ki so usmerjene v spodbujanje gospodarske rasti in iskanje diferencialne prednosti gospodarstva.

V LUR ima sedež kar 42 % slovenskih MSP, ki delujejo na področju KKS (State of Art of the CCI Sector in Ljubljana Urban Region, 2017). Kreativni poklici predstavljajo največjo poklicno skupino delovno aktivnih prebivalcev v regiji, sledijo storitveni, proizvodni in kmetijski poklici. LUR je po deležu prebivalcev, ki opravljajo kreativni poklic, primerljiva s stanjem v regijah severne in zahodne Evrope (Razporeditev ustvarjalnosti v izbranih občinah Ljubljanske urbane regije, 2014).

Podjetja KKS so glede na število zaposlenih manjša v primerjavi z vsemi MSP, saj je delež zaposlenih v MSP KKS bistveno manjši od deleža MSP KKS med vsemi MSP (State of Art of the CCI Sector in Ljubljana Urban Region, 2017).

Promet MSP KKS v LUR je iz 0,9 mrd EUR v letu 2009 padel na 0,85 mrd EUR v letu 2015, kar predstavlja 5 % prometa MSP v LUR in 56 % prometa MSP KKS v Sloveniji (State of Art of the CCI Sector in Ljubljana Urban Region, 2017). Po zadnjih podatkih v letu 2018 promet celotnega sektorja predstavlja 1,8 mrd EUR², kar je šestkrat več kot znaša skupni promet v regiji, ki sledi LUR.

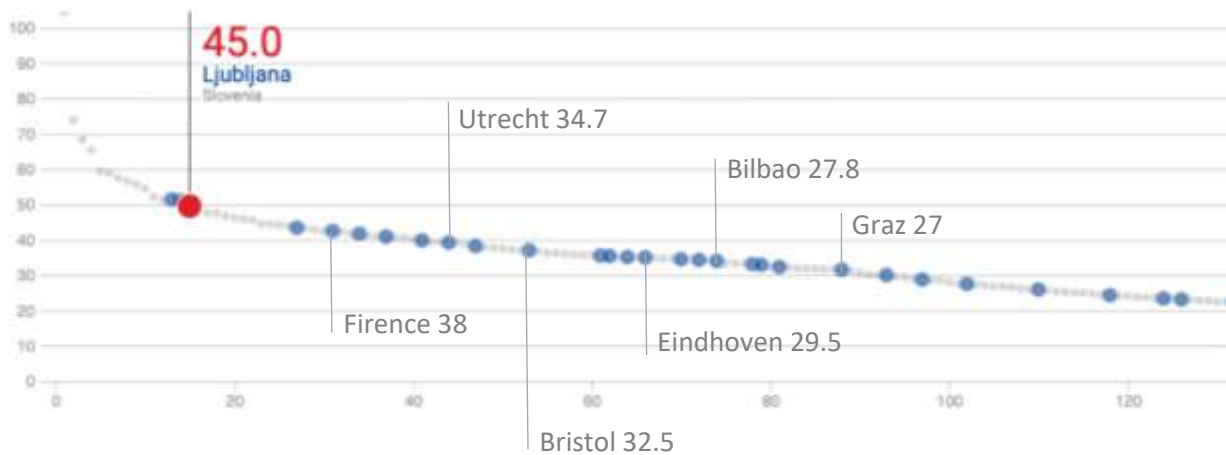
MSP KKS v primerjavi z vsemi MSP niso izvozno orientirana, kljub temu pa je izvoz teh podjetij v LUR in Sloveniji med leti 2009 in 2015 naraščal hitreje kot izvoz vseh MSP. Leta 2015 je tako znašal 150 mio EUR, kar predstavlja 4 % izvoza MSP v LUR in 51 % izvoza MSP KKS v Sloveniji. Za MSP KKS v LUR v tem obdobju velja tudi, da so bolj izvozno orientirana kot podjetja te panoge na ravni Slovenije (State of Art of the CCI Sector in Ljubljana Urban Region, 2017).

Ljubljana ima kot glavno mesto velik kreativni potencial in je lokalni magnet za talente, saj privablja talente na nacionalni ravni. Hkrati pa je Ljubljana po koncentraciji prebivalcev z ustvarjalnim poklicem primerljiva z mesti razvitejših držav severne in zahodne Evrope, kot so Rotterdam, Oslo, Manchester, v svetovnem merilu pa z mesti kot sta Boston in Chicago (Razporeditev ustvarjalnosti v izbranih občinah Ljubljanske urbane regije, 2014). V letu 2019 zaseda Ljubljana na področju kreativnih ekonomij med štiridesetimi evropskimi mesti z 250 000 do 500 000 prebivalci 11 mesto in odlično 3 mesto na področju kreativnih in na znanju temelječih delovnih mest (Slika 5).

---

² Podatki zajemajo samozaposlene, mala, srednja in velika podjetja

Slika 5: 179 evropskih mest umeščenih glede na število kreativnih in na znanju temelječih delovnih mest

Vir: »Cultural and Creative Cities Monitor, 2019

Potenciali za razvoj kulturnega in kreativnega sektorja v LUR

KKS je bistvenega pomena za razvoj gospodarstva, saj spodbuja razvoj inovacij ter deluje kot katalizator sprememb v drugih sektorjih. S pojavom novih poslovnih modelov in industrij KKS vse bolj postaja odločilen sestavni del skoraj vsakega izdelka, storitve in procesa. Zato se kaže potencial LUR v povečevanju zmogljivosti za povezovanje KKS z drugimi industrijskimi sektorji za spodbujanje razvoja inovacij. Vloga kreativnih industrij za inovacijsko uspešnost je večplastna. Na eni strani lahko KKS razvija in uvaja inovacije, ki vključujejo nove izdelke ali storitve, kakor tudi nove tehnologije in postopke poslovanja, ki povečujejo učinkovitost ali kakovost proizvodnje (procesne inovacije). Inovativna moč KKS pa je bistvenega pomena predvsem pri ustvarjanju socialnih in okoljskih inovacij, ki izhajajo iz kreativnih skupnosti, lokalnega znanja, vključenosti in talentov.

Eden glavnih potencialov LUR je tako možnost (še) aktivnejšega povezovanja KKS z drugimi industrijskimi sektorji ter številnimi izobraževalnimi in raziskovalnimi inštitucijami v regiji. Ljubljana je kot glavno mesto ustvarjalno središče Slovenije in regije, ki se iz centra kulturne potrošnje spreminja v center kulturne produkcije. KKS, enako kot v drugih sodobnih mestih, postaja njeno gonilo, saj mladi ustvarjalci vzpostavljajo novo ekonomijo ter s svojim kulturnim in izobraževalnim programom prispevajo k lokalnim skupnostim.

Razdrobljenost KKS, kjer prevladujejo samozaposleni in MSP, predstavlja oviro za uveljavljanje na mednarodnih trgih, o čemer priča tudi nizka izvozna orientiranost sektorja. Enega glavnih potencialov KKS LUR za širitev na tuje trge predstavlja kandidatura Ljubljane za Evropsko prestolnico kulture 2025 (LJEPK 2025).

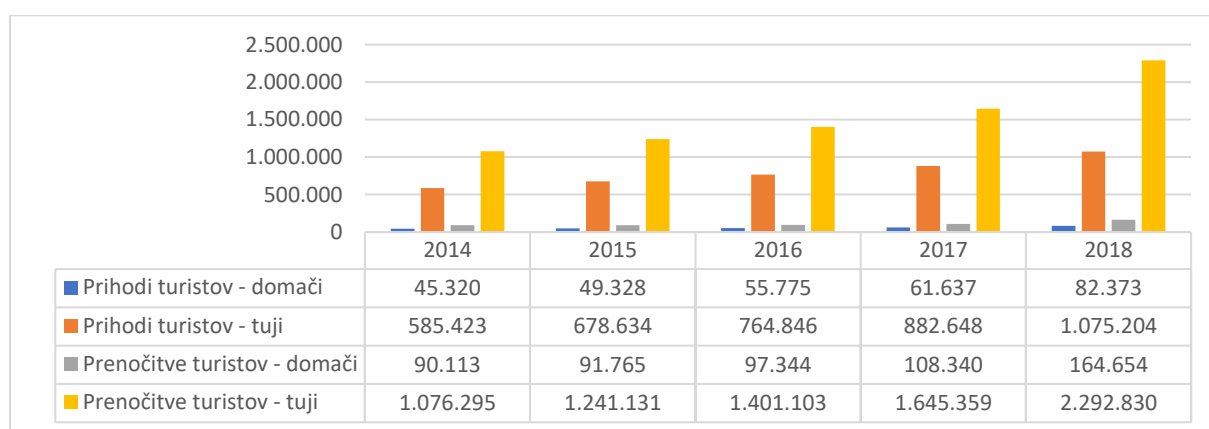
Ljubljana se za Evropsko prestolnico kulture 2025 prijavlja skupaj s celotno regijo, kar predstavlja dodaten potencial oziroma spodbudo za povezovanje kulturnih in kreativnih industrij (KKI) med seboj in z drugimi deležniki v regiji, predvsem gospodarstvom, izobraževanjem, znanostjo in tehnologijo.

3.3 TURIZEM

Analiza stanja turizma v LUR

Po podatkih SURS-a je bila leta 2016 v LUR desetina prenočitvenih zmogljivosti (ležišč) v Sloveniji. Regija je bila na tretjem mestu po številu prenočitev med dvanajstimi slovenskimi regijami in na prvem mestu po deležu prenočitev tujih turistov v primerjavi z domačimi (94 %). Povprečna dolžina bivanja v regiji se je z 1,8 dni 2014 podaljšala na 2,1 dni v letu 2018. Kot kažejo podatki SURS-a za leto 2018, je regija že dosegla in celo preseгла zastavljene cilje v Strategiji razvoja in trženja turizma v regiji Osrednja Slovenija 2017–2022, saj je število nočitev v letu 2018 višje (2.457.484) od načrtovanega do leta 2022 (1.965.846), prav tako število prihodov raste hitreje oziroma po višji stopnji od predvidene do leta 2022 (1.157.577 prihodov v 2018, do 2022 je bilo načrtovanih 1.004.533 prihodov).

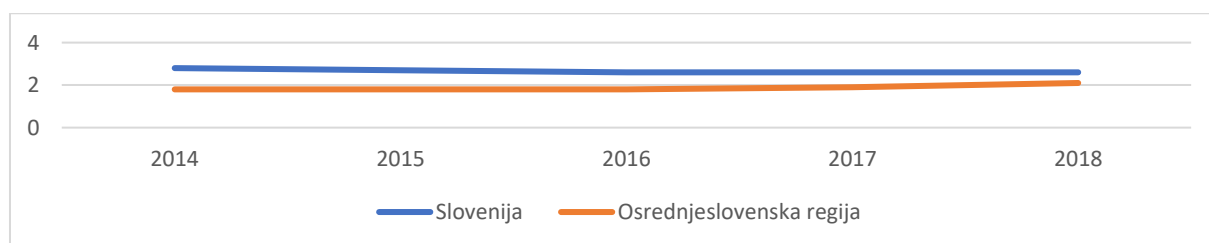
Slika 6: Prihodi in prenočitve turistov v Osrednjeslovenski regiji

Vir: SURS, 2019

Enako pa velja tudi za dvig povprečne dobe bivanja – namesto načrtovanih 1,96 dni v letu 2022 je bila dolžina bivanja že leta 2018 podaljšana na 2,1 dni (SURS, 2019; Strategija razvoja in trženja turizma v regiji Osrednja Slovenija 2017–2022).

Slika 7: Povprečna dolžina bivanja turista v Sloveniji in Osrednjeslovenski regiji

Vir: SURS, 2019

Leto 2018 je bilo peto zaporedno rekordno leto za slovenski turizem in tudi za Ljubljano, saj je bila to v Sloveniji občina z največjim številom prenočitev (2.179.916), hkrati pa je imela najvišji delež prenočitev po vrstah občin in stopnji rasti 2018/2017, to je kar 22,3 % (SURS, 2019; Banka Slovenije, 2019).

Tabela 5: *Prenočitvene zmogljivosti, prihodi in prenočitve turistov v Ljubljani*

Leto	Število ležišč - SKUPAJ	Prihodi turistov - SKUPAJ	Prenočitve turistov - SKUPAJ
2014	18.089	621.994	1.173.064
2015	19.355	731.883	1.373.436
2016	21.867	826.037	1.553.802
2017	23.308	937.883	1.782.983
2018	25.905	1.022.862	2.179.916

Vir: SURS, 2019

Potenciali za razvoj turizma v LUR

- **Nova organiziranost turizma v Sloveniji**

LUR je z novo Strategijo trajnostne rasti slovenskega turizma 2017–2021 uvrščena v eno od štirih makro destinacij, to je Osrednja Slovenija in Ljubljana. Makro destinacija obsega širše območje kot je LUR, vključuje namreč še Cerklje na Gorenjskem, Škofjo Loko (Škofja Loka na trgu nastopa kot zaokroženo območje 4 občin: Škoflja Loka, Gorenja vas – poljane, Železniki in Žiri oziroma mesto Škofja Loka s Poljansko in Selško dolino), Idrijo, Kočevsko (pokriva območje občin Kočevje, Kostel in Osilnica) in Belo krajino (pokriva območje občin Črnomelj, Metlika in Semič).

Glavne značilnosti te regije, kot jih definira omenjena strategija, so:

- Karakter: živahna prestolnica Ljubljana na pragu neokrnjene in lahko odstopne narave.
- Scenarij: kultura in umetnost, tisoče vrhunskih in uličnih prireditev, nakupovanje in dinamična urbana kulinarčna scena, le nekaj korakov stran pa narava z bogato ponudbo aktivnosti in avtentične podeželske ponudbe.
- Motiv: kjer se srečata kultura in narava.
- Nosilni produkti: poslovna srečanja in dogodki, kultura, krožna potovanja in gastronomija.
- Sekundarni/podporni produkti: »outdoor«, nakupovanje, posebni interesi, doživetja narave, igralništvo, športni turizem.

Nova strategija uvaja »vodilne destinacije« in »druge destinacije«, ki se med seboj razlikujejo po številu nočitev na letni ravni. LUR ima dve od šestih »vodilni destinaciji« v makro destinaciji, in sicer Ljubljano in Kamnik, ter tri »druge destinacije« od štirih: Domžale, Vrhniko in Srce Slovenije.

V makro destinaciji so bile vzpostavljene naslednje turistične regije (RDO-ji): Regionalna destinacijska organizacija Osrednja Slovenija (RDO OS) in RDO Zasavje, del območja, ki je sedaj v tej makro destinaciji, je bil prej vključen v RDO Jugovzhodna Slovenija (Bela krajina, Kočevsko-ribniško in del ožje Dolenjske).

Med 5 TOP doživetji, navedenimi v nacionalni turistični strategiji, so tri v LUR:

- Ljubljana, zelena prestolnica Evrope 2016 in kulturna prestolnica Slovenije: Plečnikova Ljubljana, zelena Ljubljana, aktivna Ljubljana, kulturna Ljubljana, športna Ljubljana, več kot 10.000 festivalov in prireditev letno.

- Zgodovinsko mestno jedro Kamnika in pastirska dediščina Velike planine, ki ju povezuje ljubezenska zgodba sira trniča.
  - Krajinski park Ljubljansko barje, naravno področje močvirij in šotišč, znano po redkih živalskih in rastlinskih vrstah ter po ostankih prazgodovinske kulture koliščarjev (UNESCO).
- **Strategija razvoja turistične destinacije Ljubljana in ljubljanska regija 2021–2027 in nova strategija turizma v LUR za obdobje 2023–2027**

V Strategiji razvoja in trženja turizma v regiji Osrednja Slovenija 2017–2022 so si turistični akterji in občine v LUR zastavili ambiciozno vizijo: Regija Osrednja Slovenija je najbolj povezana in inovativna zelena turistična regija v Sloveniji. Vizija je bila usklajena z razvojno vizijo LUR 2014–2020: Zeleni motor razvoja – metropolitanska bioregija znanja.

Glede na ključne izzive v regiji je bilo oblikovanih pet temeljnih strateških ciljev za obdobje 2017–2022: (1) produkti, (2) trajnostni razvoj, (3) trajnostna mobilnost, (4) trženje in (5) »coaching«. Kako in v kolikšni meri so bili uresničeni, bo pokazala analiza v sklopu priprav nove strategije trajnostnega razvoja in trženja za regijo za obdobje 2023–2027. Turizem Ljubljana, ki opravlja funkcije RDO Osrednja Slovenija (operativno, promocijsko, distribucijsko in razvojno), je zaradi iztekanja Strategije razvoja in trženja turistične destinacije Ljubljana za obdobje 2014–2020 oktobra 2019 izbrala izvajalca za pripravo nove strategije, ki bo delno vključila tudi regijo. Ker je delež tujih turistov v Ljubljani in regiji najvišji v državi (94 % v 2016), je bila sprejeta odločitev, da se v turistične namene uporablja naziv Ljubljanska regija. Nova strategija turizma v LUR 2023–2027 bo določila cilje in prioritete razvoja turizma v regiji za pet od skupno sedmih let tega programskega obdobja, prav gotovo pa bo v skladu z nacionalno strategijo, katere usmeritev je naslednja: Slovenija je zelena, aktivna in zdrava destinacija za 5* (pet zvezdnica) doživetja, nadgradila bo obstoječo regionalno strategijo za RDO Osrednja Slovenija in se bo smiselno navezovala na novo strategijo turistične destinacije Ljubljana za obdobje 2021–2027.

V obstoječi Strategiji razvoja in trženja turizma v regiji Osrednja Slovenija 2017–2022 so navedeni pričakovani rezultati do leta 2022 (str. 52):

- Produkti: v regiji so razviti unikatni in privlačni integralni turistični produkti, ki ponujajo edinstvena, preprosto dostopna doživetja ter izkustvena raziskovanja regije, prilagojena različnim ciljnim skupinam in dolžini njihovega obiska.
- Trajnostni razvoj: regija je zaokrožena geografska in turistična celota, ki nastopa s skupno zeleno zgodbo. Stalno naraščajoč delež turističnih deležnikov dokazano (certifikati) uporablja sistem trajnostnega poslovanja, lokalne zelene verige in trajnostno mobilnost.
- Trajnostna mobilnost: v regiji so uvedeni novi sistemi trajnostne mobilnosti, ki dopolnjujejo potrebe po mobilnosti prebivalcev regije in so privlačni za uporabo med turisti.
- Trženje: regija je vizualno in vsebinsko predstavljena na sodoben in kreativen način ter jasno komunicira najbolj zanimive vsebine in doživetja. Pozicionirana je kot regija lahko dostopnih in avtentičnih doživetij, ki obiskovalce učinkovito motivira k obisku.
- »Coaching«: dobro načrtan in utečen sistem podpornega okolja na regionalni ravni, ki dnevno pomaga pri reševanju izzivov in skupnem delovanju regije, s tem pa prinaša boljše rezultate tako za posamezno občino kot regijo.

Obstoječa Strategija razvoja in trženja turizma v regiji Osrednja Slovenija 2017–2022 se navezuje na vse tri razvojne prioritete RRP LUR 2014–2020, ki se strukturirani v programe in ukrepe, in sicer:

1. Rast konkurenčnosti regijskega gospodarstva → Dvig konkurenčnosti turizma je eden od temeljnih izzivov turizma (izboljšanje/nadgradnja kakovosti in infrastrukture ponudbe za večje povpraševanje in potrošnjo).
2. Ohranjeno okolje in trajnostna raba virov → Trajnostni razvoj turizma je umeščen med temeljne razvojne smeri turizma.
3. Ljudem prijazna regija → Trajnostna mobilnost je opredeljena kot ena od petih prioritete strateškega razvojnega modela Turizem Osrednja Slovenija 2022.

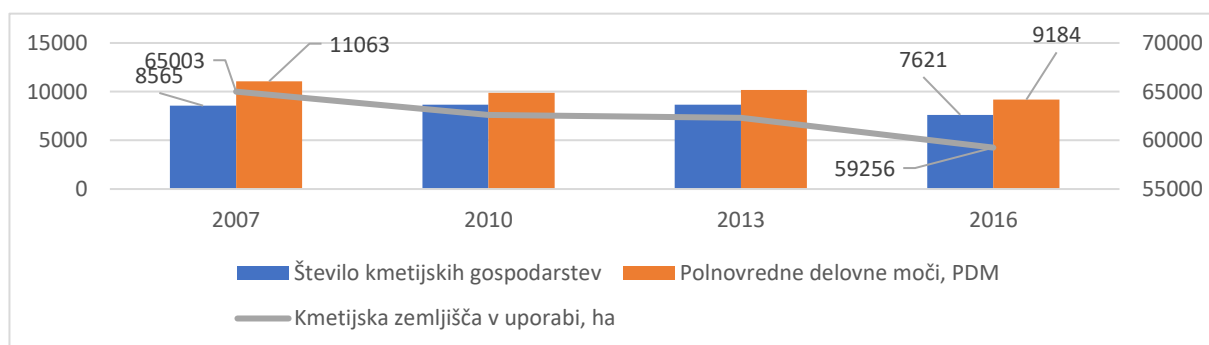
3.4 KMETIJSTVO IN RAZVOJ PODEŽELJA

Analiza stanja kmetijstva razvoja podeželja v LUR

Kmetijstvo in podeželje vplivata na kakovost bivanja in prostora za prosti čas ter pomembno vplivata na varnost, dostopnost in kakovost hrane.

V LUR je 59.256 ha zemljišč v kmetijski rabi, kar je okoli četrtnina celotnega ozemlja regije. Glede na rabo prevladujejo trajni travniki in pašniki, njiv je približno četrtnina, nekaj odstotkov površin pa zavzemajo trajni nasadi. Površina kmetijskih zemljišč v uporabi je v LUR najmanjša v Sloveniji. V regiji je le 10,9 % kmetijskih gospodarstev v Sloveniji (SURs, 2016). Gozdovi pokrivajo 1484,72 km² ozemlja, kar je 58 % območja regije. Gozdna posest je izredno razdrobljena, saj je na celotnem območju regije kar 56.000 lastnikov gozdov (ZGS, 2012).

Slika 8: Kmetijska gospodarstva in kmetijska zemljišča v LUR

Vir: SURs, 2019

Kmetijske in gozdne površine pokrivajo večino območja LUR (več kot 50 %) in tako pomembno določajo krajinsko podobo regije. Kmetijska raba je intenzivna na nižinskih območjih, v hribovitih predelih pa je ekstenzivna in v opuščanju. Gozd prekriva zlasti hribovita, strmejša in težje dostopna območja (Urbanistični inštitut idr., 2009).

Število kmetijskih gospodarstev se je iz 8.565 v letu 2007 zmanjšalo za 12,3 %, kar je povezano tudi z zmanjšanjem obsega kmetijskih zemljišč v dejanski rabi. V regiji se povečuje število pridelovalcev poljščin (950 v letu 2007 na 1.313 v letu 2016) in gojiteljev trajnih nasadov (iz 91 kmetijskih gospodarstev v letu 2007 na 243 v letu 2016), hkrati se zmanjšuje število prašičerejcev, perutninarjev

in živinorejcev, kar pomembno vpliva na stopnjo samooskrbe regije z mesom in mesnimi proizvodi. Temu primerno se je spremenil tudi obseg kmetijskih zemljišč za posamezne namene – na primer povečan obseg kmetijskih zemljišč za pridelavo poljščin iz 3.898 ha v letu 2007 na 6.681 ha v 2016 (SURS, 2016).

Od skupno 8.673 kmetijskih gospodarstev v regiji je bilo 217 kmetijskih gospodarstev z ekološkim kmetovanjem (2,5 %), 28 pa v postopku preusmeritve v ekološko kmetovanje (SURS, 2010).

Na podlagi razpoložljivih podatkov (SURS, Popis kmetijstva 2010) ugotavljamo, da ima LUR (tudi v primerjavi s slovenskim povprečjem) še vedno izrazito slabo stopnjo samooskrbnosti s hrano in ne dosega slovenskega povprečja. Dejstvo je, da na to v veliki meri vpliva razmeroma velika koncentracija prebivalstva na eni strani in omejen proizvodni potencial na drugi.

Ljubljansko gozdnogospodarsko območje je največje območje v Sloveniji in zavzema 12 % površine Slovenije. Na območju je največ mešanih gozdov (60 %), pretežno listnatih gozdov je 26 %, iglastih pa le 14 %. Med drevesnimi vrstami glede na lesno zalogo prevladujeta bukev (34 %) in smreka (32 %). Letni prirastek gozdov znaša 6,43 m³/ha, letni možni posek pa 3,59 m³/ha (ZGS, 2012).

88 % gozdov v LUR je v zasebni lasti, gozdov v državni lasti je 11 %, občinskih gozdov je manj kot 0,5 %. Večina lastnikov ima močno razdrobljeno in prostorsko nepovezano posest (povprečna gozdna posest v zasebnih gozdovih meri 2,9 ha) ter nima interesa za gozdnogojitvena in varstvena dela. Na gospodarjenje z gozdovi v zadnjih letih vse bolj vplivajo naravne ujme, ki so posledica podnebno nestabilnega okolja.

Na območju LUR delujejo štiri Lokalne akcijske skupine (LAS), ki že drugo programsko obdobje aktivno delujejo na področju razvoja podeželja. V LAS-e je vključeno celotno območje LUR. V preteklem programskem obdobju so se po principu »Lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost« (CLLD) realizirale številne lokalne pobude s področja ustvarjanja novih delovnih mest, razvoja osnovnih storitev, večji vključenosti mladih, žensk in drugih ranljivih skupin ter varstva okolja in ohranjanja narave.

Potenciali za razvoj kmetijstva in podeželja v LUR

Razvoj podeželja je nerazdružljivo povezan z razvojem kmetijstva in gozdarstva. Poleg gospodarskega pomena kmetijstva in pridelave hrane v ospredje prihajajo tudi njegove druge funkcije, saj kmetijstvo ohranja poselitev na podeželju in prispeva k razvoju drugih dejavnosti na podeželju, kot so turizem, obrt ter ohranjanje kulturne dediščine in krajine. Prav tako kmetijstvo opravlja pomembno funkcijo v okoljskem segmentu in z ozemeljskega vidika.

Z gospodarskega vidika so velik potencial trajnostna proizvodnja hrane, prehranska varnost, širjenje in povezovanje proizvodnje za trg ter organizacija prehranskih verig – vključno s predelavo in trženjem kmetijskih in tradicionalnih izdelkov tako na lokalni kot regionalni ravni. Tržna niša je predvsem ekološko pridelana hrana, saj povpraševanje slovenskih porabnikov po njej stalno raste, ponudba iz domače pridelave pa povpraševanja ne more zadovoljiti. Pomembni segmenti so pospeševanje prenosa znanja in inovacij v kmetijstvu, gozdarstvu in lesnopredelovalni industriji, ohranjanje kulturne dediščine podeželja ter prenos in oživiljanje tradicionalnih in specifičnih znanj in veščin ter obenem predstavitev teh poklicev kot privlačnih in podjetniško usmerjenih. Potencial in izziv je tudi

implementacija inovativnih tehnologij v kmetijstvu in lesni proizvodnji. Ob tem ne smemo pozabiti na les kot obnovljiv vir energije.

Z okoljskega vidika je potencial kmetijstva in gozdarstva v trajnostnem upravljanju naravnih virov in surovin. Kmetijski sektor pomembno prispeva k podnebnim spremembam, ki vse bolj spreminjajo pogoje za pridelavo hrane in rejo živali. Ob tem je treba izpostaviti omejeno sposobnost kmetijskega sektorja k blaženju podnebnih sprememb, če želimo ohraniti ali povečati obseg proizvodnje hrane.

S prostorskega vidika je potencial v uravnoteženem prostorskem razvoju ter vzporednem ohranjanju kakovostnih kmetijskih površin z velikim ekološkim pomenom. Kulturna (kmetijska) krajina kot javna dobrina ima v prihodnjem razvoju kmetijstva pomembno mesto. Na težje dostopnih območjih, kjer ni pričakovati visoko konkurenčno pridelavo je potencial v kombinaciji dohodkovnih virov in razvoju nižnih proizvodov z visoko dodano vrednostjo.

K uspešnemu razvoju podeželja veliko prispevajo LAS-i, ki preko lokalnih pobud in spodbujanjem sodelovanja med različnimi deležniki izkoriščajo različne priložnosti. Kot potencial izpostavljamo sinergijo med pridelavo in predelavo hrane s turizmom na podeželju, kreiranje novih podjetniških priložnosti na podeželju, oskrba javnih zavodov z lokalno hrano, medgeneracijsko sodelovanje in uvajanje novih storitev za starejše ter naložbe v manjšo podporno infrastrukturo. S tem namenom je treba iskati sinergije med različnimi resornimi politikami in povezati financiranje in vseh evropskih skladov.

3.5 OBMOČJA NARAVNIH KAKOVOSTI

Analiza stanja območij ohranjanja narave v LUR

Značilnosti LUR so velika gozdnatost in velik delež naravno ohranjenih območij, predvsem v hribovitih delih regije. Na severni strani jo uokvirjajo Kamniško-Savinjske Alpe, na jugu pa Dinaridi. Posebnost so tudi vodotoki (Sava, Ljubljanica, Kamniška Bistrica) in Ljubljansko barje, kjer je večje poplavno območje. Regija je bogata z vodnimi viri.

V regiji je 67 ekološko pomembnih območij (EPO), ki imajo velik pomen za ohranjanje habitatov ter številnih rastlinskih in živalskih vrst. Evropsko omrežje Natura 2000 pokriva kar 26,7 % regije, kar je precej nad evropskim povprečjem (18 %). Najvišji delež pokritosti z Naturo 2000 je v občinah Borovnica, Brezovica in Ig (več kot 80 % celotne površine občine). V regiji je 31.419 ha površin (12,3 % celotne regije), ki sodijo med zavarovana območja narave (ZON). Med temi 74 območji jih ima 8 status krajinskega parka, 10 naravnega rezervata, 21 naravnega spomenika in 28 spomenika oblikovane narave (ZRSVN, 2019). Občini z največjo površino zavarovanih območij sta Dobrova - Polhov Gradec in Medvode, ki ju pokriva krajinski park (KP) Polhograjski Dolomiti, ki deloma sega tudi v MOL. V MOL ležijo še trije krajinski parki: KP Zajčja dobrava, KP Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib ter KP Ljubljansko barje, ki se razprostira tudi čez občine Borovnica, Brezovica, Vrhnika, Log - Dragomer, Škofljica in Ig. V občini Grosuplje se nahaja KP Radensko polje, v Domžalah pa Spominski park revolucionarnih tradicij. KP Ljubljansko barje, Radensko polje ter Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib imajo izbranega upravitelja, ki na

območju zavarovanja opravlja varstvene, strokovne, nadzorne in upravljaljske naloge. Zavarovana območja – točke so najbolj zgoščene v občini Logatec, gre za zavarovana izjemna drevesa. Območja naravnih vrednot so enakomerno razporejena po vsej regiji, medtem ko se zgoščitve naravnih vrednot – točk pojavljajo v občinah Kamnik, Logatec, Grosuplje in v MOL.

Analiza stanja na področju zelene infrastrukture v LUR

S sprejetjem strateškega dokumenta o zeleni infrastrukturi (ZI) (Evropska komisija, 2013) naj bi se na ravni držav EU pospešilo sistemsko vključevanje zelene infrastrukture v širši nabor resornih politik. Evropska definicija ZI opredeljuje kot strateško načrtovano mrežo naravnih in polnaravnih območij, ki so zasnovana in upravljana na načine, ki zagotavljajo delovanje zelo širokega nabora (ekosistemskih) storitev oziroma funkcij na istem prostorskem območju. Te funkcije so lahko okoljske, ekološke, gospodarske in družbene. Obstaja veliko dokazov, ki kažejo, da lahko naložbe v ZI izboljšajo gospodarsko uspešnost območja, privabijo nova podjetja ter ustvarijo nove poslovne priložnosti in delovna mesta. Dokazi kažejo, da bližina ZI izboljša telesno in duševno zdravje prebivalcev ter ohranja in razvija vlogo kulturne identitete in prepoznavnosti kraja. Strategija varstva in razvoja ZI v LUR (RRA LUR, 2019) prepoznava jedrna večnamenska območja ZI, v katerih se prepletajo različni, pogosto konfliktni interesi in rabe, ki izhajajo iz zagotavljanja raznolikih funkcij. Primeri takih območij so: Ljubljansko barje, Polhograjski Dolomiti, Golovec, Obsavski prostor, Radensko polje, Velika Planina in tudi območja nekaterih jezer (npr. Zbiljsko jezero, Gradiško jezero, Podpeško jezero). Na teh območjih je izrazito pomembno iskanje ravnovesja med potrebami družbe in ohranjanja ekosistemskih funkcij.

Območja ohranjanja narave (ZON, NV, Natura 2000) in omrežje ZI so pomembna predvsem z vidika ohranjanja in povečanja biotske raznovrstnosti pa tudi zaradi drugih družbenih (npr. zdravje, kakovost bivanja, kulturna identiteta) in gospodarskih funkcij (npr. ohranjanje vodnih virov, biomasa, privlačnost za turizem). Na lokalni ravni pa so pomembna tudi druga, manjša območja ali elementi (npr. drevoredi, obvodna vegetacija, ipd.). Za regionalni nivo je pomembna prepoznavna tako večjih sklenjenih območij, kot tudi koridorjev za povezanost sistema in ohranjanja naravnega ravnovesja.

Potenciali območij naravnih kakovosti v LUR

Največji konflikti v prostoru v LUR so prisotni v odprtem prostoru in zelenih površinah v neposredni bližini poselitvenih območij. Tu je pritisk na zelene površine zaradi širjenja poselitve in izgradnje infrastrukture največji.

Stanje dobro ohranjenega okolja v regiji je treba vzdrževati, saj je takšno okolje osnova za ohranjanje biotske raznovrstnosti, krajinske pestrosti in zagotavljanje ekosistemskih storitev, hkrati pa pomeni kakovostno bivalno okolje za prebivalce regije in velik potencial za razvoj naravi prijaznega turizma.

3.6 POSELITEV IN RAZVOJ NASELIJ

Analiza stanja poselitve v LUR

LUR ima na državni ravni izjemno ugoden centralni geostrateški položaj. Regija ima policentričen sistem poselitve z visoko koncentracijo in razvitostjo centralnih in storitvenih dejavnosti.

Največji vpliv na poselitev LUR imata dejavnika geomorfološke značilnosti in prometni koridorji. Iz gostega urbanega jedra znotraj avtocestnega obroča Ljubljane se poselitev širi zvezdasto v 5 razvojnih smereh, in sicer proti SZ (Medvode–Škofja Loka–Kranj), proti S (Trzin–Domžale–Kamnik), proti V (Dol-Litija), proti JV (Škofljica–Šmarje-Sap–Grosuplje), proti JZ (Brezovica–Borovnica–Vrhnika). Gre torej za območja zaposlitvenih središč in njihovih zaledij, ki se raztezajo zlasti vzdolž avtocestnega sistema, v območjih med njimi pa prevladuje razpršena gradnja. Na teh območjih razpršene pozidave izven koridorjev javnega potniškega prometa (JPP) se nadaljuje prostorsko in okoljsko negativni trend intenzivne pozidave.

V regiji je devet urbanih naselij s statusom mesta. Regijsko središče Ljubljana je hkrati tudi nacionalno središče mednarodnega pomena. Kot glavno raziskovalno, izobraževalno in zaposlitveno središče je cilj velikega števila dnevnih migracij znotraj regije kot tudi iz ostalih regij. Ljubljana je središče prve ravni, kjer se ohranjajo in razvijajo upravne funkcije najvišje ravni.

Domžale in Kamnik sta središči tretje ravni s storitvenimi, oskrbnimi in drugimi dejavnostmi, ki so potrebne za oskrbo urbanega jedra in njegovega gravitacijskega zaledja pretežno podeželskega značaja. Logatec, Vrhnika in Grosuplje so središča četrte ravni, v katerih se razvija oskrba na primarni ravni in teritorialna organizacija državne uprave.

Slika 9: Prikaz urbanih naselij in središč policentričnega urbanega sistema na območju Osrednjeslovenske razvojne regije

Vir: MOP DzGPS; kartografska podlaga: GURS; obdelava: MOP, DzGPS, 2019

Ostala naselja v regiji so pomanjkljivo opremljena s centralnimi funkcijami. Stanje še dodatno slabša negativni trend centralizacije lokalnih oskrbnih funkcij (zdravstveni domovi, pošte, banke, ...), kar niža kvaliteto bivanja in generira dodatno prometno obremenitev večjih urbanih središč. Naselja so tudi neustrezno pripravljena na staranje prebivalstva, kar bo postal izrazit problem že v bližnji prihodnosti.

V celotni regiji, predvsem pa v Ljubljani z okolico, je zelo izražena stanovanjska problematika, saj primanjkuje cenovno dostopnih stanovanj, kar je posledica centralizacije države in alternativnih oblik najema za turistične namene.

Potenciali in ovire prostorskega razvoja v LUR

Stalne okoljske in ekonomske spremembe zahtevajo trajnosti prostorski razvoj, ki s hitrimi odzivi zagotavlja odpornost in prilagodljivost prostora. LUR bo krepila svojo podporo strateškemu participativnemu in izvedbenemu prostorskemu načrtovanju

Za LUR je značilna prostorska privlačnost, ki je rezultat prepoznavne identitete prepleta urbanega z zelenim podeželskim zaledjem, dobrih pogojev za zaposlitev in izobraževanje ter kakovostno preživljanje prostega časa in rekreiranja. Po zadnjih podatkih (Selitveno gibanje prebivalstva, SURS 2018) beleži regija pozitiven selitveni prirast in je edina slovenska regija, kjer v vseh občinah raste število prebivalcev. Regija bo s prostorskim razvojem nadgrajevala svojo privlačnost in hkrati ohranjala svoj značilni preplet naravne, krajinske in urbane strukture.

Zmanjšanje dnevnih migracij ostaja največji izziv tudi v tej perspektivi, orodje za doseganje ostajajo enaka, policentričen razvoj regije, s katerim se bo dosegalo zmanjševanje potreb po migracijah, in spodbujanje trajnostne mobilnosti s posodabljanjem železniškega prometa in JPP.

Regija si bo prizadevala reševati stanovanjsko problematiko. S policentričnim urbanim sistemom se bo razvijalo omrežje središč, kjer bo vsem prebivalcem zagotovljena ekonomična in varna dostopnost do javnih funkcij, storitev, delovnih mest in stanovanj.

3.7 MOBILNOST

Analiza stanja mobilnosti v LUR

Z lego na stičišču evropskih prometnih koridorjev (balkansko-jadranski in mediteranski koridor) je LUR pomemben povezovalni člen različnih kohezijskih območij EU. Z železniškim tovornim in potniškim vozliščem v Ljubljani, bližino koprskega tovornega pristanišča ter z mednarodnim letališčem Jožeta Pučnika Ljubljana ima LUR pomembno vlogo pri gospodarskem povezovanju srednje z jugovzhodno Evropo ter Alp z Jadranom. Vpliv LUR na globalni, evropski, medregionalni in nacionalni ravni se kaže tudi v pomenu cestnega blagovnega prevoza, ki je med letoma 2014 in 2018 zabeležil 20 % rast (SURS, 2019), kar je precej nad slovenskim povprečjem (6 % rast naloženega blaga med 2014 in 2018).

Na prometni in gospodarski razvoj LUR sta v zadnjem desetletju najbolj vplivala predvsem dokončanje avtocestnega cestnega križa in uvedba vinjetnega sistema cestninjenja. S povečanjem vplivnega zaledja LUR so se spremenili predvsem poselitveni in dnevni migracijski vzorci prebivalstva. Čeprav je velik del prebivalstva LUR zgoščen v Ljubljani (53 %), se zgostitev prebivalstva izven Ljubljane oblikuje predvsem ob glavnih prometnicah v smeri proti Vrhniki, Medvodam, Domžalam in Kamniku ter Grosuplju in Ivančni Gorici.

- **Osební motorni promet, motorizacija in prometna varnost**

LUR je z glavnim mestom Ljubljano zaradi številnih delovnih mest in šolskih ustanov najpomembnejši cilj migracijskih tokov v Sloveniji. Podatki SURS iz leta 2018 kažejo, da je v Ljubljani več kot četrtnina vseh delovnih mest v državi, kar pomeni, da se preko 120.000 delovno aktivnega prebivalstva Slovenije dnevno pripelje v Ljubljano (od tega se jih 25 % v Ljubljano pripelje iz drugih občin LUR). Proces centralizacije pa se ne ustavlja. Podatki o indeksu delovne migracije (porast indeksa med letoma 2014 in 2018 za 2,3) kažejo, da LUR postaja vse bolj privlačna za delo in šolanje. Na žalost pa večina dnevnih migracij, tudi na krajših razdaljah, poteka z osebnimi avtomobili.

V primerjavi z ostalimi državami v EU so gospodinjstva v Sloveniji in LUR namenila nadpovprečni delež svojih sredstev za osebno mobilnost (16 %), kar je po podatkih SURS najvišja vrednost v celotni EU (SURS, 2018). Navezanost na osebna vozila v LUR se odraža tudi prek kazalnika števila osebnih avtomobilov na 1.000 prebivalcev (stopnja motorizacije), ki je, kot prikazuje spodnja tabela, iz leta 2014 do leta 2018 povečala za 22 vozil na 1.000 prebivalcev. Kljub vsemu je treba poudariti, da je stopnja motorizacije v LUR med najnižjimi glede na slovenske regije.

Tabela 6: Število osebnih avtomobilov na 1.000 prebivalcev v LUR in Sloveniji*

Število osebnih avtomobilov na 1.000 preb.	2014	2015	2016	2017	2018	Indeks 2014/2018
Osrednjeslovenska statistična regija	508	517	522	530	530	104,3
Slovenija	518	523	531	541	549	105,9

Vir: SURS, 2019

Analiza povprečnega letnega dnevnega prometa (PLDP) na glavnih prometnicah v LUR (DARS, 2019) kaže, da so izzivi zaradi velikih prometnih obremenitev očitne na vseh krakih avtocestnega križa, na ljubljanskem obroču ter na nekaterih glavnih državnih cestah, kjer so migracijski tokovi iz zaledja proti Ljubljani najmočnejši (npr. Škofljica, Medvode, Trzin, itd.). Tretjino prometnih obremenitev na avtocestnem križu in ljubljanskem obroču predstavljajo tudi tranzitni prometni tokovi, ki so zgoščeni na primorskem avtocestnem kraku (vpliv Luke Koper) ter na posameznih odsekih južne ljubljanske obvoznice.

Kljub povečani stopnji motorizacije v LUR, podatki o prometnih nesrečah s smrtnim izidom (AVP, 2019) kažejo, da je LUR med prometno varnejšimi regijami v Sloveniji. Skladno z upadanjem števila umrlih v prometnih nesrečah na državni ravni je upadlo tudi število umrlih na cestah v LUR (24 nesreč s smrtnim izidom v letu 2016, 20 v letu 2017 ter 11 v letu 2018).

Tabela 7: Statistični podatki o prometnih nesrečah na 10.000 prebivalcev LUR in Sloveniji*

Število umrlih v cestnoprometnih nesrečah na 10.000 preb.	2014	2015	2016	2017	2018	Indeks 2014/2018
Osrednjeslovenska statistična regija	0,4	0,5	0,4	0,4	0,2	50
Slovenija	0,5	0,6	0,6	0,5	0,4	80

Vir: SURS, 2019

Potenciali razvoja mobilnosti v LUR

- **Javni potniški promet**

JPP, ki ga predstavljata avtobusni in železniški potniški promet, je trenutno največji potencial razvoja trajnostne mobilnosti v LUR. Analize dostopnosti v LUR in Ljubljani (Koblar, 2017; ZRC SAZU, 2012) so pokazale, da je LUR relativno dobro pokrita z javnimi prevoznimi sredstvi. Do 30 minut oddaljenosti do mestnega središča z vsemi razpoložljivimi sredstvi JPP prebiva 49 % prebivalcev LUR. Zadovoljivo je tudi dejstvo, da le 10 % prebivalcev regije nima dostopa do JPP (razdalja 1.000 m po omrežju pešpoti). Kljub zadovoljivim storitvam mestnega JPP (porast števila uporabnikov med letoma 2014 in 2017 za 1,5 %, podaljšanje skupne dolžine linij za 2,6 km) pa število uporabnikov medkrajevnega JPP stagnira (LPP, 2019).

Pregled vozni redov JPP na medkrajevnih povezavah pa kaže, da je JPP na teh povezavah še vedno nekoliko prepočasen, premalo frekventen, časovno nepredvidljiv in cenovno nekonkurenčen osebnemu motornemu prometu. 8 % dnevnih migrantov redno uporablja javni prevoz v regiji, od katerih ima večina abonentske vozovnice (osnovnošolci, dijaki, študentje in uporabniki sistema Integriran javni potniški promet (IJPP)) oziroma prebivalci LUR in drugih regij, ki nimajo možnosti prevoza z osebnim avtomobilom.ocene kažejo, da maksimalne kapacitete vozil regijskega JPP (avtobusi in vlaki skupaj) v času jutranjih prometnih konic (med 6h in 9h) znašajo le približno 18.000 sedišč, kar je skoraj sedemkrat manj od števila dnevnih migrantov v regijo.

Povezljivost storitev JPP in osebnih motornih vozil v LUR dopolnjuje 11 delujočih sistemov Parkiraj in se pelji (P+R), katerih namen je zaustaviti motorni promet čim bližje njegovemu izvoru in preusmeritev potnikov na JPP. Znatno delež P+R v regiji predstavljajo lokacije znotraj Ljubljane, kjer že danes deluje pet P+R s skupaj 1.673 parkirnimi mesti, ki se jim bo kratkem pridružilo še 445 parkirnih mest na novi lokaciji P+R Stanežiče.

- **Trajnostna mobilnost in celostno prometno načrtovanje v regiji**

Z izjemo kolesarjenja v urbanem območju Ljubljane in nekaterih manjših urbaniziranih središč ima kolesarjenje v vlogi dnevne mobilnosti v LUR še velik potencial. Pretežni del prebivalstva živi na ravninskem delu regije, razdalje med naselji pa so razmeroma kratke (do 10 km) in premagljive s kolesi. Če upoštevamo zastoje v prometnih konicah, bi bil ob ustrezni infrastrukturi potovalni čas z električnimi kolesi ali v kombinaciji »kolo+JPP« lahko celo krajši ali vsaj primerljiv času potovanja z avtomobilom. Z izgradnjo kolesarske infrastrukture za dnevno mobilnost znotraj regije se v naslednji programski perspektivi pričakuje izboljšanje pogojev za dnevno kolesarjenje na regionalni ravni.

Čeprav je prometna povezljivost regije sicer doprinesla k hitremu gospodarskemu razvoju in konkurenčnosti regije v domačem in evropskem prostoru, pa na osebnem motornem prevozu temelječa mobilnost ne vodi v dolgoročen trajnostni razvoj. Z namenom izboljšanja dolgoročnega stanja trajnostne mobilnosti in prometnega načrtovanja je bila za v oktobru 2018 sprejeta Celostna prometna strategija Ljubljanske urbane regije (CPS LUR). Strategija z vizijo, strateškimi cilji in akcijskim načrtom predstavlja strateško izhodišče za pripravo mobilnostih vsebin RRP, saj je pomemben strateški regijski dokument za nadaljnji razvoj trajnostne mobilnosti in prostorskega načrtovanja v LUR. Pomen celostnega prometnega načrtovanja je prepoznan tudi na lokalni ravni, saj je imelo do leta 2018 vsaj devet občin v LUR (upoštevajoč Litijo) izdelano občinsko celostno prometno strategijo (CPS), skladno z nacionalnimi smernicami za trajnostno prometno načrtovanje (SPTM, 2019).

3.8 ENERGETSKA INFRASTRUKTURA IN OSKRBA Z ENERGIJO

Analiza energetske infrastrukture in oskrbe z energijo

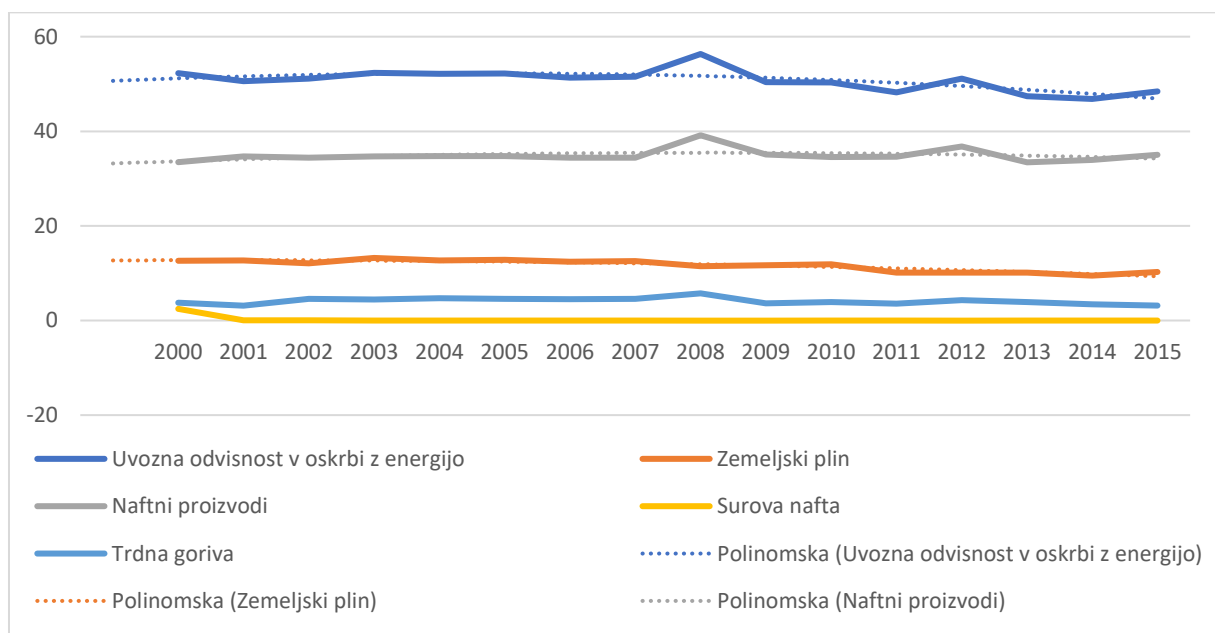
Razvoj energetike predstavlja enega temeljev gospodarskega razvoja in je strateškega pomena za razvoj regionalnega gospodarstva, saj je zagotavljanje energije nujno tako za življenje ljudi kot tudi delovanje gospodarstva. Energetika pomembno vpliva na dobrobit regije in občanov. V skladu z

rastočim pomenom obnovljivih virov energije ter lokalne in decentralizirane oskrbe narašča tudi pomen energetske politike na lokalnem oziroma regionalnem nivoju.

Energetska politika se na lokalnem nivoju določa z lokalnimi energetske koncepti (LEK). Večina občin jih sicer ima, a so ti v veliki meri že potrebni prenovi. Največkrat so med seboj tudi nepovezani. Občine so pri tem podvržene izzivu zagotavljanja zadostnega deleža obnovljivih virov energije, ki ga zahtevajo nacionalni cilji. Ta izziv ni za vse občine enak, saj je odvisen od naravnih danosti in rabe energije v posamezni občini. Regionalno povezovanje na tem področju je torej koristno in postaja z rastočim pomenom podnebne komponente v energetiki čedalje pomembnejše.

Trije ključni cilji energetske politike so: zagotoviti zanesljivo, cenovno dostopno in okolju prijazno energijo. Zanesljiva oskrba z energetiko temelji na lastnih virih. Slovenija je energetska odvisna država, uvozimo skoraj polovico energentov. Po podatkih SURS je ta delež za leto 2018 znašal 48 %, kar je sicer nekoliko manj od povprečja EU. Ta se giblje od manj kot 7 % v Estoniji pa do 100 % na Malti. Gibanje uvozne odvisnosti pri nas kaže spodnja slika. Opazen je trend nižanja uvozne odvisnosti in stalen rahel upad uvoza vseh obravnavanih energentov z izjemo naftnih proizvodov. Ti pomenijo največji delež uvoza, ki ostaja bolj ali manj stalen in se giblje okoli dobre tretjine.

Slika 10 Uvozna odvisnost (%) v oskrbi z energijo v Sloveniji

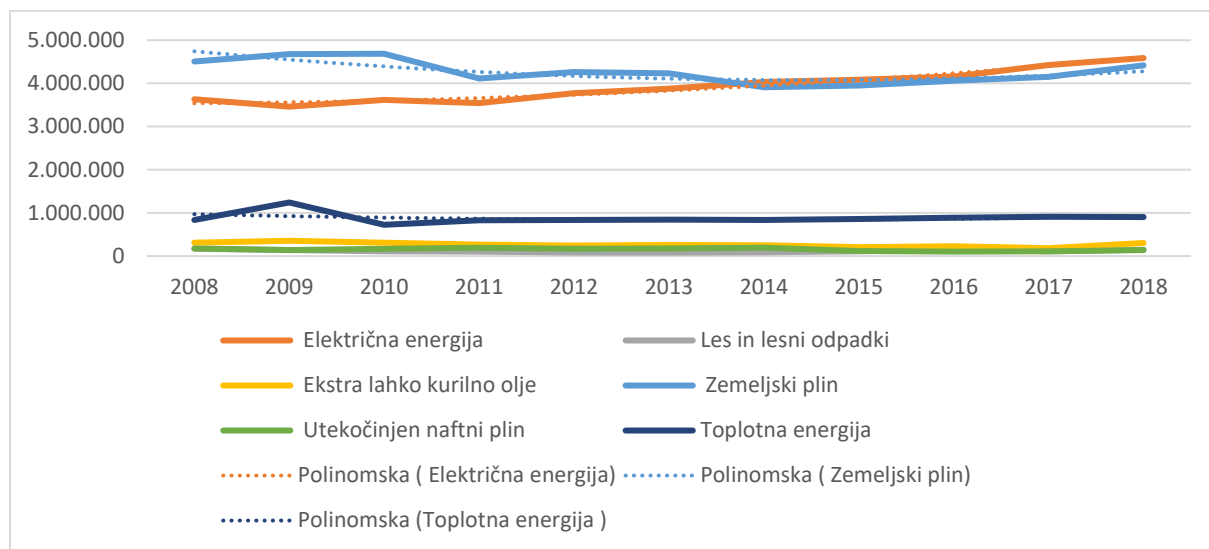

Vir: ARSO, Kazalci okolja, 2017

Tudi v strukturi oskrbe z energijo prevladujejo naftni proizvodi. Po podatkih SURS je njihov delež v letu 2018 znašal 34 %, delež jedrske energije skoraj 22 %, delež energije iz obnovljivih virov (vključno s hidroenergijo) je znašal 17 %, delež premoga 16 % in delež zemeljskega plina 11 %. Končna raba energije v Sloveniji je v letu 2018 znašala 211.000 TJ. Največji delež, kar 40 % energije, porabimo v prometu, drugi največji porabnik je predelovalna industrija z gradbeništvo s 27 %, sledijo gospodinjstva z 21 % in preostala raba s kmetijstvom z 12 %.

Statistični podatki kažejo na procentualno rast rabe naftnih proizvodov in stalno rast rabe električne energije. Gibanje rabe energije v LUR v predelovalni dejavnosti prikazuje spodnja slika. Največji delež odpade na zemeljski plin in električno energijo. Medtem, ko je poraba prvega v zadnjih letih nekoliko upadla, pa je razvidna stalna rast rabe električne energije. Ta trend se pričakuje tudi v prihodnje.

Slika 11: Poraba energije v LUR na področju predelovalne dejavnosti

Vir: SURS, 2019

Primerjava rabe energije v predelovalni dejavnosti v Sloveniji in LUR v letih 2014 in 2018 kaže na rast tako na državni kot tudi na regionalni ravni. Ta je 13-odstona v LUR in 9-odstotna v Sloveniji.

Tabela 8: Raba energije v predelovalni dejavnosti (GJ)

Raba energije v predelovalni dejavnosti (GJ)	2014	2018
Osrednjeslovenska statistična regija	9.542.797	10.810.921
Slovenija	47.966.000	52.314.000

Vir: SURS, 2019

V LUR lastne proizvodne moči zadoščajo le za manjši regionalnih potreb po električni energiji. Po podatkih iz leta 2009 je delež znašal 20 %. Po rabi električne energije izstopa MOL z dvema tretjinama celotne porabe regije. Za občine z večjo porabo električne energije (to so Trzin, Mengeš, Domžale, Logatec, Borovnica, Kamnik) je značilno, da imajo več velikih odjemalcev (industrija in storitveni sektor), medtem ko v ostalih občinah prevladuje gospodinjiski odjem (Urbanistični inštitut idr., 2009).

Potenciali razvoja energetske infrastrukture in oskrbe z energijo

V LUR je izraba obnovljivih virov energije za proizvodnjo električne energije majhna. Primerljivo z ostalimi regijami je predvsem stanje na področju sončnih elektrarn. Po podatkih Slovenskega portala za fotovoltaike je bilo 9. 5. 2019 v Sloveniji 3389 sončnih elektrarn s skupno instalirano močjo 259,5 MW, od tega jih je bilo v LUR 410 s skupno močjo 30,3 MW.

Primerjava podatkov za leti 2014 in 2018 kaže na zastoj v gradnji sončnih elektrarn. Leta 2018 je bilo v Sloveniji 3389 sončnih elektrarn s skupno močjo 259,5 MW. Komaj kaj več kot leta 2014, ko jih je bilo 3374 z inštalirano močjo 257,7 MW. V LUR se je od 410 elektrarn in 30,3 MW inštalirane moči leta 2014 število povečalo na 413 in 30,6 MW v 2018 (PV portal, 2019). Od leta 2016 se sončne elektrarne gradijo predvsem za samooskrbo. V letu 2018 jih je bilo v Sloveniji že 2147 s skupno močjo 20,6 MW, v LUR pa 382 s skupno 3,6 MW inštalirane moči.

Tabela 9: Sončne elektrarne

Sončne elektrarne	Slovenija		LUR	
	št.	P (MW)	št.	P (MW)
2014	3374	257,7	410	30,3
2018	3389	259,5	413	30,6

Vir: PV portal, 2019

Največji potencial za proizvodnjo električne energije predstavljajo prav sončna energija in hidroenergija ter lesna biomasa in geotermija za proizvodnjo toplote. Pri hidroenergiji je za regijo pomembna načrtovana veriga hidroelektrarn na zgornji/srednji Savi (HE Jevnica). Delež izrabe lesne biomase je na regionalni ravni precej manjši od deleža na nacionalni ravni. Ob načelih trajnostnega gospodarjenja z gozdovi in ob vnovičnem zagonu lesne industrije pa predstavlja velik potencial. Najboljše možnosti za izrabo lesne biomase imajo podeželske občine, kot so Borovnica, Dobropolje, Ig, Ivančna Gorica, Logatec, Lukovica, Šmartno pri Litiji in Velike Lašče (Urbanistični inštitut idr., 2009). Energetska samozadostnost v LUR je nizka, v proizvodnji energije pa prevladujejo fosilna goriva. Ob prizadevanju za povečanje deleža obnovljive energije je še naprej pomembno tudi ozaveščanje javnosti (v sodelovanju s svetovalnimi storitvami) o pomenu učinkovite rabe energije ter o lokalnih obnovljivih virih energije, katerih izraba pomeni tudi možnost gospodarskega razvoja. Predvsem pa je pomembno spodbujati povezovanje vseh deležnikov, nadaljnji razvoj in raziskave na področju decentralizirane proizvodnje energije, integracije tovrstnih sistemov v (pametna) omrežja, hranilnike električne energije in učinkovite rešitve v javnem prometu. Dejstvo, da je, poleg Zasavske, LUR edina regija v Sloveniji brez lokalne energetske agencije pri tem predstavlja dodaten izziv.

3.9 OSKRBA S PITNO VODO, ODVAJANJE ODPADNIH VODA IN RAVNANJE Z ODPADKI

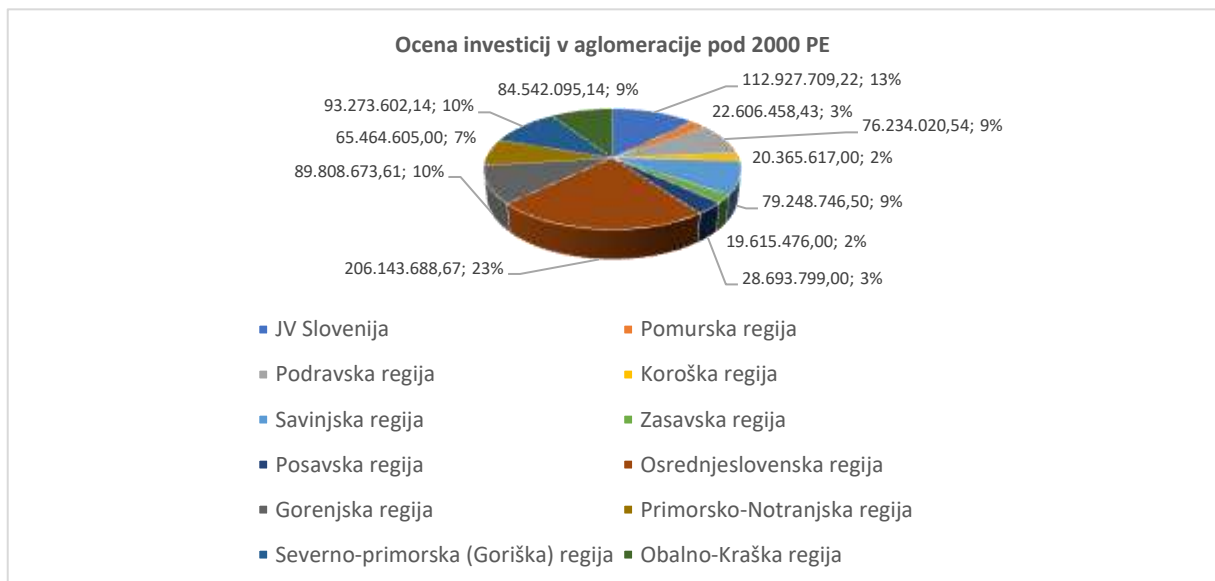
Analiza stanja oskrbe s pitno vodo, odvajanja odpadnih voda in ravnanja z odpadki v LUR

- **Odvajanje in čiščenje odpadnih voda**

V LUR je bil v letu 2018 zabeležen najmanjši delež odpadne vode, prečiščene pred izpustom v javno kanalizacijo v Sloveniji in sicer 58,6 %. Ta delež znaša v Pomurski regiji, ki ima največji delež prečiščene odpadne vode, kar 98,9 %.

Na območju Slovenije je evidentiranih 2.298 aglomeracij, od tega samo na območju LUR 397. Od vseh aglomeracij v LUR jih je kar 93 % (369) manjših od 2.000 PE, na območju regije pa je evidentirana velika potreba po njihovem opremljanju. Za vse aglomeracije pod 2.000 PE je Slovenija v svoji nacionalni zakonodaji določila rok za odvajanje komunalne odpadne vode po javnem kanalizacijskem omrežju in njeno čiščenje do leta 2021 oziroma 2023. Za ureditev stanja na tem področju so pristojne lokalne skupnosti, ki pa jim sedanjí zagotovljeni viri ne omogočajo izvajanja potrebnih investicij. Po podatkih zbranih na nivoju Združenja regionalnih razvojnih agencij Slovenije (RRA GIZ) julija 2019, je v LUR za uresničevanje zakonodaje na tem področju potrebnih za 206 mio EUR investicij, kar predstavlja 23 % od vseh potreb v Sloveniji, ki znašajo 898,9 mio EUR.

Slika 12: Ocena investicij v aglomeracije pod 2000 PE

Vir: RRA GIZ, 2019

V letu 2014 je bilo v LUR pred izpustom očiščenih v čistilnih napravah glede na stopnje čiščenja od 25.784.000 m³ odpadne vode:

- 2 % primarno (čiščenje komunalne odpadne vode s fizikalnim in/ali kemičnim postopkom, ki vključuje usedanje trdnih delcev ali drug postopek čiščenja, pri katerem se biološka potreba po kisiku v surovi odpadni vodi, izražena kot BPK5 (biološka potreba po kisiku po petdnevni

inkubaciji), pred izpustom zmanjša za najmanj 20 %, količina neraztopljenih snovi pa se zmanjša za najmanj 50 %);

- 93 % sekundarno (čiščenje, ki vključuje biološko čiščenje s sekundarnim usedanjem ali drug postopek, v katerem se BPK (biološka potreba po kisiku) zmanjša vsaj za 70 %, KPK (kemijska potreba po kisiku) najmanj za 75 %, neraztopljene snovi pa se zmanjšajo za najmanj 90 %) in
- 5 % terciarno (čiščenje (dopolnilno sekundarnemu) odpadne vode po postopku, s katerim se dosega odstranjevanje dušika in fosforja ter/ali drugih onesnaževal, ki vplivajo na kakovost ali uporabo vode. Poleg sekundarnega čiščenja vključuje še postopek za zmanjšanje količine celotnega dušika za vsaj 70–80 % in/ali celotnega fosforja za vsaj 80 %. Obravnava se kot dodatno čiščenje substanc, ki so ostale po sekundarnem čiščenju. To izboljšano čiščenje je potrebno za t. i. občutljiva območja vodotokov).

V letu 2017 je bilo odpadne vode 41.447.000 m³, od tega 71 % sekundarno očiščene in 29 % terciarno očiščene.

Delež priključenosti skupne obremenitve, ki izvira iz aglomeracij oziroma območij poselitve, kjer sta poseljenost ali izvajanje gospodarske ali druge dejavnosti zgoščena tako, da je mogoče zbiranje in odvajanje odpadne vode pa javnem kanalizacijskem omrežju, se je v Sloveniji v zadnjih šestih letih občutno povečal. Na izboljšano stanje vpliva predvsem izgradnja javnega kanalizacijskega omrežja po občinah, ki so bila v velikem obsegu sofinancirana tudi s kohezijskimi sredstvi. Med posameznimi statističnimi regijami so sicer kar precejšnje razlike v odstotku priključenosti na javno kanalizacijsko omrežje. Največ skupne obremenitve, ki izhaja iz aglomeracij, je na javno kanalizacijsko omrežje priključene v pomurski regiji, razmeroma nizek odstotek priključenosti pa ima primorsko-notranjska regija. V LUR je bil delež priključenosti v letu 2017 81,6 %.

• **Ravnanje z odpadki**

Malo več kot 726.000 ton ali skoraj 71 % komunalnih odpadkov, ki so nastali v Sloveniji leta 2018, je bilo zbranih ločeno. V LUR se je ločeno zbralo 74 % nastalih komunalnih odpadkov, teh je bilo 285.050 ton. Tudi v 2018 so jih, tako kot v prejšnjem letu, ločeno zbrali v največjem deležu v gorenjski statistični regiji (78 %), najmanj pa v koroški statistični regiji (55 %).

Prebivalec Slovenije je v letu 2018 v povprečju proizvedel 495 kg komunalnih odpadkov, v LUR pa 524 kg. V Sloveniji je v letu 2018 iz proizvodnih in storitvenih dejavnosti nastalo 130 ton nevarnih odpadkov, od tega največ v LUR 32 ton in najmanj v zasavski regiji 0,5 tone. Od vseh zbranih odpadkov iz proizvodnih in storitvenih dejavnosti v Sloveniji, jih je po regijah največ prispevala Savinjska s 23,6 %, sledila je LUR z 22,7 % ostale regije pa so imele znatno nižje odstotke. Tretja po deležu je bila Gorenjska z 12,4 %.

• **Oskrba s pitno vodo**

S kakovostno vodo sta v Sloveniji najboljše preskrbljeni LUR in Jugovzhodna regija, kjer je na javno vodovodno omrežje priključenih okoli 99 % prebivalcev (Komunalna zbornica Slovenije, 2019).

Gospodinjstvom v LUR je bilo v letu 2018 iz javnega vodovoda dobavljenih 40,1 m³ vode na prebivalca, kar je skoraj enako kot v letu 2014, ko je bila dobava 40,6 m³. 40 m³ vode na prebivalca je bilo dobavljeno tudi v Gorenjski in Savinjski regiji, večja količina je bila samo v Goriški regiji 51,8 m³, ostale regije pa so v letu 2018 imele manjše količine dobavljene vode iz javnega vodovoda, najmanj Zasavska regija 28,7 m³ (SURS, 2019).

Skoraj v polovici občin v LUR (11 občin) so ocenjene potrebe po vlaganju v gradnjo infrastrukture za oskrbo s pitno vodo v skupnem obsegu 31 mio EUR. Ker je več kot polovica občin v regiji z manj kot 10.000 prebivalcev, kar je bil pogoj za tovrstne investicije, izvedba projektov v perspektivi 2014–2020, v teh občinah ni bila možna.

Vodni viri v LUR so v letu 2018 primerljivi z letom 2014 in znašajo 45.467.000 m³. Glede na vire se je v LUR zmanjšala količina vode pridobljene iz izvirov, in sicer iz leta 2014 3.172.000 m³ na 2.546.000 m³ v letu 2018. Slednje jo uvršča šele na osmo mesto med regijami (slabše so Posavska, Pomurska, Zasavska in Podravska regija). Največ izvirske vode ima Goriška regija 13.469.000 m³, sledi ji Savinjska 9.902.000 m³ (SURS, 2019).

Potenciali na področju oskrbe s pitno vodo, odvajanja odpadnih voda in ravnanja z odpadki v LUR

Na področju odvajanja in čiščenja odpadnih voda so še vedno velike potrebe po investicijah, potenciali pa se kažejo v uvedbi pametnih tehnoloških rešitev na tem področju (npr. nadgradnja čistilnih sposobnosti čistilnih naprav za odpadne vode) ter stabilni finančni okvirji za naložbe.

Potenciali v LUR na področju ravnanja z odpadki so predvsem v spremembah potrošniških in proizvodnih vzorcev, preprečevanja nastajanja odpadkov, njihove izrabe kot vira sekundarnih surovin in vzpostavitve učinkovitega sistema njihovega upravljanja. Prednost predstavlja tudi priprava odpadkov za ponovno uporabo in njihovo recikliranje pred energetske predelavo odpadkov, predelavi odpadkov pa je treba dati prednost pred njihovim odstranjevanjem, če in kjer to predstavlja najboljšo možnost z vidika varstva okolja, ob upoštevanju tehnične izvedljivosti in ekonomske smiselnosti. Velik potencial v LUR predstavlja tudi prenos dobrih praks v okviru Regijskega centra za ravnanje z odpadki Ljubljana (RCERO) - najsodobnejšega evropskega obrata za predelavo odpadkov in prejemnika številnih mednarodnih nagrad.

LUR ima ugodne danosti glede kakovostne oskrbe s pitno vodo, zato so potrebne nadaljnje aktivnosti učinkovitega upravljanja površinskih in podzemnih voda ter doseganja njihovega dobrega stanja (zaščita vodnih virov, nove raziskave potencialov naravnih danosti). Pomembna je tudi ekonomičnost in racionalna raba virov ob sodelovanju regije z državo pri načrtovanju, gradnji in upravljanju vodne infrastrukture, s ciljem varstva pred škodljivim delovanjem voda na ogroženem območju. Za dolgoročno varstvo voda pred obremenitvami, ki so rezultat človekove aktivnosti, so potenciali v ukrepih za preprečevanje in zmanjševanje onesnaževanja voda, katerih cilj je zmanjšanje onesnaževanja iz industrijskih virov, preprečevanje ali nadzor vnosa onesnaževal in hranil na področju kmetijstva in zmanjševanje onesnaževanja zaradi poselitve z ustreznim odvajanjem in čiščenjem komunalne odpadne vode.

Potenciali so tudi v strateškem načrtovanju opremljanja stavbnih zemljišč s komunalno infrastrukturo (javne ceste, oskrba s pitno vodo, odvajanje in čiščenje odpadne vode, ravnanje s komunalnimi odpadki), ki bi se lahko načrtovalo skupaj na nivoju več občin oziroma na nivoju celotne regije.

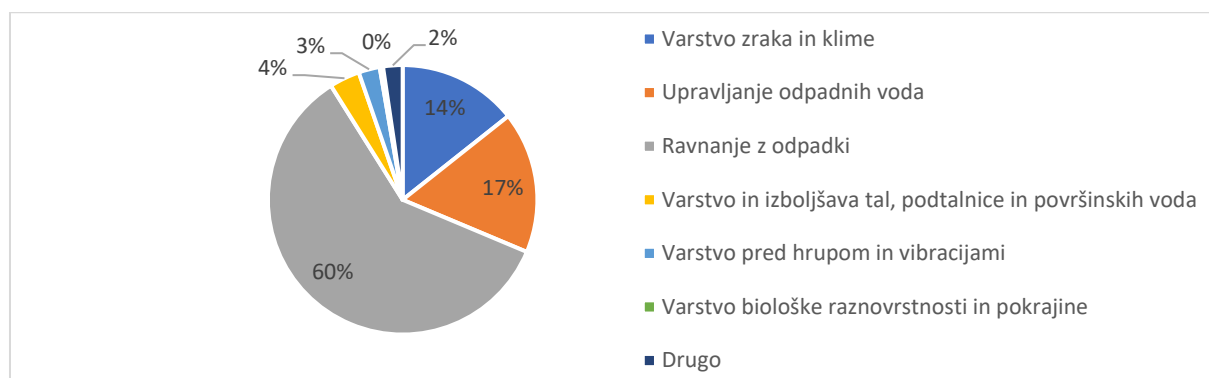
Potencial so lahko tudi območja, za katera je smotrno zagotoviti povezovanje s sosednjimi območji na področju komunalnega opremljanja stavbnih zemljišč (medregionalno, čezmejno).

3.10 STANJE OKOLJA

Analiza stanja okolja v LUR

Zrak, tla, voda, narava in površje so naša naravna dobrina ter hkrati deli okolja, v katerem živimo. Zmogljivosti našega okolja so omejene, na spremembe v okolju pa najbolj vpliva način bivanja. Vodilne evropske institucije na področju okolja menijo, da mora Evropa, z njo pa tudi Slovenija, zaradi naraščajočih obremenitev svetovnega okolja med prvimi preiti v inovativno krožno gospodarstvo. To pomeni trajnostno upravljanje z viri, ponovno uporabo odpadkov v proizvodnih procesih, varovanje biotske raznovrstnosti in zavedanje o vrednosti ekosistemov in njihovega prispevka h gospodarskemu napredku ter splošni blaginji.

Slika 13: Investicije za varstvo okolja v LUR

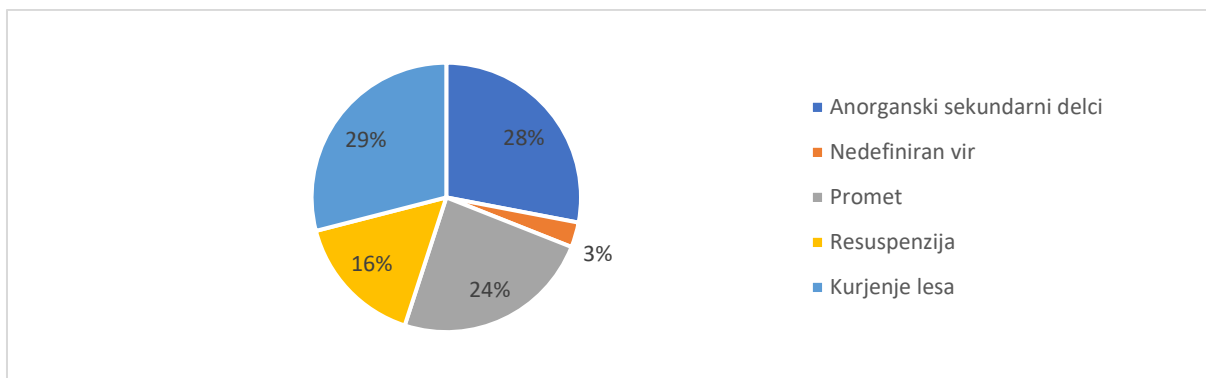
Vir: SURS, 2019

Vrednost investicij in tekočih izdatkov za varstvo okolja v Sloveniji je bila v 2017 nekoliko višja kot v 2016, čeprav je od leta 2014 opazen močan upad investicij in rahel trend naraščanja tekočih izdatkov za varstvo okolja. Struktura investicij, vloženih v varstvo okolja, po statističnih regijah kaže, da je največji delež vrednosti vseh investicij prispevala podravska regija (28,1 %), sledili sta LUR (23,6 %) in Spodnjeposavska regija (15,5 %). Največji delež vrednosti vseh tekočih izdatkov za varstvo okolja je prispevala LUR (32,7 %), sledili sta savinjska (17,1 %) in koroška regija (11,7 %). Velik delež sredstev v LUR je bil po podatkih iz leta 2016 namenjen ravnanju z odpadki (59,7 %) in upravljanju odpadnih voda (17 %), najnižji delež pa Varstvu biološke raznovrstnosti (0,4 %) in varstvu pred hrupom (2,5 %).

- **Zrak**

Kakovost zraka vpliva na zdravje prebivalcev in na kakovost njihovega življenja. V LUR so glavni viri izpustov onesnaževal v zrak promet oziroma gospodarske dejavnosti, povezane s cestnim prometom in individualna kurišča (kurjenje lesa, premoga). Poleg negativnih vplivov na zdravje ljudi, onesnaževanje zraka povzroča tudi poškodbe v naravnih ekosistemih in materialih.

Slika 14: Viri delcev PM10 v Ljubljani

Vir: ARSO, 2013

Velik okoljski in zdravstveni problem povzroča predvsem onesnaževanja zraka z drobnimi delci. Zadnje zdravstvene študije potrjujejo povezavo med onesnaženostjo zraka z delci PM10 in razvojem astme pri otrocih. Koncentracije delcev PM10 so višje v urbanem okolju (Ljubljana) in v zimskem času. Predpisana dnevna mejna vrednost koncentracije delcev PM10 je 50 µg/m³. V koledarskem letu je dovoljeno 35 preseganj mejne vrednosti. Vsota prekoračitev nad 35 preseganj je bila v letu 2017 izmerjena na merilnih mestih Ljubljana Center – 51 in Ljubljana Gospodarsko razstavišče – 39. V primerjavi z letom 2016 je bilo v letu 2017 dovoljeno število preseganj prekoračeno manjkrat, vendar pa so bile izmerjene maksimalne dnevne ravni delcev PM10 precej višje (najvišja izmerjena vrednost je na dan 22. 12. 2017 znašala 103 µg/m³ in sicer na merilnem mestu Ljubljana Center).

Ljubljana ima sprejet Odlok o načrtu za kakovost zraka, v katerem ima določene ukrepe za zmanjševanje onesnaženosti zraka. Izvajanje ukrepov je predvideno tako v prometu kot pri oskrbi z energijo in energetske sanaciji stavb. Večja uporaba sredstev javnega prevoza ter čistejših goriv v prometu in energetiki bo pomembno prispevala k izboljšanju zraka. Pri tem je ključna tudi sprememba navad prebivalstva.

- **Tla**

Tla in zemlja sta omejena naravna vira, katerih poglobitna lastnost je rodovitnost. Tla so ključnega pomena za pridelavo hrane in surovin, za ohranjanje biotske raznovrstnosti, za shranjevanje emisij ogljika, filtriranje onesnaževal in čiščenje vode, pa tudi za človeško bivanje, razvoj in za potrebno

infrastrukturo. Tla, ki so v dobrem stanju in so uporabljana učinkovito, zagotavljajo ključne ekosistemske funkcije.

Danes so glavni viri vnašanja nevarnih snovi v tla emisije iz prometa in industrije, intenzivno kmetijstvo (živalska in mineralna gnojila ter fitofarmaceutvska sredstva), nelegalna odlagališča odpadkov, blato čistilnih naprav, emisije kurišč in ekološke nesreče (razlitja naftnih derivatov in nevarnih kemikalij). Stanje onesnaženosti tal s potencialno nevarnimi snovmi je na vzorčnih lokacijah znotraj regije pod mejnimi vrednostmi za nevarne snovi v tleh.

Tla imajo tudi prostorske funkcije, saj človeku nudijo fizični prostor za bivanje, opravljanje gospodarskih dejavnosti, razvoj in sprostitev. Pri prostorskih posegih je rodovitni površinski sloj tal v celoti ali delno nepovratno uničen, zato mora biti umeščanje novih dejavnosti v prostor načrtovano celostno in racionalno.

Trend povečevanja obsega pozidanih površin v LUR še zmeraj narašča. Največja skupna površina pozidanih in sorodnih zemljišč je v LUR (204,79 km² oziroma več kot 8 % ozemlja), po velikosti ji nato sledita Podravska (174,55 km², 8 % ozemlja) in Savinjska regija (143,04 km², 6 % ozemlja).

Smernice Evropske komisije za omejitev pozidave tal (2011), ki so usmerjene k cilju ničnega neto izkoriščanja zemljišč do 2050, poudarjajo pomen celovitega pristopa za prostorsko načrtovanje. Kot učinkoviti so se izkazali tudi posebni regionalni pristopi in uporaba neizkoriščenih virov na lokalni ravni. Pozidava tal se lahko omeji s pametnim prostorskim načrtovanjem in omejevanjem širjenja mestnih območij. Namesto tega se lahko izkoristijo razvojne možnosti v mestnih območjih, na primer s prenovo opuščenih industrijskih ali drugih degradiranih območij. Blažilni ukrepi vključujejo uporabo prepustnih materialov namesto cementa ali asfalta in podporo zelene infrastrukture.

- **Podnebne spremembe**

Podnebne spremembe so ključen izziv človeštva v 21. stoletju. Tudi v Sloveniji se je podnebje že opazno spremenilo, najbolj povprečna letna temperatura zraka, ki se je v obdobju od 1961 do 2011 v povprečju dvignila za 1,7 °C, povečanje pa je najbolj opazno v zadnjih dvajsetih letih. Segrevanje ozračja ni edina posledica podnebnih sprememb, opazne so tudi: spremembe zračnih tokov, vremenskih vzorcev, spremembe razporeditve in količine padavin ter pogostost in moč nevarnih vremenskih dogodkov. Škoda, ki nam jo povzročajo izredni vremenski in podnebni dogodki, strmo narašča, tudi zaradi vse dražje infrastrukture in gradnje na območjih vpliva naravnih nesreč.

Scenariji podnebnih sprememb do leta 2050 kažejo, da se bo temperatura zraka v Sloveniji še naprej dvigovala, v LUR naj bi se povprečno povišala za 2 °C. Za padavine podnebni scenariji kažejo precej večjo negotovost, pričakujemo pa lahko več vročinskih valov in več neurij ter močnih nalivov in z njimi povezane poplave in zemeljske plazove.

Globalno segrevanje je večinoma posledica človekovih dejavnosti. V Sloveniji raba fosilnih goriv v energetiki, gospodinjstvih, industriji in prometu prispeva več kot tri četrtine vseh izpustov toplogrednih plinov. Zato je njihovo zmanjševanje in povečevanje energetske učinkovitosti ključno za blaženje podnebnih sprememb. Ključne spremembe bodo potrebne na področju prometa, energetike in spreminjanja vsakodnevnih navad prebivalcev.

Slovenija je v 2016 sprejela Nacionalni strateški okvir za prilagajanje podnebnim spremembam, v katerem opredeljuje regionalno prostorsko planiranje ter usklajevanje javnih interesov kot ključna instrumenta za prilagajanje podnebnim spremembam (preusmerjanje razvoja poselitve stran od območij, ogroženih zaradi naravnih nesreč, razvoj aktivnosti, prilagojenih vplivom podnebnih sprememb ipd.). Evropska komisija je v oceni strateškega okvira podala zahtevo, da je treba na nivoju NUTS3 pripraviti regionalne razvojne načrte, ki morajo vključevati oceno občutljivosti na vplive podnebnih sprememb.

Potenciali za kakovostno stanje okolja

Eko sklad, Slovenski okoljski javni sklad je bil vzpostavljen z namenom spodbujanja trajnostnega razvoja s financiranjem naložb za preprečevanje, odpravljanje ali zmanjšanje obremenjevanja okolja. Sklad spodbuja trajnostni razvoj skladno z nacionalnim programom varstva okolja, nacionalnim energetskega programom, skupno okoljsko in energetske politiko EU ter operativnimi in akcijskimi programi, sprejetimi na njihovi podlagi in predstavlja velik potencial za sofinanciranje trajnostnih okoljskih projektov tudi v LUR.

V letu 2018 je Eko sklad z odločbami odobril za 42.163.806 EUR ugodnih kreditov, kar je skoraj 50 % povečanje v primerjavi z letom 2017. Največji delež sredstev Eko sklada je bil namenjen naložbam v LUR (19,6 %), naložbe so bile po večini namenjene ukrepom učinkovite rabe energije in rabe obnovljivih virov energije občanov.

Eko sklad omogoča nepovratna sredstva, namenjena v prvi vrsti občanom za učinkovito rabo energije in rabo obnovljivih virov energij ter okolju prijaznejša vozila v cestnem prometu. Javnemu sektorju so na voljo sredstva za energetska prenova stavb, gradnjo skoraj nič-energijskih stavb družbenega pomena, občinske naložbe v kolesarsko infrastrukturo in električne polnilnice v zavarovanih območjih, medtem ko so podjetjem namenjena sredstva za naložbe v učinkovito rabo energije.

3.11 OBMOČJA S PROSTORSKIMI OMEJITVAMI ZA RAZVOJ

Analiza stanja območij s prostorskimi omejitvami za razvoj v LUR

- **Poplave**

Posebno pozornost je treba nameniti razvoju na območjih, ki so ogrožena zaradi potencialnih naravnih ali drugih nesreč, kot so škodljivo delovanje voda (poplave, visoka podtalnica, erozija), zemeljski podori, plazovi ter potresi.

Poglavitna omejitev za razvoj v regiji so številna poplavno ogrožena območja. Za najbolj potencialno ogroženo občino v Sloveniji velja Ljubljana. V LUR se 15 od 25 občin uvršča med občine z visoko stopnjo ogroženosti zaradi poplav in sicer: Domžale, Ig, Kamnik, Komenda, Ljubljana (5. razred - razred zelo velike ogroženosti zaradi poplav) ter Brezovica, Dobrepolje, Dol pri Ljubljani, Grosuplje, Horjul, Medvode, Mengeš, Škofljica, Trzin in Vrhnika (4. razred - razred velike ogroženosti zaradi poplav, oboje Ocena ogroženosti RS zaradi poplav, 2016). V LUR je evidentiranih 14 od skupaj 61 območij pomembnega vpliva poplav: Ljubljana severovzhod, Zalog–Podgrad–Videm, Medvode–Tacen,

Gameljne, Ljubljana jug, Dobrova–Brezje pri Dobrovi, Grosuplje, Vevče, Stahovica–Kamnik, Komenda–Moste–Suhadole, Domžale, Nožice, Ihan, Grosuplje. Na območju LUR so trije vodni objekti – vodne pregrade: Zadrževalnik na Reki, Logatec (suhi), Bičje, Grosuplje (suhi), Zadrževalnik Drtijiščica, Lukovica (mokri).

Za omilitev posledic poplav je nujno sodelovanje države, ki upravlja večino mehanizmov za sanacijo in vzdrževanje vodotokov. Svoje obveznosti morajo redno izpolnjevati tako občine kot država, ki zagotavlja učinkovite rešitve za povečanje poplavne varnosti območja in celotne regije. Zaradi varnosti je na najbolj izpostavljenih pozidanih območjih predvidena gradnja zadrževalnikov za zaščito pred visokimi vodami (npr. v Grosupljem in Polhovem Gradcu). Dejavnosti v okviru državnega prostorskega načrta za poplavno varnost v porečju Gradaščice – jugovzhodni del Ljubljane in naselja v občini Dobrova - Polhov Gradec potekajo od leta 2004. V letu 2018 je bila izgrajena 1. faza protipoplavnih ukrepov ob Glinščici - suhi zadrževalnik na Brdnikovi. Zaključek izgradnje 2. faze je predviden za leto 2020.

- **Erozijska in plazovita območja**

Erozijska in plazovita območja se pojavljajo predvsem v vzhodnem in zahodnem hribovitem delu regije, večja erozijska območja z zahtevnimi zaščitnimi ukrepi pa v občinah Dobrova - Polhov Gradec, Dol pri Ljubljani, Horjul, Kamnik, Ljubljana, Medvode, Moravče in Šmartno pri Litiji. Na teh območjih je treba omogočiti sanacijo žarišč nevarnih naravnih procesov, hkrati pa so to območja, na katerih naj se ne načrtuje prostorskih ureditev in dejavnosti, ki te procese sprožajo ali pospešujejo.

- **Potresno visoko nevarna območja**

MOL in bližnje občine Trzin, Mengeš, Vodice, Medvode in Dobrova - Polhov Gradec spadajo v potresno visoko nevarno območje. Na teh območjih naj se ne načrtuje prostorskih ureditev in dejavnosti, ki bi v primeru rušitvenega potresa pomenile tveganje za okolje.

- **Hribovita in gorska območja**

Hribovita in gorska območja se zaradi naravno-geografskih značilnosti (višina, strmice, relief, podnebje) ter posledic naravnih nesreč in zmanjševanja poseljenosti soočajo z gospodarskimi, družbenimi in okoljevarstvenimi problemi. Na takih območjih je treba zagotavljati osnovno gospodarsko in družbeno infrastrukturo, ustrezno upravljanje z naravnimi viri, pri čemer se upošteva ohranjanje narave in kulturne dediščine. Spodbuja se ekološko naravnan turizem, ekološki način kmetovanja, uporabo obnovljivih virov energije ter zagotavlja podporo lokalnim hribovskim skupnostim.

Za zagotavljanje ustrezne varnosti se na ogroženih območjih določi območja, kjer so potrebni zaščitni ukrepi ter območja, kjer se obstoječe, z naravnimi procesi nezdržljive dejavnosti dolgoročno umikajo in se prostor prepušča naravi ali drugim manj konfliktnim dejavnostim.

Potenciali območij s prostorskimi omejitvami v LUR

Območja s prostorskimi omejitvami so predvsem razvojna ovira. Potenciali za omejevanje in premagovanje danih prostorskih ovir so ustrezno prostorsko in razvojno načrtovanje (razmeščanje dejavnosti v prostor zunaj območij morebitnih naravnih nesreč), upravljanje različnih dejavnosti na nevarnih in ogroženih območjih ter nadzorovanje dejavnosti, ki lahko povzročijo naravne in druge nesreče.

Potencial za razvoj so lahko priložnosti koriščenja dodatnih državnih in evropskih sredstev ter finančnih spodbud, namenjenih izključno za ukrepe na območjih s prostorskimi omejitvami.

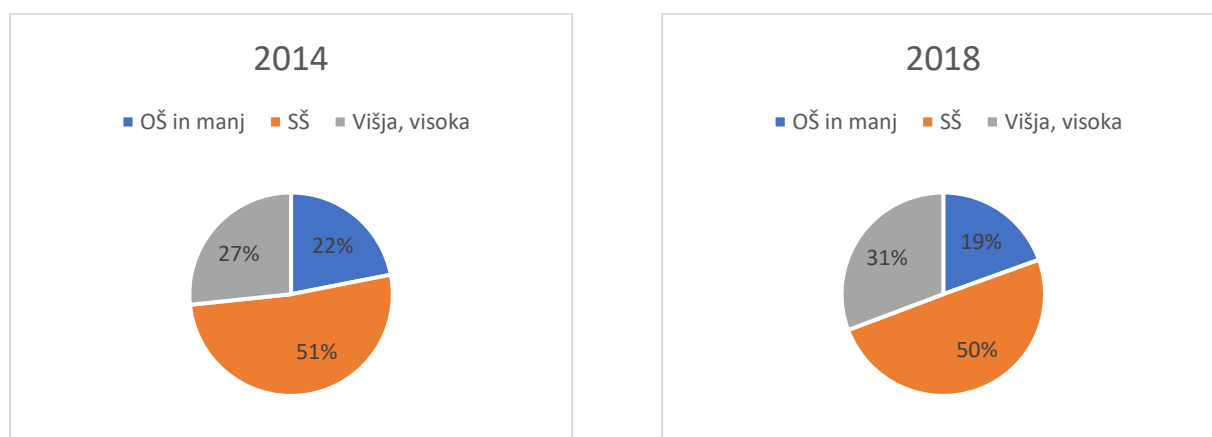
3.12 VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE, ŠPORT

Analiza vključenosti v izobraževalni sistem v LUR

LUR je regija z največ znanja in kreativnega potenciala, saj so tu zgoščene ključne državne, znanstvene, raziskovalne, izobraževalne in kulturne institucije. Pomembna razvojna prednost regije je nadpovprečno visoka izobrazba oziroma kvalifikacija delovne sile.

Izobrazbena struktura se v zadnjih letih v LUR ni bistveno spremenila. Skladno z državnim trendom se povečuje delež višje in visoko izobraženega prebivalstva in zmanjšuje delež prebivalstva z osnovnošolsko in srednješolsko izobrazbo. Visoka izobrazbena dejavnost se odraža tudi v stopnji izobrazbe prebivalcev, starih od 25 do 64 let, ki je v regiji v primerjavi s Slovenijo nadpovprečna, saj je bilo prebivalcev z dokončano višješolsko ali visokošolsko izobrazbo v letu 2018 več kot tretjina (32,6 % oziroma 113.812 oseb). Regija z deležem prebivalcev z dokončano višješolsko ali visokošolsko izobrazbo prednjači pred ostalimi slovenskimi regijami (SURS, 2019).

Slika 15: Izobrazbena struktura prebivalcev LUR v letih 2014 in 2018

Vir: SURS, 2019

LUR je vodilna med regijami v Sloveniji po deležu štipendiranih dijakov in študentov. V letu 2014 (zadnji podatki, ki so na voljo) je bilo štipendiranih 11.707 oseb (20,5 % glede na Slovenijo), od tega je kar 71,9 % oseb prejelo državno štipendijo, 20,3 % oseb pa je prejelo Zoisovo štipendijo (SURS, 2019).

- **Predšolski in osnovnošolski izobraževalni sistem**

V šolskem letu 2018/2019 je LUR v vrtcih zabeležila 26.120 otrok, kar predstavlja skoraj 30 % vseh predšolskih otrok v Sloveniji, od tega je bilo v vrtce vključenih 25.353 otrok, starih od 1 do 5 let starosti. LUR je v šolskem letu 2018/2019 razpolagala z 273 vrtci, število vrtcev pa je od leta 2014 narastlo za 6,9 % (19 vrtcev). Število otrok v LUR, starih od 1 do 5 let, se namreč povečuje. Povečano število otrok pa pomeni nove zahteve in izzive pri zagotavljanju zmogljivosti in dejavnosti, ki otrokom omogočajo zdravo in aktivno preživljanje prostega časa ter krepitev družbenih vezi. Prav tako je v šolskem letu 2018/2019 delovalo 164 šol (20 % vseh šol v Sloveniji), od tega 9 osnovnih šol in zavodov s prilagojenim programom. Število šol je od leta 2014 padlo za 6,3 % (11 osnovnih šol) kljub temu, da se število otrok tekom zadnjih let povečuje (v šolskem letu 2014/2015 je regija zabeležila 46.825 osnovnošolcev, v šolskem letu 2018/2019 pa 51.990 osnovnošolcev). LUR se prav tako lahko pohvali s 15 glasbenimi šolami, ki jih je v šolskem letu 2018/2019 obiskovalo kar 6.115 učencev (SURS, 2019).

- **Srednješolski izobraževalni sistem**

V LUR je bilo v šolskem letu 2018/2019 v srednješolsko izobraževanje vključenih 22.751 dijakov. Od tega je imelo 82 % oziroma 18.649 dijakov stalno prebivališče v LUR. Največ srednješolcev s stalnim prebivališčem izven LUR je v srednje šole, locirane v LUR, prihajalo iz občine Litija (335 dijakov) in občine Cerknica (253 dijakov) (SURS, 2019).

- **Višješolski in visokošolski izobraževalni sistem**

LUR izstopa predvsem po veliki koncentraciji višjih in visokih šol ter fakultet in inštitutov, saj jih je večina skoncentriranih v MOL. V študijskem letu 2018/2019 je LUR zabeležila 44.408 študentov (58,1 % vseh študentov v Sloveniji), od tega so 37,1-odstotni delež predstavljali študenti iz LUR (16.493 študentov), tik za njimi so z 10,6-odstotnim deležem študentje iz gorenjske statistične regije (4.711 študentov). Najmanj je bilo študentov iz koroške statistične regije (1.032 študentov). Največ (27.953 študentov oziroma 62,9 %) je bilo študentov prve stopnje izobrazbe, 14.237 (32,1 %) je študentov druge stopnje izobrazbe, študentov doktorskega študija je bilo slabih 5 % (2.218 študentov) (SURS, 2019).

LUR se ponaša tudi z eno najstarejših in največjih univerz v Sloveniji, Univerzo v Ljubljani. Število diplomantov in diplomantk s stalnim prebivališčem v LUR sicer z leti upada, vendar je v primerjavi s Slovenijo število diplomantov na 1000 prebivalcev v LUR 8,08, kar je nad slovenskim povprečjem, ki znaša 8,02 (SURS, 2019).

- **Šport**

V LUR delujejo številna društva, ki skrbijo za športno aktivnost prebivalstva. V letu 2017 je bilo v LUR največ finančnih sredstev, v primerjavi z ostalimi slovenskimi regijami, namenjenih prostočasni športni vzgoji otrok in mladine (2,18 mio EUR). Največ finančnih sredstev, kar 67 % vseh sredstev, je sicer LUR namenila športni vzgoji otrok in mladine, usmerjenih v kakovostni in vrhunski šport (7,9 mio EUR). Daleč najmanj sredstev, le 0,25 % vseh sredstev, je bilo namenjenih športnim aktivnostim starejših, športni vzgoji otrok in mladini s posebnimi potrebami ter obštudijskim športnim dejavnostim. V LUR je bilo v letu 2017 zabeleženih 915 društev (Šport v številkah, 2018).

LUR razpolaga s 512 športnimi objekti. Od tega je 210 objektov pokritih in 309 nepokritih. Objekti skupno predstavljajo 790.912 m² površine vadbenih prostorov, kar predstavlja 1.458 m² površine na 1000 prebivalcev LUR. Ta površina je daleč najmanjša glede na ostale slovenske regije, zato bi bilo v prihodnje smiselno vlagati v gradnjo novih športnih objektov. Prav tako je v regiji 40,8 % pokritih športnih objektov in 51 % nepokritih športnih površin starejših od 41 let. Prevladujejo predvsem objekti, stari od 21 do 40 let, kar kaže na to, da je večina športnih objektov že dotrajanih (Šport v številkah, 2018).

Potenciali razvoja izobraževanja v LUR

LUR se ponaša z največjim številom izobraževalnih ustanov v Sloveniji ter visoko izobraženim prebivalstvom. Največji potencial regije je tako povezovanje izobraževalnih institucij z ustreznimi izobraževalnimi programi in programi usposabljanja ter gospodarstvom. S prilagajanjem izobraževalne ponudbe povpraševanju na trgu dela v LUR, bi lahko delodajalcem zagotovili ustrezen kader in na tak način zmanjšali stopnjo brezposelnih, predvsem mladih.

Velik potencial predstavljajo tudi zadostna finančna sredstva za vlaganja v izobraževalno infrastrukturo (vrtci, šole).

Zaradi večanja starejše populacije v LUR, pa ima lahko pomembno vlogo tudi povečanje športnih aktivnosti za starejše, ki bi omogočilo kvalitetnejše staranje in večjo vključenost v socialno mrežo.

3.13 ZNANOST

Analiza stanja v znanosti v LUR

V LUR je največja koncentracija raziskovalcev in raziskovalnih organizacij, hkrati je za to namenjenih tudi največ finančnih sredstev v Sloveniji.

Nedvomno ima Univerza v Ljubljani največji raziskovalno-razvojni potencial v državi, saj na njej študira več kot polovica vseh slovenskih študentov prve, druge in tretje stopnje ter študentov enovitih magistrskih študijskih programov. Na ljubljanski univerzi diplomira več kot polovica vseh diplomantov dodiplomskega študija v Sloveniji, več kot dve tretjini magistrstrov in specialistov ter več kot 80 % doktorjev znanosti. V LUR je bilo v študijskem letu 2018/2019 več kot 1.900 študentov tretjestopenjskih študijskih programov (Letno poročilo Univerze v Ljubljani, 2018).

Univerza v Ljubljani je tudi edina slovenska univerza, ki je uvrščena med 500 najboljših univerz po lestvici ARWU (po Šanghajski lestvici) in sodi med 3 % najboljših univerz na svetu. Ta podatek potrjuje, da Univerza v Ljubljani zagotavlja visoke standarde kakovosti, predvsem na znanstvenoraziskovalnem področju (Letno poročilo Univerze v Ljubljani, 2018).

V LUR delujejo Univerza v Ljubljani (22 fakultet in 3 umetniške akademije), Univerza v Mariboru (Fakulteta za varnostne vede), Nova univerza (Fakulteta za slovenske in mednarodne študije), prav tako je v LUR 17 samostojnih visokošolskih zavodov, 5 javnih višjih šol in 11 zasebnih višjih šol.

V LUR je skoncentriranih večina inštitutov, kot na primer: Institut Jožef Stefan, Inštituti Medicinske fakultete Univerze v Ljubljani, Inštituti Veterinarske fakultete Univerze v Ljubljani, Gozdarski inštitut Slovenije, Kemijski inštitut, Inštituti v okviru Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Pedagoški inštitut, Inštitut Republike Slovenije za rehabilitacijo, Inštitut za narodnostna vprašanja, Kmetijski inštitut, Tehnološki inštitut za lesarstvo Ljubljana, Inštitut za kovinske materiale in tehnologije, Geodetski inštitut Slovenije, Inštitut za ekonomska raziskovanja, Onkološki inštitut Ljubljana, Slovenski inštitut za kakovost in meroslovje, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Inštituti Teološke fakultete v Ljubljani in Mirovni inštitut, Nacionalni inštitut za javno zdravje itd.

Potenciali razvoja znanosti v LUR

Znanost je gibal napredka in osnova za razvoj visokotehnološke družbe ter gospodarstva z visoko dodano vrednostjo. V LUR je velika koncentracija človeškega kapitala, ki ga lahko izkoristimo za gospodarski razvoj in spodbujanje povezovanj med različnimi znanstvenimi in raziskovalnimi disciplinami. V želji po še večjem razvoju raziskovalne dejavnosti je pomembno tudi povezovanje raziskovalcev z raziskovalnimi ustanovami iz ostalih statističnih regij v Sloveniji. Velik potencial predstavlja tudi povezovanje in izmenjava znanja v mednarodnem prostoru, kjer lahko le še povečamo našo prepoznavnost ter vplivnost znanstvenih dosežkov.

3.14 KULTURA IN OHRANJANJE KULTURNE DEDIŠČINE

Analiza stanja kulture in kulturne dediščine v LUR

V LUR se nahajajo najpomembnejše kulturne institucije v državi (v MOL) in veliko število kulturnih domov (v občinah LUR).

Naj omenimo le nekatere: Cankarjev dom (kongresni in kulturni center), Slovenska filharmonija, SNG Opera in balet Ljubljana, številne galerije (Narodna, Moderna,) in muzeji (Muzej sodobne umetnosti MSUM, Muzej in galerije mesta Ljubljana, Muzej za arhitekturo in oblikovanje, od leta 2015 tudi nov Lutkovni muzej na Ljubljanskem gradu, Tehniški muzej Slovenije na Gradu Bistra, Muzej pošte in telekomunikacij v Polhovem Gradcu) in Mednarodni grafični likovni center s Švicarijo (umetniški ateljeji in rezidence odprti v 2017). Poleg tega je bil ob 2000-letnici Emone celovite prenove deležen Arheološki park Emona (leta 2014), hkrati pa je bil pripravljen nov turistični produkt, kar samo potrjuje

pomen in nujnost medsektorskega sodelovanja in povezovanja. V letu 2018 so s prenovo dela samostanskega objekta pričeli v Mekinjah pri Kamniku. Gre za pomemben lokalni kulturni spomenik, ki je z revitalizacijo že pridobil nove vsebine s področja kulture in izobraževanja ob upoštevanju preteklih vrednot in tradicije.

Tabela 10: Število enot dediščine po statusu

Občina	Spomenik državnega pomena	Spomenik lokalnega pomena	Registrirana dediščina	Skupaj
Borovnica		2	65	67
Brezovica	1	5	171	177
Dobrepolje		2	74	76
Dobrova-Polhov Gradec	4	19	140	163
Dol pri Ljubljani	1	5	70	76
Domžale		14	244	258
Grosuplje		13	217	230
Horjul		3	66	69
Ig	1	13	105	119
Ivančna Gorica	2	23	318	343
Kamnik	2	99	466	567
Komenda		2	98	100
Ljubljana	96	339	930	1365
Logatec	1	14	190	205
Log-Dragomer		0	20	20
Lukovica		46	158	204
Medvode		49	104	153
Mengeš	2	7	125	134
Moravče	2	3	198	203
Škofljica		4	85	89
Šmartno pri Litiji	2	15	64	81
Trzin		4	11	15
Velike Lašče	2	13	143	158
Vodice	1	17	60	78
Vrhnika	2	3	286	291
SKUPAJ	119	714	4408	5241

Vir: SURS, 2019

Velik del kulturne ponudbe na območju MOL, ki je sofinanciran iz proračuna MOL ali pa iz državnega proračuna, ni namenjen zgolj prebivalcem Ljubljane, temveč vsem slovenskim državljanom in državljanke, ki obiskujejo prestolnico in seveda tudi tujim obiskovalcem, turistom. »Za slednje je prav Ljubljana reprezentativni prostor slovenske kulture in nedvomno prav kultura bistveno sooblikuje podobo Ljubljane kot svetovljanskega in ustvarjalnega mesta odprtega duha. Zato ima MOL še posebej veliko odgovornost, da zagotavlja kakovostno kulturno ponudbo, ki hkrati promovira slovensko kulturno in umetniško ustvarjalnost.« (Strategija razvoja kulture v Mestni občini Ljubljana 2016 – 2019).

Pomembno mesto v regiji ima zagotovo tudi kulturna dediščina (snovna in nesnovna), ki priča tako o zgodovini kot običajih naroda, po drugi strani pa je eden od pomembnih motivov za obisk tujih in domačih turistov - tako namenskih, nenadejanih in naključnih kulturnih turistov, kot je zapisano v Strateških smernicah kulturnega turizma v Ljubljani 2017–2020. Omenjeni dokument, nastal v 2016, navaja naslednjo vizijo: »Ljubljana je KULTURNA, UMETNIŠKA, DOŽIVLJAJSKA IN FESTIVALSKA prestolnica Slovenije s privlačno ponudbo za tuje in domače turiste.« (Strateške smernice kulturnega turizma v Ljubljani 2017–2020) To samo potrjuje pomen interdisciplinarnega sodelovanja in multiplikativnih učinkov tako kulture kot turizma.

Potenciali za razvoj kulture in kulturne dediščine v LUR

Kultura in kulturna dediščina sta vedno imeli pomembno vlogo v zgodovini slovenskega naroda. Če sta v preteklosti prispevali predvsem k ohranitvi naroda, danes predstavljata pomemben potencial za gospodarski in družbeni razvoj. Še posebej v Ljubljani, kulturnem središču Slovenije, Svetovni prestolnici knjige 2010 in UNESCO-vem Mestu literature (od decembra 2015 je Ljubljana nosilka tega stalnega naziva) ter kandidatki za Evropsko prestolnico kulture 2025 (LJEPK 2025). Evropska prestolnica kulture je najpomembnejša pobuda EU na področju kulture, ki izbranemu mestu omogoča, da širšemu občinstvu predstavi svojo kulturno dediščino in celotno kulturno ponudbo. Poleg tega spodbuja medkulturni dialog in večja medsebojno razumevanje med evropskimi državljani.

K skupnemu projektu kandidature LJEPK 2025 so s podpisom sporazuma o sodelovanju pristopile tudi vse občine LUR (september 2019). Kandidatura LJEPK 2025 bo dolgoročno nedvomno imela velik in pozitiven vpliv na celotno regijo. Na ta način lahko regija s pomočjo kulturnega dogajanja uresniči zastavljene cilje in ambicije, da zviša kakovost življenja v regiji za vse prebivalce, obiskovalce in turiste. Program bo zastavljen tako, da bo tretjina vseh dogodkov v okviru LJEPK 2025 izvedena izven Mestne občine Ljubljana. Regionalno sodelovanje na področju kulture je tudi med prednostnimi nalogami kulturne politike MOL (nova strategija MOL na področju kulture bo predvidoma šla v javno obravnavo novembra 2019).

Obdobje 2021–2027 bo tako zagotovo v znamenju kulture in kulturne dediščine – najprej zaradi samih priprav na kandidaturo, ob morebitnem imenovanju pa bo sledila izvedba pestrih programov. S sodelovanjem vseh občin regije v LJEPK 2025 uresničujemo strateške razvojne cilje Ljubljane in regije, med drugim: bogatimo kulturno ponudbo z novimi programskimi vsebinami, zlasti vrhunskimi mednarodnimi umetniškimi dogodki in izmenjavami; izboljšujemo dostopnost kakovostne kulture za prebivalce in prebivalke celotne regije; ustvarjamo nova delovna mesta; predvsem pa oblikujemo novo regionalno kulturno identiteto z novimi povezavami kulturnih producentov in razvijanjem novih občinstev z večjo mobilnostjo umetniških ustvarjalcev in obiskovalcev kulturnih dogodkov ter nenazadnje, ustvarjamo novo in obnavljamo obstoječo kulturno infrastrukturo (MOL, 2019).

V začetku leta 2020 bo MOL oddala nominacijo arhitekturnih in urbanističnih del Jožeta Plečnika za vpis na UNESCO-v seznam svetovne kulturne dediščine. Poleg tega je predvideno še odprtje pomembnih kulturnih objektov, ki bodo po sami revitalizaciji stavb dobili nove vsebine. V letu 2021 bo Ljubljana odprla Galerijo Cukrarna. Mesto bo s tem pridobilo največji razstveni prostor, primeren tudi za velike in zahtevne razstave ter prostor za dogodke s področja kulture, umetnosti in izobraževanja. Novo večnamensko umetnostno središče bo zagotavljalo večjo dostopnost kulture za vse prebivalce (mesta, regije in države), lažjo promocijo kulturne produkcije ter realizacijo drugih velikih projektov.

Poleg tega bo v 2021 končana obnova Vile Zlatice, hiše nekdanjega ljubljanskega župana, kjer bosta predstavljena Ivan Hribar in njegov čas. Leto kasneje naj bi bila obnovljena tudi Palača Cukrarna – prostor knjige in mladih (MOL, Oddelek za kulturo).

Na UNESCO-v seznam kulturne dediščine je vpisanih tudi devet kolišč v dveh skupinah. Skupno je bilo na Ljubljanskem barju odkritih okoli 40 lokacij z ostanki kolišč. Najpomembnejša najdba s teh izjemnih arheoloških najdišč je kar 5.200 let staro kolo, ki velja za najstarejše leseno kolo z osjo na svetu.

Koliščarske najdbe so na ogled v več muzejih, na Igu pa od septembra 2019 gradijo Koliščarski interpretacijski center, ki bo predstavljal biotsko raznovrstnost Ljubljanskega barja in zupuščino koliščarjev, ki sega v prazgodovino (7.000 let nazaj). Center naj bi v celoti zaživel do leta 2021.

Na predhodnih poskusnih seznamih, skozi katere gredo vsi vpisi, pa je tudi Plečnikova Ljubljana. Plečnikova Ljubljana se kot svojevrsna urbanistična posebnost uvršča med najpomembnejše celostne umetnine 20. stoletja. »Kot novo prestolnico Slovencev je Plečnik skušal Ljubljano oblikovati na moderen način, a po vzoru antičnih Aten. Za njegov slog, ki še danes velja za inovativnega, so značilne klasične oblikovne prvine, kot so stebri, preklade, balustrade, stebriči ipd., ki pa jih je predeloval in kombiniral na svojski način. Med njegova najboljša dela se uvrščajo stavba Narodne in univerzitetne knjižnice, ureditev bregov Ljubljanice, še posebej Tromostovje in Čevljarški most, osrednja mestna tržnica, Poletno gledališče Križanke, stadion za Bežigradom, kompleks mrliških vežic na pokopališču Žale ter Cerkev Sv. Mihaela na barju.« (Turizem Ljubljana, 2019).

3.15 ZDRAVSTVO

Analiza stanja zdravstva v LUR

Veliko prednost na področju zdravstva v LUR predstavlja dejstvo, da so v regiji poleg primarnih in sekundarnih zdravstvenih ustanov locirane tudi številne terciarne ustanove – Univerzitetni klinični center, Onkološki inštitut, Univerzitetna psihiatrična klinika in Univerzitetni rehabilitacijski inštitut Soča, ki so sicer namenjene tudi prebivalcem drugih regij. Leta 2016 so imele vse občine zdravstveno oskrbo vsaj na osnovni (primarni) ravni, izjema je Šmartno pri Litiji, kjer primarno zdravstveno oskrbo opravlja Zdravstveni dom Litija. Kar 23 občin v regiji (če upoštevamo Litijo 24) ima lekarno, brez nje sta le dve občini (Horjul in Šmartno pri Litiji). V primerjavi z letom 2011 so se tako lekarniške storitve izboljšale, saj sta svojo lekarno dobili še dve občini, skupno je v regiji 77 lekarn (Lekarniška zbornica Slovenije).

V zdravstvu je v LUR zaposlenih 560 zdravnikov, zdravnikov splošne družinske medicine in zobozdravnikov na 100.000 prebivalcev, kar je bistveno nad slovenskim povprečjem (419 na 100.000 prebivalcev). Ob tem pa je število zdravnikov splošne in družinske medicine na 100.000 prebivalcev nekaj manjše od slovenskega povprečja – 47,6 v LUR in 48,3 v Sloveniji (NIJZ, Zdravje v regiji 2018).

Bolniška odsotnost v regiji je od slovenskega povprečja nižja za 1,6 dni in znaša 12,8 dni, na drugi strani pa je povprečno trajanje hospitalizacij zaradi bolezni višje za 0,5 dni. Regija je statistično značilno slabša tudi pri stopnji obolevnosti za različnimi oblikami raka. V obdobju 2010–2014 je bilo odkritih 600 novih primerov na 100.000 prebivalcev, slovensko povprečje je 559. Število obiskov na primarni ravni na 1000 prebivalcev je v regiji pod slovenskim povprečjem in je leta 2016 znašalo 2.927 obiskov. Pod

slovenskim povprečjem je tudi število prvih kurativnih obiskov v starosti 15-64 let na 1000 prebivalcev (1588) ter v starosti 0-5 let (3727), s tem, da je tudi stopnja preventivnih pregledov 0-5 let na 1000 prebivalcev pod povprečjem (1846) (NIJZ, Zdravje v regiji 2018).

Danes je v Sloveniji 19,8 % oseb starejših od 65 let in projekcije napovedujejo, da bo leta 2050 delež te populacije 30 %. Več kot polovica let, ki jih bomo preživel po 65 letu, pa bo preživetih z določenimi omejitvami. S podaljšanjem življenjske dobe in vse večjim številom ljudi v visoki starosti so se pokazale nove potrebe po različnih oblikah pomoči. Zaznan je porast števila dementnih oseb in s tem pomankanje programov, namenjenih obolelim in njihovim svojcem. Za zagotovitev dolgoročno vzdržnega sistema, ki bo ustrezno odgovarjal na potrebe upravičencev, bo potrebna tudi nova sistemska ureditev področja dolgotrajne oskrbe. Pomembno vlogo poleg tega lahko odigrajo napredne tehnološke rešitve integrirane v storitve za starejše, ki bi lahko nadomestile nekatere vsakodnevne oblike pomoči.

Neenakosti v zdravju³, ki so v Sloveniji in LUR še vedno relativno majhne, se bodo zaradi zgoraj navedenih dejstev ter ekonomskih razmer in drugih vplivov na zdravje povečevale. Dobro zdravstveno stanje je ena ključnih vrednot za posameznika in obenem predpogoj za socialni in ekonomski razvoj države, zato bodo krepitev primarnega zdravstvenega varstva, uvajanje integrirane oskrbe, ki vodi v zmanjševanje nepotrebnih hospitalizacij in specialističnih storitev, zmanjševanje stroškov za zdravila, preventivni in ozaveščevalni programi ključnega pomena.

Potenciali razvoja zdravstva v LUR

Potencial regije na področju zdravstva predstavljajo razvoj in uvajanje inovativnih tehnoloških rešitev in zdravstvenih metod, s poudarkom na izzivih, ki jih prinaša starajoče se prebivalstvo. Za dvig splošnega zdravstvenega stanja v regiji pa bodo imeli ključno vlogo predvsem projekti na področju preventive in ozaveščanja ter spodbujanja k zdravemu življenjskemu slogu.

Prav tako pomembno vlogo predstavljajo novi pristopi in politike, ki lahko prispevajo h krepitvi enakosti v zdravju ter izboljšanju zdravja populacije, predvsem na področju socialno-ekonomskih enakosti v zdravju. Ključna bo usmeritev v specifične ukrepe in pristope, ki omogočajo vsem skupinam prebivalcev doseganje njihovega optimalnega zdravstvenega potenciala. To so ukrepi preventivnega zdravstvenega varstva za vse starostne in socialne skupine ter ukrepi, ki prispevajo k zmanjšanju dejavnikov tveganja, kot so nezdrava prehrana, kajenje, pitje alkohola, telesna neaktivnost, slab socialno-ekonomski položaj in obremenitve s stresom. Pri tem je poseben poudarek treba nameniti problematiki zasvojenosti mladih z digitalnimi tehnologijami ter dolgotrajni oskrbi starostnikov.

3.16 SOCIALNO VARSTVO V REGIJI

Analiza stanja socialnega varstva v LUR

Socialno varstvo je mreža programov in ukrepov države za reševanje socialne problematike prebivalstva. Z ukrepi se poskrbi za tiste, ki si socialne varnosti ne morejo zagotoviti sami in se jih

---

³ Neenakosti v zdravju so socialno-ekonomske neenakosti v zdravju. To so razlike v zdravju oziroma zdravstvenih izidih med družbenimi skupinami z različnim socialno-ekonomskim statusom, ki jih lahko preprečimo in so zato nepravilne (WHO, 2006).

usposobi, da si jo bodo zmogli, ter pomaga tistim, ki ne morejo zadovoljivo delovati v temeljnih in drugih odnosih, kar lahko pripelje do socialne izključenosti (Pregled stanja Osrednjeslovenskega območja, 2016).

V zadnjih letih se v LUR z rastjo zaposlovanja postopoma znižuje brezposelnost, ki je v letu 2019 nižja od slovenskega povprečja (7,4 %). Stopnja resne materialne prikrajšanosti in stopnja tveganja socialne izključenosti sta se v letu 2018 v primerjavi z letom 2014 znižali. Stopnja tveganja socialne izključenosti je bila poleg gorenjske statistične regije in statistične regije jugovzhodna Slovenija v letu 2018 v LUR najnižja (13,4 %). Evropsko povprečje je bilo v istem obdobju 22,4 %. Najmanjši delež tveganja socialne izključenosti je bil na Češkem, kjer je znašal 12,2 % , najvišji pa v Bolgariji, kjer je bil 32,8-odstoten. Hkrati je bilo tveganju socialne izključenosti izpostavljenih največ ljudi v LUR (72.000), najmanj pa v primorsko-notranjski statistični regiji (5.000). Kljub temu je bilo v letu 2018 2,3 % oseb resno materialno prikrajšanih, kar je nižje od slovenskega povprečja (3,7 %). 7,2 % je bilo oseb, ki so bile materialno prikrajšane (slovensko povprečje znaša 10,4 %), kar regijo uvršča med pet slovenskih regij z deležem materialno prikrajšanih oseb pod slovenskim povprečjem.

Veliko pozornost je treba nameniti tudi nekaterim novim družbenim skupinam na primer revni zaposleni (večinoma mladi in ljudje srednjih let), delež le teh se povečuje zaradi povečanja prekarjih, negotovih zaposlitvenih oblik in zaposlovanja preko agencij za začasno zaposlovanje.

Med mladimi je bilo od leta 2014 zaznati upad iskalcev zaposlitve. Pri mladih iskalcih zaposlitve, starih od 15 do 29 let se je delež brezposelnosti zmanjšal za 58,7 %. Konec leta 2019 so mladi v regiji predstavljali 22,1 % (2.734 oseb) vseh mladih iskalcev zaposlitve v Sloveniji. Povečuje se tudi število dolgotrajnih brezposelnih, število prejemnikov denarne socialne pomoči in izredne denarne socialne pomoči.

Z večanjem števila starostnikov naraščajo tudi stroški pomoči na domu in oskrbni stroški v socialnih domovih. Delež oseb, starih 65 let ali več, ki prejema pomoč na domu je v LUR izjemno nizek. V letu 2018 je le 1,4 % ljudi prejemale pomoč na domu, kar regijo uvršča med statistično značilno slabšo regijo od povprečja preostale Slovenije (slovensko povprečje znaša 1,7 %) (Zdravje v regiji, 2018). Prav tako je v LUR 279 lastniških oskrbovanih stanovanj (68,4 % lastniških stanovanj v Sloveniji) in 216 najemnih oskrbovanih stanovanj (28,2 % najemnih stanovanj v Sloveniji) (Inštitut za socialno varstvo, 2018).

Potenciali razvoja socialnega varstva v LUR

V regiji je opazno slabšanje socialnega položaja posameznih skupin prebivalstva, zlasti mladih brezposelnih in starejših, kar se kaže tudi v socialni izključenosti. Socialno varstvo se bo moralo v prihodnosti prilagajati novim pojavom in procesom in spremembam na trgu dela. Hkrati se bo morala regija bolje prilagajati demografskim spremembam kot je na primer staranje prebivalstva in težiti k zagotavljanju dostojnega življenja za vse.

Potencial na področju socialnega varstva je med drugim tudi zagotavljanje izvajanja kakovostnih storitev na področju oskrbe na domu in v socialnih domovih. Le z zagotavljanjem ustreznih in usposobljenih izvajalcev se lahko zagotavlja dobro oskrbo in pomoč na domu osebam, ki želijo ostati doma, ter tistim, ki so nameščeni v socialnih domovih.

3.17 NEVLADNE ORGANIZACIJE V REGIJI

Analiza stanja nevladnih organizacij v LUR

Nevladne in prostovoljske organizacije, kot eden izmed ključnih stebrov civilne družbe, močno prispevajo k uresničevanju demokracije v družbi. Vlada Republike Slovenije je leta 2018 sprejela Strategijo razvoja nevladnih organizacij in prostovoljstva do leta 2030, v kateri poudarja pomembnost nevladnih organizacij in prostovoljstva, saj se le dobro razvite nevladne organizacije ter organizirano in kakovostno prostovoljstvo lahko učinkovito, hitro in uspešno odzivajo na potrebe okolja in prispevajo k vzpostavljanju in ohranjanju družbene povezanosti, solidarnosti ter blaginje na državni in regionalni ravni (Strategija razvoja nevladnih organizacij in prostovoljstva do leta 2023).

Vse registrirane nevladne organizacije (NVO) niso nujno tudi aktivne. V skladu z uveljavljeno prakso med aktivne štejemo tiste, ki AJPES oddajajo svoja letna poročila in jih je cca. 3 % manj kot registriranih. Podatki o aktivnih NVO so dostopni samo za predhodna leta, na voljo pa predvidoma vsakega septembra, ko AJPES obdela zbirne podatke o oddanih letnih poročilih. Aktivnih društev, zavodov in ustanov je bilo leta 2018 nekaj manj kot 27.000.

Tabela 11: Društva v LUR

Občina	Št. društev
Borovnica	33
Brezovica	102
Dobrepolje	27
Dobrova Polhov Gradec	66
Dol pri Ljubljani	47
Domžale	309
Grosuplje	174
Horjul	31
Ig	67
Ivančna Gorica	157
Kamnik	276
Komenda	56
Ljubljana	3.774
Logatec	128
Log Dragomer	38
Lukovica	68
Medvode	143
Mengeš	69
Moravče	47
Škofljica	80
Šmartno pri Litiji	48
Trzin	46

Velike Lašče	60
Vodice	45
Vrhnika	154
SKUPAJ V LUR	6.045
SKUPAJ V SLOVENIJI	24.130

Vir: Ajpes, 2019

V LUR je po zadnjih podatkih na dan 31. 3. 2019, 25 % (6.045 od 24.130 vseh društev v Sloveniji). Zasebnih zavodov je po zadnjih podatkih na dan 12. 2. 2016 v LUR 1.040, ustanov pa je 141 (Consulta, 2019).

Podatkih o društvih zajemajo tudi podatke o podružnicah društev in o mladinskih svetih, podatki o zavodih pa tudi podatke o verskih skupnostih, ki imajo status humanitarne organizacije. Iz podatkov so izvzeta društva, zavodi in ustanove, ki jih je ustanovila Republika Slovenija, občine ali druga oseba javnega prava. V letu 2012 je bilo v LUR registriranih 5.516 društev, v letu 2019 pa jih je 6.045 (brez občine Litija), kar pomeni da jih je za 529 več.

Tabela 12: Število aktivnih nevladnih organizacij s sedežem v LUR v letu 2018*

Oblika	Število	Število zaposlenih v obliki	Višina prihodkov za to obliko (v EUR)
Društva	5.772	1.920,28	265.204.907,13
Zavodi	1.539	2.147,69	146.760.597,42
Ustanove	123	25,39	5.601.699,21
SKUPAJ	7.434	4.093,36	417.567.203,76

Vir: Cnvos, 2019

*Vsi podatki se nanašajo na aktivne NVO in torej na tiste, ki so za leto 2018 oddale letno poročilo. Število registriranih NVO v Poslovnem registru je tako nekoliko višje, saj vse NVO niso oddale letnega poročila (teh je običajno manj kot 3 %).

Delež zaposlenih v NVO glede na aktivno prebivalstvo je eden od kazalnikov razvoja nevladnega sektorja v državi. Med aktivno prebivalstvo štejemo zaposlene osebe, samozaposlene osebe in registrirane brezposelne osebe.

V Sloveniji je leta 2017 delež zaposlenih v NVO znašal 0,82 % (7.811 zaposlenih od skupaj 947.270 aktivnih prebivalcev) in je v zadnjih letih kljub gospodarski krizi vse do 2017 rasel, ko je bil prvič enak kot prejšnje leto. V primerjavi s tujino je ta delež še vedno izredno nizek. Po rezultatih zadnje večje mednarodne primerjalne raziskave Univerze John Hopkins iz leta 2013 je ta delež v svetovnem povprečju primerjanih držav 5,1 %, v državah EU pa 5,42 % (Ajpes, 2019; SURS, 2019).

Potenciali regije na področju NVO v LUR

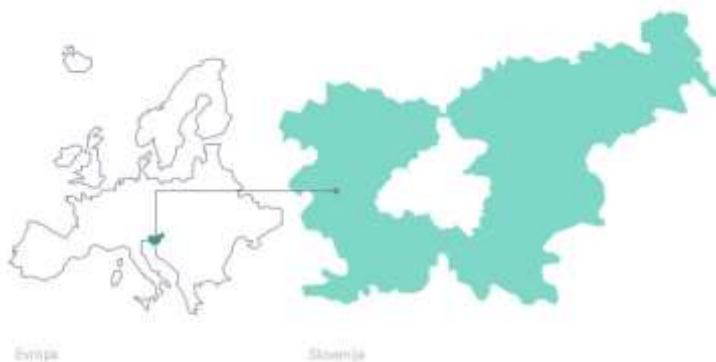
Potenciali regije se kažejo v povezovanju nevladnih organizacij v regiji, prostovoljstvu in v izgradnji spodbudnega okolja za delovanje NVO.

Nevladni sektor in prostovoljstvo imata pomemben vpliv na družbeno povezanost, solidarnost in nadaljnji razvoj v regiji. Potenciali regije so široka mreža NVO ter profesionalni, predvsem pa prostovoljski potencial. Potrebe prebivalcev v regiji so dobra podlaga za širitev socialnih storitev, saj je prednost NVO tudi v njihovih lastnih finančnih virih. Regija daje možnost za povezovanje nevladnih organizacij, saj njihova razdrobljenost pomeni tudi razdrobljenost sredstev, čemur lahko pripišemo tudi slabšo kadrovske pokritost.

3.18 POLOŽAJ REGIJE V MEDNARODNEM PROSTORU

Analiza položaja LUR v mednarodnem prostoru

Slika 16: Prikaz regije v mednarodnem prostoru

LUR ima zaradi svojih političnih, gospodarskih, znanstvenih, kulturnih, institucionalnih in drugih povezav dobro razvejano mednarodno sodelovanje. Slovensko glavno mesto Ljubljana je središče regijskega in nacionalnega pomena ter pomembno vozlišče znanosti in razvoja inovacij. Univerza v Ljubljani, ki je kot edina slovenska univerza uvrščena med 500 najboljših univerz, po najbolj uveljavljeni in vplivni mednarodni lestvici razvrščanja univerz (Šanghajski lestvici – ARWU), s svojimi dosežki na področju medicine, znanosti in tehnologije vsako leto ustvarja pomembne rezultate tako na lokalni, nacionalni kot mednarodni ravni.

Z lego na stičišču evropskih prometnih koridorjev, baltsko-jadranskega in mediteranskega, je LUR pomemben povezovalni člen različnih kohezijskih območij EU. Z železniškim vozliščem v Ljubljani, bližino koprskega pristanišča ter mednarodnega letališča Jožeta Pučnika Ljubljana ima LUR pomembno vlogo pri gospodarskem povezovanju Srednje z Jugovzhodno Evropo ter Alp z Jadranom. Hkrati je LUR del treh makroregij, Podonavske, Alpske in Jadransko - Ionske makroregije, preko katerih aktivno

vstopa v mednarodni prostor in krepi makroregionalne povezave ter ustvarja platforme za partnerstva in sodelovanja tudi preko teritorialnih projektov.

V regiji so javne institucije, podjetja, izobraževalne institucije in nevladne organizacije izjemno aktivne pri izvajanju mednarodnih projektov. Deležniki regije so stalno dejavni pri pripravi in vključevanju v nove mednarodne projekte, preko katerih gradijo mednarodno mrežo partnerstev ter krepijo sodelovanja s številnimi evropskimi regijami. Aktivna vloga regije v mednarodnih programih in partnerstvih (Urbana agenda EU), vključevanje v mednarodne mreže (Mreža Evropskih regij – AER, Evropsko združenje regionalnih agencij – EURADA, Mreža za trajnostni razvoj - SDSN) in mednarodne projekte so osnovni cilji za spodbujanje mednarodne konkurenčnosti, privabljanje investicij in internacionalizacije podjetij. Podjetja z mešanim kapitalom v regiji v povprečju dosegajo višji čisti dobiček in višjo dodano vrednost na zaposlenega v primerjavi z domačimi podjetji, zato je treba povečati zadostno število kvalitetnih tujih neposrednih investicij ter postaviti regijo na zemljevid privlačnih lokacij za investiranje. V luči prihodnjih izzivov za EU regije in njihovih zmožnosti za konkuriranje na globalni ravni, se regija povezuje z drugimi svetovnimi regijami v okviru programa Mednarodnega urbanega sodelovanja - IUC, katerega cilj je bilateralno sodelovanje regij EU z regijami Latinske Amerike na področju inovacij.

V letu 2018 je bila LUR s strani Evropske komisije prepoznana, kot ena izmed šestih evropskih regij, ki imajo potencial za spodbujanje MSP – jev pri prehodu v krožno gospodarstvo. Preko projektov je regija dejavno vstopila v mednarodni prostor evropskih regij, ki aktivno sledijo ciljem trajnostnega razvoja (Strategija zelene infrastrukture, Lokalna borza živil idr.). Na podlagi intenzivnega sodelovanja z občinami in participativnega procesa, ki je vključil širok krog prebivalcev, je kot ena prvih evropskih regij, pripravila dokument CPS LUR. Leta 2014 se je Ljubljana, z laskavim nazivom Zelena prestolnica Evrope 2016, umestila na evropski in svetovni zemljevid trajnostnih mest, kot so Stockholm, Hamburg, Kopenhagen, Bristol idr. Hkrati je postala prva evropska prestolnica »Brez odpadka« (ang. Zero Waste), v katero so poleg nje danes vključene še tri občine regije (Vrhnika, Borovnica in Log – Dragomer), od skupno devetih slovenskih občin. V regiji je tudi sedež RCERA, najsodobnejšega evropskega obrata za predelavo odpadkov in prejemnika številnih mednarodnih nagrad.

Regija ima dobro razvito mrežo kulturnih ustanov, organizacij in društev, kar je primerljivo z najbolj razvitimi evropskimi državami. Še posebej se raznolikost in mednarodna vpetost kaže v Ljubljani, kulturnem središču Slovenije, UNESCO-vem Mestu literature (2015) ter kandidatki za LJEPK 2025. Regija je v prejšnji finančni perspektivi prepoznala izjemno zmožnost KSS za ustvarjanje tehnoloških in družbenih inovacij in ustanovila Regionalni center kreativne ekonomije (RCKE), ki je v svojih letih delovanja ustvaril trdno mrežo partnerstev in postal aktiven član pomembne mednarodne organizacije na tem področju, Združenja evropskih oblikovalskih institucij.

Ljubljana je kot osrednje regijsko središče prepoznana mednarodna turistična destinacija. Že od leta 2014 je vsako leto uvrščena na seznam »TOP 100 Sustainable Destinations«. Leta 2018 je v okviru izbora Evropska prestolnica pametnega turizma 2019 prejela nagrado na področju trajnostnega turizma.

Da regija postaja vse bolj mednarodno prepoznana kažejo tudi številne nagrade. RCKE, ki je osredotočen na spodbujanje razvoja kreativne ekonomije na ravni regije, je prejemnik nacionalnega priznanja v okviru izbora Evropske nagrade za spodbujanje podjetništva, in sicer v kategoriji »Izboljšanje poslovnega okolja« (2014), ter nagrade za najboljšo dobro prakso, Mednarodnega

združenja regionalnih razvojnih agencij (2018). V letu 2019 je RRA LUR za svoj prispevek k spodbujanju podjetništva prejela prestižno nagrado in priznanje »Ustvarjalci za stoletja«, ki jih podeljuje Mednarodni ekonomski forum Perspektive. Za visoko prepoznavnost so zaslužne tudi številne nagrade in priznanja, ki jih je prejela Ljubljana na področju turizma, podjetništva, trajnostnega razvoja, mobilnosti, zdravja in kakovosti življenja.

Potenciali izboljšanja položaja LUR v mednarodnem prostoru

LUR se je skupaj z glavnim mestom Ljubljana, zavezala k prenovi prometne infrastrukture v smeri trajnostne mobilnosti, izboljšanju gospodarskih tokov in zmanjšanju obremenitev na okolje.

V želji, da se spremeni globalen pogled na LUR in izkoristi njene potenciale, bodo prizadevanja usmerjena v povečanje poslovnih aktivnosti in izvozne konkurenčnosti podjetij, krepitev tehnoloških zmogljivosti regije ter predvsem spodbujanje podjetij (še posebej malih in srednje velikih), v razvojno prestrukturiranje, ki vključuje internacionalizacijo poslovanja, predvsem z namenom proizvodnje končnih proizvodov/storitev z višjo dodano vrednostjo. Zaradi naravnih danost (Natura 2000), koncentracije znanja in razvoja inovacij se v prihodnosti regije kaže tudi velik potencial v spodbujanju zelenega gospodarstva, ki je okolju prijaznejše in socialno vključujoče, konkurenčnost pa gradi na energetske in snovni učinkovitosti ter ustvarjanju zelenih delovnih mest (trajnostni turizem, ekološko kmetijstvo, gozdno-lesna veriga, proizvodnja energije iz obnovljivih virov itd.).

Povezava Ljubljane s turističnimi produkti preostalih krajev regije, ki temeljijo na edinstvenih izkustvenih raziskovanjih, zelenih lokalnih verigah in trajnostni mobilnosti, se kaže kot potencial za umestitev regije na mednarodni turistični zemljevid.

4. SWOT ANALIZA

Na podlagi analize stanja v regiji, pregleda opravljenih študij in analiz za LUR, je bila izdelala SWOT analiza (prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti).

Strengths (Prednosti)	Weaknesses (Slabosti)
<ul style="list-style-type: none"> • Gestrateška lega • Ugodno podporno okolje za gospodarski razvoj • Ugodna izobrazbena struktura • Dobri naravni pogoji in bogata območja naravne in kulturne krajine • Sorazmerno visoka kvaliteta življenja v regiji • Dobri pogoji za povezovanje na različnih ravneh 	<ul style="list-style-type: none"> • Slaba demografska slika • Neprilagojen izobraževalni sistem • Šibka povezanost med različnimi sektorji • Neskladja pri prostorskem in prometnem načrtovanju • Visoka energetska odvisnost regije • Neizkoriščen potencial turizma in kulture v okolici Ljubljane
Opportunities (Priložnosti)	Threats (Nevarnosti)
<ul style="list-style-type: none"> • Spodbudno razvojno okolje • Povezovanje inovativnih sektorjev z gospodarstvom za povečanje dodane vrednosti • Trajnostni razvoj regije • Učinkovito povezovanje prostorskega in prometnega načrtovanja • Boljša socialna vključenost prebivalstva 	<ul style="list-style-type: none"> • Spreminjanje demografije v regiji • Počasno prilagajanje potrebam trga dela • Neodzivnost na okoljske trende • Odsotnost skladnega prostorskega in prometnega načrtovanja • Izguba energetske neodvisnosti • Slabšanje razporejenih sredstev za zagotavljanje kvalitete bivanja ljudi v regiji

Za vsako od ključnih prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti regije je v nadaljevanju podrobnejši opis.

PREDNOSTI

Ugodno podporno okolje za gospodarski razvoj

- Koncentracija kulturnih, znanstvenih, raziskovalnih, javnih in nevladnih institucij.
- Podporno okolje, ki omogoča koncentracijo in povezovanje podjetništva, znanja in razvoja.
- Prisotnost velikih, na mednarodnih trgih uspešnih podjetij.
- Visoka koncentracija kulturnega in kreativnega potenciala v regiji.
- Interes različnih deležnikov za prehod v krožno gospodarstvo.
- Potenciali obnovljivih virov energije (hidroenergija, geotermija, biomasa, solarna energija).

Dobra geostrateška lega in vzpostavljene logistične povezave

- Ugodna geografska lega na križišču prometnih poti ter dobro razvejana cestna infrastruktura (povezanost z ostalimi regijami in evropskimi makroregijami).
- Ljubljana kot glavno mesto je prepoznana turistična destinacija, ki z vključevanjem ostalih občin gradi na prepoznavnost regije in Slovenije.

Dobri naravni pogoji in bogata območja naravne in kulturne krajine

- Biotska pestrost in visoka stopnja naravne ohranjenosti okolja.
- Večja sklenjena formalno zavarovana in/ali naravno ohranjena območja.
- Visoka koncentracija ter raznolikost snovne in nesnovne kulturne dediščine.
- Bogata kulturna produkcija.
- Ugodni naravni pogoji za kmetijsko pridelavo in prodajo pridelkov.

Ugodna demografska in izobrazbena struktura

- Priseljevanje v regijo iz tujine in drugih regij.
- Višji delež delovno aktivnih glede na slovensko povprečje, ki se z leti še povečuje.
- Usposobljena delovna sila.
- Koncentracija visokošolskih in višješolskih šol ter raziskovalnih institucij.
- Visoko število diplomantov v regiji.
- Mednarodno prepoznavni in konkurenčni znanstveni dosežki ter produkti.

Kvalitetno življenje v regiji

- Dobri pogoji za življenje.
- Visok nivo prometne varnosti in aktivno izvajanje ukrepov trajnostne mobilnosti.
- Kakovostna športna infrastruktura za izvedbo vrhunskih športnih in drugih dogodkov.
- Dobra komunalna oskrba prebivalcev regije (npr. voda, odpadki, ločevanje odpadkov).
- Razmeroma dobra kakovost zraka v regiji (z izjemo centra Ljubljane).
- Nizka onesnaženost tal s strupenimi snovmi.

Regija, ki povezuje

- Dobro sodelovanje med občinami (RCERO, CPS LUR).
- Povezovanje z regijami, institucijami in združenji na evropski in svetovni ravni.
- Vključenost deležnikov v snovanje in izvajanje programov s pristopom »od spodaj navzgor« na različnih področjih.

SLABOSTI

Demografske spremembe

- Brezmenilne dnevne migracije.
- Odseljevanje ustvarjalne in izobražene delovne sile v tujino.
- Nizka dostopnost stanovanj za mlade, študente.
- Strukturna brezposelnost.
- Staranje prebivalstva.
- Slabšanje socialnega položaja prebivalcev in povečanje izključenosti ranljivih ciljnih skupin.

Neprilagojen izobraževalni sistem potrebam trga

- Neprilagojen izobraževalni sistem poklicnega in strokovnega izobraževanja potrebam trga.
- Pomanjkanje sodobnih pristopov in programov v izobraževalnem sistemu.
- Neučinkovito povezovanje z gospodarskim sektorjem.
- Premajhno število skupnih projektov med raziskovalno-razvojnimi institucijami in podjetji.

Slabša povezanost med različnimi sektorji

- Pomanjkanje sodelovanja znotraj podpornega podjetniškega okolja, raziskovalnega in KKI sektorja ter povezovanja KKI sektorja z drugimi gospodarskimi panogami.
- Pomanjkanje inovativnosti in kreativnih trženjskih pristopov.
- Premajhno sodelovanje med kmetijskimi proizvajalci za uspešen nastop na trgu.
- Nepovezanost, neučinkovitost organizacij, nizka profesionalizacija nevladnega sektorja, slabo razvito prostovoljstvo.
- Neusklajenost načrtovanja razvoja med lokalno in državno ravno.
- Pomanjkanje strateškega pristopa.

Neskladja pri prostorskem in prometnem načrtovanju

- Slaba mobilnost znotraj regije oziroma slab dostop do točk v regiji.
- Nezadovoljiv, premalo intenziven razvoj JPP ter pomanjkljiva integracija sistemov JPP.
- Pomanjkljiva dostopnost z javnimi prevoznimi sredstvi do nekaterih pomembnih generatorjev prometa v regiji.
- Razpršena poselitev.
- Pomanjkanje centralnih funkcij v manjših in srednjih naseljih.
- Pomanjkanje finančnih virov za investicije na področju vlaganja v komunalno infrastrukturo za odvajanje odpadnih voda (pod 2000 PE).
- Pomanjkanje finančnih virov za investicije za infrastrukturo za oskrbo s pitno vodo.

Visoka energetska odvisnost regije

- Pomanjkanje podatkov o rabi in proizvodnji energije na regionalnem nivoju.
- Odvisnost od uvoza fosilnih goriv, energetska odvisnost.
- Slabo stanje URE.
- Energetska potratnost stavb.
- Visok delež pozidanih površin v regiji.

Neizkoriščen potencial turizma in kulture v okolici Ljubljane

- Premalo izkoriščen potencial povezovanja turizma in kulture (premalo kulturno-turističnih produktov).
- Pomanjkanje interpretacije kulture in kulturne dediščine.

PRILOŽNOSTI

Socialna vključenost prebivalstva

- Spodbujanje aktivnega staranja.
- Povečanje deleža delovno aktivnega prebivalstva ter prilagajanje potrebam trga dela.
- Medgeneracijsko sodelovanje in večanje socialnega kapitala posameznika.
- Zmanjševanje tveganja revščine in povečanje socialne vključenosti socialno ogroženih in ranljivih ciljnih skupin prebivalstva.
- Spodbujanje prostovoljstva.
- Krepitev povezovanja.
- Večja kulturna pismenost prebivalstva in dostopnost do kulturnega udejstvovanja.
- Vključevanje lokalnih skupnosti v upravljanje in razvoj varovanih območij.
- Aktivnosti za ozaveščanje in promocijo - krepitev zdravja in zdravega življenjskega sloga.

Nadaljnji razvoj inovativnega razvojnega okolja

- Razvoj novih specializiranih vozlišč znanstvenoraziskovalnih in izobraževalnih institucij.
- Prepoznavanje diferencialnih prednosti regije v mednarodnem kontekstu.
- Dejavno delovanje v razvojnih mrežah, na področjih, kjer ima regija razvojni potencial.
- Večja stopnja sodelovanja in povezovanja ter odprtosti z regijami, ki delujejo na globalnih trgih.

Povezovanje sektorjev z gospodarstvom

- Povezovanje izobraževalnega in raziskovalnega sistema z gospodarstvom preko tehnoloških povezav.
- Izboljšanje podjetniške kulture.
- Industrija 4.0, razvoj pametne specializacije.
- Ustvarjanje novih verig vrednosti ob povezovanju s KKS.
- Krepitev trajnostnega menedžmenta destinacij, razvoj zelenih produktov, več zelenih ponudnikov, uvajanje zelenih tehnologij.

Povezovanje prostorskega in prometnega načrtovanja

- Izboljšanje dostopnosti s trajnostnimi prometnimi sredstvi.
- Ustrezno prostorsko in razvojno načrtovanje (razmeščanje dejavnosti v prostor zunaj območij morebitnih naravnih nesreč).
- Širitev sistema IJPP.
- Usmerjanje v policentričen razvoj regije.
- Nadaljnji razvoj inovativnih integriranih tehnologij, storitev (MaaS, delo od doma) in delitvene ekonomije v prometu (npr. spletni portali za deljenje prevozov, deljenje vozil, javni sistemi izposoje koles, ponudniki e-skirojev, P+R).

Trajnostni razvoj regije

- Večanje stopnje samooskrbe z varno in kakovostno lokalno pridelano hrano.
- Prenos dobrih praks na področju ravnanja z odpadki.
- Trajnostna raba naravnih virov.
- Kakovostna oskrba s pitno vodo.
- Spodbujanje trajnostnega prometa in ukrepov prehoda na OVE.

NEVARNOSTI

Spreminjanje demografije v regiji

- Zaustavitev procesov priseljevanja.
- Odseljevanje visoko izobražene delovne sile.
- Večanje števila starejše populacije.
- Slabšanje pogojev za delo, socialne vključenosti pomoči potrebnih, materialno prikrajšanih prebivalcev regije.
- Slabšanje zdravja prebivalstva.

Počasno prilagajanje potrebam trga dela

- Izgubljanje konkurenčne prednosti podjetij.
- Nezmožnost odzivanja KKS na potrebe trga zaradi pomanjkanja povezovanj in sodelovanja.
- Nezmožnost prilagajanja prihajajoči tehnološki preobrazbi.
- Počasen odziv raziskovalnih institucij.

Neodzivnost na okoljske trende

- Zmanjšanje obsega kakovostnih kmetijskih zemljišč.
- Podnebne spremembe in spremenjeni klimatski pogoji za kmetijsko pridelavo.
- Nepripravljenost za spremembe vsakodnevnih navad prebivalcev in utečenih gospodarskih procesov.
- Omejena finančna sredstva za prilagajanje in blaženje podnebnih sprememb.
- Drobljenje sklenjenih naravnih območij in izguba naravnih kakovosti okolja zaradi pritiska urbanizacije (poselitve, prometna, komunalna in energetska infrastruktura).
- Netrajnostna raba in prekomerna eksploatacija naravnih območij in virov (npr. turizem, rekreacija, energetika).
- Večanje števila divjih odlagališč in nevarnih odpadkov iz proizvodnih dejavnosti.

Odsotnost skladnega prostorskega in prometnega načrtovanja

- Neprilagojenost naselij na demografske spremembe.
- Gradnja na območjih s prostorskimi omejitvami, predvsem poplavno ogroženih območjih.
- Konflikt med poselitvijo in drugimi rabami prostora.
- Nadaljevanje trenda investicij v netrajnostne oblike mobilnosti.
- Nadaljevanje upada kakovosti in ponudbe javnega prevoza.
- Umeščanje neprimernih dejavnosti in rabe na območja morebitnih naravnih nesreč.

Izguba energetske neodvisnosti

- Višanje cen uvoza energentov.
- Prevlada zasebnega interesa nad javnim.
- Nadaljevanje trenda gospodarske rasti in povečanje rabe energije.

Slabšanje razporejenih sredstev za zagotavljanje kvalitete bivanja ljudi v regiji

- Dotrajani športni objekti, slabšanje zdravja prebivalstva.
- Pomanjkanje sredstev za naložbe, na primer za obnovo stavb kulturne dediščine.
- Premalo sodelovanja med NVO in upad prostovoljstva.

5. VIZIJA RAZVOJA, RAZVOJNA SPECIALIZACIJA IN RAZVOJNI CILJI LUR

5.1 VIZIJA RAZVOJA REGIJE

Inovativna. Zelena. Povezana.

5.2 RAZVOJNA SPECIALIZACIJA REGIJE

Inovativna, na znanju temelječa regija, ki se aktivno odziva na izzive sodobnega časa: podnebne spremembe, demografski razvoj, digitalizacija, nove tehnologije, trajnostna mobilnost, učinkovita raba energije, samooskrba, zelena infrastruktura in ekološko kmetijstvo.

5.3 RAZVOJNI CILJI REGIJE

Določeni so bili naslednji razvojni cilji regije:

- **Zelena regija, ki spodbuja inovativnost, kreativnost in razvoj novih tehnologij**

Regija bo usmerjena v razvoj inovativnega, na znanju temelječega gospodarstva, ki omogoča mednarodno primerljivost, konkurenčnost in visoko kakovost življenja. Z zavedanjem o podnebnih spremembah, omejitvah naravnih virov in trenutnim linearnim sistemom porabe in proizvodnje, bo uresničevala prehod v krožno gospodarstvo, ki je ključno za doseganje celovitega trajnostnega razvoja. Zagotavljanje visoke dodane vrednosti podjetij bo podprto z aplikativnim raziskovanjem, spodbujanjem kreativnosti in krepitvijo lastnega produktnega razvoja z uporabo novih tehnologij.

- **Mednarodno uveljavljena regija poslovnih priložnosti in zelenih naložb**

Regija bo okrepila aktivnosti za mednarodno povezovanje in utrdila svoje konkurenčne prednosti kot metropolitanska regija. S svojimi dejavnostmi in povezovanjem si bo prizadevala povečati poslovno aktivnost, izvozno naravnost in tehnološke zmogljivosti podjetij ter jih spodbuditi v razvojno prestrukturiranje in internacionalizacijo poslovanja. Regija bo ustvarila pogoje za spodbujanje zelenih naložb in večanje investicij v raziskovalno-razvojne dejavnosti z namenom, da visoko izobražena delovna sila v regiji postane kreator novih globalnih produktov.

- **Bolje povezana regija**

Regija bo razvoj temeljila na povezovanju sistemov in deležnikov, ki so ključni za prehod v trajnosten razvoj. Predvsem na področju mobilnosti je treba povezati obstoječe sisteme mobilnosti, izboljšati konkurenčnost javnih prevozov ter povezati načrtovanje mobilnosti s prostorskim in razvojnim načrtovanjem. Ključen pomen imajo izboljšave in razvoj železniškega omrežja za potrebe regije in delovanja TEN-T koridorjev. Na področju digitalizacije bo poudarek na pokrivanju belih lis širokopasovnega omrežja in pametnim povezovanjem elektroenergetskega omrežja. Za uspešno realizacijo ciljev razvoja regije je ključno tudi povezovanje in sodelovanje ključnih deležnikov v regiji.

- **Regija, ki utrjuje kvaliteto življenja**

Regija bo krepila visoko kvaliteto življenja preko gospodarske in družbene učinkovitosti za izboljšanje življenjskega standarda prebivalcev, zaposlovanja za izzive trga dela prihodnosti, zdravja in izobraževanja. Spodbujala bo visoko kakovost na področju socialnih storitev in odgovoren pristop k reševanju stanovanjske problematike.

- **Regija, ki zagotavlja uresničevanje pobud lokalnega okolja**

Regija bo spodbujala družbeno odgovorno aktivacijo endogenih potencialov regije z namenom trajnostnega razvoja in ohranjanja naravnih danosti, vitalnosti mestnih in podeželskih območij. S socialnimi inovacijami bo krepila zaposlitve in delovno aktivnost lokalnih prebivalcev ter pogoje za povezovanje turizma in kulturne dediščine.

6. RAZVOJNE PRIORITETE REGIJE, PROGRAMI IN UKREPI

6.1 PRIORITETA 1: USTVARJALNA REGIJA PRILOŽNOSTI

Regija bo usmerjena v zeleno in trajnostno gospodarstvo, ki upošteva omejitve okolja ter obravnava izzive, kot so podnebne spremembe, demografski razvoj in omejene naravne vire ter s tem prispeva k visoki kakovosti življenja prebivalstva. Temelji na konkurenčnosti in inovativnosti ter predstavlja enega ključnih stebrov za doseganje celovitega trajnostnega razvoja.

Regija bo v okviru te prioritete krepila razvoj inovativnega in na znanju temelječega gospodarstva, ki omogoča mednarodno primerljivost, konkurenčnost in visok življenjski standard.

Spodbujanje tehnoloških in netehnoloških inovacij ter odprtost v mednarodni prostor sta glavni usmeritvi regijskega gospodarstva. Povezovanje izobraževalnih institucij in drugih znanstvenih ustanov s klasičnimi gospodarskimi sektorji z namenom ustvarjanja novih verig vrednosti, ki temeljijo na znanju, inovativnosti, ustvarjalnosti in zelenih tehnologijah, bo pomembno pripomoglo k večji mednarodni vpetosti in prodoru regijskega gospodarstva na globalne trge.

Zagotavljanje visoke dodane vrednosti bo podprto z aplikativnim raziskovanjem, spodbujanjem posameznikove ustvarjalnosti in krepitvijo lastnega produktnega razvoja z uporabo novih tehnologij. S temi ukrepi želi regija povečati število hitro rastočih podjetij z velikim potencialom zagotavljanja kakovostnih delovnih mest.

Industrija 4.0 ponuja velike priložnosti za inovativno prenavo regije, katere pomembno gonilo so tudi KKI. V prihodnosti pa bo ob vedno večji uveljavitvi novih tehnologij hkrati v ospredje postavljena tudi kreativnost, zato bo regija spodbujala uporabo kreativnih pristopov v podjetjih za doseganje večje rasti in konkurenčnosti na globalnih trgih.

Priložnosti regije so v spodbujanju novih naložb podjetij v razvoj, dvigu investicij v raziskovalno-razvojne dejavnosti in razvoju ustreznega podpornega okolja z namenom, da visoko izobražena delovna sila v regiji postane kreator novih globalnih produktov.

Priložnosti v regiji se kažejo tudi v zagotavljanju potrebnih konkurenčnih infrastrukturnih pogojev za gospodarstvo in vzpostavitev boljših pogojev za nova podjetja iz naslova neposrednih tujih investicij ter usmerjanju podjetij, še posebej malih in srednje velikih, v razvojno prestrukturiranje in internacionalizacijo poslovanja.

Globalno podnebje se spreminja, biotska raznovrstnost izginja, sistem porabe in proizvodnje nista trajni, zato bo prehod regije v krožno gospodarstvo ena njenih glavnih usmeritev za prihodnost. Poudarek bo na učinkoviti rabi virov v vseh panogah ter vzpostavljanju industrijske simbioze v praksi. Regija bo z implementacijo projektov omogočila podjetjem preobrazbo poslovnih modelov za ustvarjanje krožnih rešitev. Izziv spodbujanja trajnostne rasti bo regija spremenila v priložnost in vse napore usmerila v povečanje družbene odgovornosti proizvajalcev in potrošnikov.

V okviru te prioritete so ciljne skupine: občine, organizacije za raziskave in razvoj, konzorciji podjetij in različnih drugih javnih institucij (Univerza, inštituti ipd.), podjetja, zadruga, subjekti podjetniškega podpornega okolja in regionalne razvojne agencije.

Prioriteta vsebuje naslednje programe:

- 6.1.1 Razvoj trajnostnega inovativnega in na znanju temelječega gospodarstva
- 6.1.2 Inovativna prenova regije (spodbujanje tehnoloških in netehnoloških inovacij)
- 6.1.3 Kulturne in kreativne industrije
- 6.1.4 Spodbujanje neposrednih tujih investicij, razvojno prestrukturiranje in internacionalizacija
- 6.1.5 Spodbujanje investicij v raziskovalno-razvojne dejavnosti
- 6.1.6 Prehod regije v krožno gospodarstvo
- 6.1.7 Razvoj podpornega okolja za kreiranje novih globalnih produktov

Opis programov in ukrepov Prioritete 1: Ustvarjalna regija priložnosti

6.1.1 RAZVOJ TRAJNOSTNEGA INOVATIVNEGA IN NA ZNANJU TEMELJEČEGA GOSPODARSTVA

Program razvoja trajnostnega, inovativnega in na znanju temelječega gospodarstva povečuje potencial podjetij za preoblikovanje izzivov sodobnega časa v gospodarske priložnosti. Kljub visoko izobraženemu kadru, pa znanja in spretnosti niso dovolj prilagojena trenutnim in bodočim potrebam gospodarstva in družbe. Ob tem je pomembno izpostaviti že prisotno četrto industrijsko revolucijo, ki prinaša dodatne velike spremembe na trgu dela in povpraševanje po specifično izobraženem kadru.

Novi načini in oblike dela zahtevajo višji nivo razvitosti kompetenc, ki omogočajo sodelovanje in učinkovito opravljanje delovnih nalog. Preskok v digitalno je mogoč le, če so kadri usposobljeni za uporabo digitalnih in pametnih tehnologij ter s pomočjo njih učinkovito opravljajo delo. Nadalje morajo ukrepi zajeti ohranjanje obstoječega visoko izobraženega kadra in privabljanje istega iz tujine ter omogočati prožno prehajanje kadra iz institucij znanja in izobraževalnega sistema v gospodarstvo in obratno. Pravočasno odkrivanje in ohranjanje talentov v gospodarstvu, institucijah znanja in izobraževalnih institucijah, razvoj karier zaposlenih z namenom prekvalifikacije in dokvalifikacije, je ključnega pomena za razvoj.

Nadaljevati je treba z učinkovitimi spodbudami, kot so npr. regijske štipendijske sheme. Te ne le omogočajo usklajevanje ponudb in potreb po kadrih, pač pa tudi spodbujajo delodajalce v regiji k dolgoročnemu načrtovanju kadrov glede na potrebe razvoja, postopno dvigajo izobrazbeno strukturo prebivalstva in zmanjšujejo strukturno brezposelnost v regiji ter omogočajo večjemu deležu mladih, ki se šolajo izven regije, da se po končanem šolanju vrnejo v regijo in pripomorejo k njenemu razvoju.

6.1.1.1 Podpora perspektivnim dejavnostim

Namen ukrepa je omogočiti nadaljnji razvoj dejavnosti, ki so opredeljene kot področja razvojne specializacije in lahko pripomorejo k ustvarjanju bolj trajnostnih delovnih mest v regiji.

6.1.1.2 Razvoj inovativnih turističnih storitev in izgradnja turistične infrastrukture

Ukrep je namenjen dvigu kakovosti storitev in krepitvi konkurenčnosti, razvoju novih objektov turistične infrastrukture in prenovi obstoječih, ki prispevajo k ohranjanju kulturne dediščine v Ljubljanski urbani regiji.

Poudarek je na skupnem regijskem razvoju inovativnih in najbolj potencialnih integralnih turističnih produktov in storitev, spodbujanju in usmerjanju razvoja novih podjetniških iniciativ, na tržnih inovacijah, ki se osredotočajo na nove načine trženja in vedenja potrošnikov, na povezovanju in prenosu znanj za učinkovitejši razvoj, trženje in upravljanje ponudbe tako na individualni destinacijski

kot na regijski ravni. Pri tem je treba še naprej spodbujati trajnostni razvoj, vzpostaviti več SLOVENIA GREEN destinacij, pridobiti več zelenih ponudnikov in produktov v regiji ter omogočiti prijaznejšo (e-mobilnost) do turistično zanimivih točk in s tem omogočiti kroženje turistov in izletnikov v regiji.

Tudi v prihodnje bo pomembno in nujno povezovanje turizma z drugimi sektorji, kot so (1) kultura (EPKLJ 2025), kulturna dediščina in kreativne industrije: vključevanje kulturnih vsebin v razvoj turističnih produktov in storitev, povečana promocija kulturnih programov, ohranjanje nepremične in premične kulturne dediščine ter oblikovanje turistom privlačnih storitev; (2) kmetijstvo – krepitev zelenih nabavnih verig, vzpostavitev regijske znamke za prodajo lokalno pridelanih živil, povezovanje z LAS-i; (3) promet – pospeševanje trajnostne mobilne povezanosti regije (tudi e-mobilnost), ureditev novih kolesarskih povezav, pohodnih in sprehajalnih poti; (4) šport – aktivna doživetja rekreacije in športa na pragu prestolnice z elementi, kot so kolesarjenje, pohodništvo, vodni športi, jahanje, jamarstvo in pustolovski park.

6.1.1.3 Razvoj kadrov in kompetenc

Potrebne so promocije in spodbude za razvoj kadrov z namenom vzpostavljanja prepotrebnih pogojev za hitro in uspešno pot regije v Četrto industrijsko revolucijo in Družbo 5.0. Okrepiti je treba karierno svetovalno dejavnost za poklice prihodnosti in vzpostaviti centre za celovito in medsebojno povezano ponudbo informacijsko-svetovalnih storitev za vseživljenjsko karierno orientacijo, osebni razvoj in vseživljenjsko učenje ter razviti in povezati medpodjetniške izobraževalne centre.

Kazalniki:

Ime kazalnika	Vrednost	Leto	Vir
Bruto domači proizvod na prebivalca v PPS v % od povprečja EU	120	2017	eUROSTAT
Število prenočitev (domači, tuji gosti);	2.457.484	2018	SURS
Prihodi/št. gostov (domači, tuji);	1.158.577		
Povprečna doba bivanja v regiji (dnevi)	2,1		
INDEKS RAZVOJNE OGROŽENOSTI	40,6	2018	Indeks razvojne ogroženosti regij 2014–2020, metodologija izračuna, UMAR, Delovni zvezek 4/2018

6.1.2 INOVATIVNA PRENOVA REGIJE (SPODBUJANJE TEHNOLOŠKIH IN NETEHTNOLOŠKIH INOVACIJ)

Regionalna inovacijska sposobnost je povezana s konkurenčnostjo gospodarstva, raziskovalno in izobraževalno infrastrukturo, deležniki in inovacijsko kulturo stopnjo razvitosti, spretnosti in znanja ljudi, njihove pripravljenosti za nadgrajevanje znanja in učenje na sploh ter razvitosti okolja, v katerem delujejo, prav tako. Spoprijemanje regije, z izzivi zelenega in digitalnega prehoda gospodarstva zato terja širše razumevanje pojma inovacije, ki se ne more omejevati le na tehnologijo, ampak vključuje vse vrste inovacij, od najpogosteje prisotnih produktnih in procesnih do marketinških, organizacijskih in družbenih. Obstoječa mala podjetja niso nujno inovativni start-upi v klasičnem smislu. V takšnih

podjetjih je treba z ukrepi spodbujati tudi inovativne poslovno-upravljaljske rešitve ter ustvarjalnost v najširšem smislu. Dejstvo je, da inovacije mnogokrat ne izhajajo iz raziskav in razvoja, temveč temeljijo na izzivih družbe ter uporabi obstoječih rešitev, produktov. Inovacija je lahko tako nov poslovni model, ki na primer izhaja iz upoštevanja preteklih izkušenj, uporabe digitalnih tehnologij (npr. platforma za souporabo) ali vključevanja storitev (poprodajne storitve, popravila, ipd.). Netehnološke inovacije, ki temeljijo na inoviranju takšnih procesov, storitev in predvsem poslovnih modelov, so tako pogosto tiste, ki ustvarjajo razliko med posameznimi proizvodi in ustvarjajo dodano vrednost ter krepijo gospodarsko in socialno odpornost regije.

6.1.2.1 Digitalna transformacija regije

Osnovni cilj digitalne transformacije regije je večja učinkovitost izvajanja določenih funkcij na regijski ravni za povečanje učinkovitosti procesov v lokalnih skupnostih in krepitev tistih funkcij lokalnih skupnosti, ki bistveno vplivajo na življenje in delovanje posameznikov – prebivalcev in podjetij v teh skupnostih.

6.1.2.2 Specializacija regije

Namen ukrepa je dvigniti obseg inoviranja v raziskovalni in gospodarski sferi ter izboljšanje povezav med deležniki (mladi raziskovalci, podjetja ter izobraževalne ustanove), s ciljem več realiziranih uporabnih inovacij na trgu. razvoj in izvajanje obstoječih ter novih oblik finančnih inštrumentov/podpor za raziskave, razvoj in inovacije in za prenos znanja iz raziskovalnega okolja v gospodarstvo, s poudarkom na izvajanju S4, javna investicijska vlaganja v raziskovalno infrastrukturo v regiji in spodbujanje uporabe le-te za podjetja in druge organizacije po načelu odprtega dostopa

6.1.2.3 Oblikovanje partnerstev in vzpostavitve modelov za spodbujanje družbenih inovacije

Ukrep je namenjen spodbujanju oblikovanja partnerstev med sektorjem socialne ekonomije in podjetji ter posamezniki pri oblikovanju poslovnih modelov vključenih v dejavnosti inkubatorjev in/ali poslovnih con, s ciljem oblikovanja trajnostnih rešitev oziroma družbenih inovacij ter povečanja inovativnosti sektorja socialne ekonomije.

Kazalnik:

Ime kazalnika	Vrednost	Leto	Vir
Število hitrorastočih podjetij v regiji	42.804	2019	AJPES

6.1.3 KULTURNE IN KREATIVNE INDUSTRIJE

Kulturni in kreativni sektor (KKS) potrebuje celovit, usklajen in dolgoročen razvoj za krepitev konkurenčnosti in ustvarjanje kakovostnih delovnih mest z visoko dodano vrednostjo na zaposlenega. Sektor, ki temelji na kulturnih vrednotah, individualni in kolektivni ustvarjalnosti ter znanju, ima potencial za ustvarjanje družbene in gospodarske vrednosti in pripomore k razvoju družbenih, okoljskih

in tehnoloških inovacij. V prihodnosti bo ob vedno večji uveljavitvi novih tehnologij v ospredje postavljena tudi kreativnost, ki ponuja veliko priložnosti za inovativno prenovno regije.

KKS je hkrati izjemno pomemben za urbani razvoj mest in regij ter lahko prispeva k revitalizaciji degradiranih mestnih prostorov, spodbujanju lokalnega gospodarstva, izboljšanju socialne kohezije in vključenosti ranljivih skupin prek participativnih projektov. Je ključnega pomena za identiteto, družbeno povezanost in trajnostne prakse sodobnih, vključujočih in pametnih mest.

Cilj programa je opolnomočenje ustvarjalcev in spodbujanje povezovanja znotraj KKS ter povečanje zmogljivosti za povezovanje z drugimi industrijskimi sektorji pri razvoju družbenih, okoljskih in tehnoloških inovacij. Sektor ima velik potencial za doseganje dodane vrednosti, zato bo cilj LUR spodbujanje medsektorskega sodelovanja in vzpostavitve učnih laboratorijev, ustvarjalnih središč, programov za mreženje ter vzpostavljanje kulturnih in kreativnih grozdov in mrež na regionalni, nacionalni, evropski in mednarodni ravni. Prav tako pa bo cilj vzpostaviti inovacijam prijazno podporno okolje, ki bo omogočalo preizkušanje trajnostnih poslovnih modelov, izdelkov in storitev v okviru strateških partnerstev, znotraj novih verig vrednosti. S predvidenimi ukrepi bodo hkrati podprti programi, ki spodbujajo razvoj kulturne ponudbe z novimi programskimi vsebinami in kreativno produkcijo, kar bo neposredno vplivalo na kulturno udeležbo in dostop do kulturnih in kreativnih dobrin in dejavnosti ter prispevalo k lokalnemu razvoju z osredotočenostjo na reševanju družbenih izzivov.

6.1.3.1 Ustvarjanje pogojev za razvoj kulturnega in kreativnega sektorja

Interdisciplinarna naravnost KKS je ena izmed pomembnih značilnosti tega sektorja, zato je ključno, da pri oblikovanju smernic za njegov razvoj sodelujejo različni deležniki, kot so vladne, izobraževalne in znanstvene institucije, podjetniške in nevladne organizacije itd. Ukrepi bo tako usmerjeni v oblikovanje strateških zavezništva in krepitev institucionalnega okvirja. Spodbujal bo delovanje medsektorskih in interdisciplinarnih delovnih skupin ter organizacij, ki zagotavljajo razvoj kreativne ekonomije v regiji. Hkrati bo ukrep usmerjen v ozaveščanje o potencialu KKS in v krepitev njegove vloge v družbeno – ekonomskem razvoju regije. S ciljem ozaveščanja se bo regija povezovala in sodelovala s številnimi deležniki pri različnih aktivnostih (predstavitvi in prenosu dobrih praks, organizaciji študijskih obiskov, organizaciji različnih dogodkov, razvoju spletnih storitev, informiranju različnih javnosti z uporabo sodobnih komunikacijskih kanalov itd.).

6.1.3.2 Opolnomočenje kulturnega in kreativnega sektorja

V času velikih družbenih in ekonomskih sprememb (tehnološki razvoj, zdravstvena kriza, okoljski izzivi, razvoj novih verig vrednosti itd.) je krepitev zmogljivosti KKS bistvenega pomena za zagotavljanje njihovega razvoja. Ukrepi bo spodbujal programe, ki bodo usmerjeni v izobraževanje, svetovanje, financiranje in razvoj storitev za posameznike in podjetja, ki delujejo na področju KKS.

Za vzpostavitev okolja za eksperimentiranje, inovacije in rast je treba spodbujati ustrezne programe in zagotoviti razvoj infrastrukture na lokalni, regionalni in nacionalni ravni, ki bo doprinesla k razvoju kulturnih in kreativnih skupnosti. KKS potrebuje prostore za mreženje in sodelovanje, kjer lahko razvija svoje dejavnosti, uresničuje ustvarjalne ideje ali sodeluje s publiko, na drugi strani pa se regije spopadajo z degradiranimi mestnimi prostori, ki bi lahko postali prostori, ki jih KKS nujno potrebuje za svoje delovanje in razvoj. Kreativna ekonomija predstavlja pomemben vir novih vsebin za neizkoriščene javne prostore. Ukrepi bo spodbujal programe in projekte, ki bodo prispevali k revitalizaciji mestnih prostorov in iskali nove rešitve za oživitev lokalnih gospodarstev.

Kulturna in kreativna podjetja za svoje delovanje uporabljajo specifična razvojna orodja, potrebujejo dinamična okolja za sodelovanje in pogosto svoje ideje preizkušajo z modeli in prototipi. Zato je ukrep usmerjen v vzpostavitev podpornega okolja – kreativnega inkubatorja, ki omogoča razvoj podjetništva za ustvarjalce na področju kulturnih in kreativnih industrij (KKI) in zagotavlja specifične storitve za ta sektor, kar je bistvenega pomena za njihov razvoj.

6.1.3.3 Medsektorsko povezovanje kulturnega in kreativnega sektorja

KKS v regiji je podobno kot na nacionalni ravni ter v drugih evropskih državah razdrobljen ter deluje v okviru mikro podjetij in samozaposlenosti. 97 % podjetij iz KKS v Sloveniji zaposluje do 9 zaposlenih, pri čemer 80 % podjetij zaposluje zgolj 1 osebo. Ta značilnost je povsem primerljiva z EU. Majhnost posameznih podjetij v sektorju med drugim otežuje celovit pristop in odziv na potrebe novih verig vrednosti, predvsem v polju razvoja novih tehnologij ter družbenih in okoljskih inovacij, kjer dobro razvite kulturne in kreativne industrije lahko odigrajo ključno vlogo. Zato bo ukrep usmerjen v povezovanje kreativnih skupnosti in profesionalcev, v ustvarjanje vezi med različnimi panogami KKI in povezovanje znanj, za skupen nastop na trgu.

KKS ustvarja številne pozitivne učinke v sodelovanju z drugimi gospodarskimi panogami in pripomore, ne samo k dodani vrednosti produktov, procesov in storitev, temveč tudi k spreminjanju vedenjskih navad potrošnikov, razumevanju znanosti, oživljanju kulturne dediščine, prepoznavanju vloge novih tehnologij, oblikovanju inovativnih oblik poučevanja itd.

Aktivnosti bodo namenjene krepitvi interdisciplinarnih programov in razvoju strateških partnerstev za vključevanje v nove verige vrednosti, ki bodo temeljile na družbenih vrednotah in bodo usmerjene v zelene tehnologije.

Kazalnik:

Ime kazalnika	Vrednost	Leto	Vir
Število obiskov splošnih knjižnic na prebivalca	6,8	2018	NUK, SURS; preračuni UMAR

6.1.4 SPODBUJANJE NEPOSREDNIH TUJIH INVESTICIJ, RAZVOJNO PRESTRUKTURIRANJE IN INTERNACIONALIZACIJA

Namen programa je spodbuditi večjo odprtost in vpetost regije v mednarodno okolje. Hiter napredek od podjetij zahteva nenehno prilagajanje, povečevanje učinkovitosti, zniževanje stroškov in iskanje novih priložnosti na domačem ter tujih trgih. Tako postaja internacionalizacija poslovanja tudi za večino MSP v regiji nujna. Cilj program je spodbujati podjetja, še posebej mala in srednje velika (MSP), v razvojno prestrukturiranje, ki vključuje internacionalizacijo poslovanja, predvsem z namenom proizvajanja končnih proizvodov/storitev z višjo dodano vrednostjo.

Tuje neposredne investicije so kot najvišja stopnja internacionalizacije ena izmed najhitreje rastočih, najbolj običajnih ter najbolj pomembnih oblik mednarodnega sodelovanja ter za razvoj regijskega gospodarstva zelo pomembne, saj bistveno pripomorejo k gospodarski rasti, izvozu, prenosu znanj in

tehnologij, skladnemu regionalnemu razvoju in vzpostavljajo nove poslovne povezave. Regija bo delovala tako v smeri iskanja novih tujih investitorjev kot tudi spodbujanja širitev poslovanja že obstoječih tujih investitorjev s projekti z višjo dodano vrednostjo, aktivnosti pa bodo usmerjene tudi v izboljšanje storitev za nove in obstoječe tuje investitorje.

6.1.4.1 Promocija investicij v regijo

Regija stremi k privabljanju zelenih, ustvarjalnih in pametnih investicij, ki bodo izkoristila predvsem funkcionalno degradirana območja. Cilj je privabiti razvojne oddelke in inovacijski potencial tujih podjetij s čimer bo dosežena transformacija gospodarstva, ki bo bolj konkurenčno, saj bodo zagotovljeni prenos znanja, več delovnih mest in sinergijski učinki z obstoječimi podjetji. Priložnosti regije se kažejo tudi v zagotovitvi potrebnih konkurenčnih infrastrukturnih pogojev za gospodarstvo in vzpostavitev boljših pogojev za nova podjetja iz naslova neposrednih tujih investicij.

6.1.4.2 Razvojno prestrukturiranje in internacionalizacija

Namen ukrepa je nadgraditi obstoječe ukrepe in instrumente za prepoznavanje podjetniških idej ter njihov zagon, podpora rasti, razvoju in internacionalizaciji podjetij. S tem želimo prispevati k dvigu konkurenčnosti, podjetnosti in podjetniške kulture v regiji, ustanavljanju novih podjetij, zvišanju stopnje njihovega preživetja in ustvarjanju kakovostnih delovnih mest.

Kazalniki:

Ime kazalnika	Vrednost	Leto	Vir
Delež izvoza iz regije (% glede na Slovenijo)	31	2019	SURS
Delež tujih investicij v regiji (% glede na Slovenijo)	58	2018	GZS

6.1.5 SPODBUJANJE INVESTICIJ V RAZISKOVALNO-RAZVOJNE DEJAVNOSTI

Za razvoj regije je pomembna tudi internacionalizacija na področju raziskav, razvoja in inovacij. Zato je treba v okviru tega programa pospeševati vključevanje v evropske in globalne razvojno-raziskovalne in tehnološke projekte, pobude in programe, spodbuditi sodelovanje z različnimi evropskimi in mednarodnimi institucijami ter krepiti sodelovanje z obstoječimi in novimi mrežami podpornega okolja.

Priložnosti so v dvigu investicij v RR dejavnosti (raziskave in razvoj), povezovanju raziskovalnih inštitucij z gospodarstvom, dvigu inovativnosti, dvigu dodane vrednosti ter lastnem razvoju produktov in storitev za ohranjanje konkurenčnosti. Spodbujanje raziskovalne dejavnosti v podjetjih je ključnega pomena za ustvarjanje novih produktov in storitev z višjo dodano vrednostjo. Pri tem je nujno potrebno sodelovanje med izobraževalnimi institucijami in podjetji, z namenom izobraževanja tistih kadrov, ki jih podjetja v regiji potrebujejo. Visoko izobražena delovna sila je kreator novih produktov in storitev, ki so tržno zanimivi in s tem se v regiji ustvarjajo nova delovna mesta z višjo dodano vrednostjo.

6.1.5.1 Spodbujanje inovacijskih procesov in z njimi povezanih naložb

Namen ukrepa je spodbujati pripravo in izvedbo skupnih raziskovalno-razvojnih projektov institucij znanja in gospodarskih subjektov, ki bodo izkazovali koncentracijo znanja in kompetenc, znanstveno in tehnološko odličnost, tržni potencial v globalnih mrežah in verigah vrednosti ter in sposobnost vlaganja lastnih sredstev in trajnost projektov.

6.1.5.2 Raziskovalno-razvojni HUB

Namen ukrepa je s povezovanjem institucij znanja z gospodarstvom in drugimi sektorji vzpostaviti močno podporno okolje za razvojno raziskovalno dejavnost, ki lahko pripomore k hitrejši gospodarski preobrazbi regije, dvigu dodane vrednosti v ključnih panogah, krepitvi vpetosti regije v mednarodno razvojno in poslovno okolje ter k ustvarjanju delovnih mest za visoko izobražene kadre in poklice prihodnosti.

Kazalniki:

Ime kazalnika	Vrednost	Leto	Vir
Bruto domači izdatki za RRD (% od regionalnega BDP)	2,85	2016	SURS
Bruto domači izdatki za RRD (% glede na Slovenijo)	52	2016	SURS

6.1.6 PREHOD REGIJE V KROŽNO GOSPODARSTVO

Poraba naravnih virov se je v zadnjih desetletjih izjemno povečala, po vsem svetu porabimo več ekoloških virov, kot jih narava lahko obnovi. Posledično se srečujemo z okoljskimi izzivi, med katerimi so izginjanje materialnih virov, pomanjkanje vode in globalno segrevanje. Zaradi naraščajočega svetovnega bogastva in rasti prebivalstva, pa naj bi se ta trend samo še povečeval. Evropska komisija je v boju proti okoljskim izzivom in v zaščiti pred pomanjkanjem naravnih virov sprejela ambiciozen akcijski načrt, ki vključuje podpirne ukrepe za prehod regij v krožno gospodarstvo in predstavlja enega pomembnih gradnikov Zelenega dogovora, nove evropske agende za trajnostno rast. Koncept krožnega gospodarstva je sistem, ki zmanjšuje porabo naravnih virov preko t.i. "zaprtja zanke" življenjskega cikla izdelkov in spodbuja prenovo, ponovno uporabo in recikliranje.

Za hiter prehod v krožno gospodarstvo je, še zlasti, ko gre za MSP, potrebno usklajeno delovanje deležnikov s področja gospodarstva ter lokalnih, regionalnih in nacionalnih ravni. Trenutno MSP predstavljajo 99 % vseh podjetij v EU, enak delež velja tudi za Slovenijo in LUR. Ta podjetja so v primerjavi z velikimi družbami veliko bolj omejena v svojih organizacijskih, tehnoloških in finančnih zmogljivostih ter imajo omejen dostop do ustreznega kadra in finančnih virov. Posledično se soočajo z več težavami pri sprejemanju strategij in praks krožnega gospodarstva. Zahvaljujoč zainteresiranim akterjem na nacionalni, regionalni in lokalni ravni delež MSP, ki sprejemajo krožne strategije in prakse, v LUR počasi narašča. Z ustreznimi ukrepi za premagovanje ovir pri prehodu MSP v krožno gospodarstvo pa je mogoče to rast še okrečiti.

6.1.6.1 Krepitev institucionalnega okvirja na regionalni ravni in povezovanje ključnih akterjev v regiji

Ukrep je osredotočen na vzpostavitev osrednjega usmerjevalnega mehanizma – regionalnega vozlišča, katerega temeljno poslanstvo bo spodbujanje sodelovanja med pomembnimi regionalnimi akterji, ki delujejo na področju krožnega gospodarstva (npr. podjetniškimi mrežami, trgovinskimi zbornicami, umetniškimi in obrtnimi zbornicami, finančnimi institucijami, lokalnimi oblastmi in programi inkubatorjev), in zagotavljanje usklajenega delovanja pri prehodu regije v krožno gospodarstvo.

6.1.6.2 Dvig ozaveščenosti in krepitev zmogljivosti o krožnih strategijah in praksah med različnimi deležniki v regiji

Čeprav se delež MSP in drugih regionalnih akterjev, ki sprejemajo krožne strategije in prakse ter se zavedajo pomena tega prehoda za socialno - ekonomski razvoj regije, počasi povečuje, pa bo v prihodnosti potrebno več pozornosti nameniti ozaveščanju med različnimi ciljnim skupinami (privatnimi in javnimi institucijami, institucijami znanja, raziskovalnimi ustanovami, prebivalci itd.). Zato je ukrep usmerjen v oblikovanje programov za ozaveščanje o pozitivnih učinkih in priložnostih, ki jih prinaša prehod regije v krožno gospodarstvo.

Pomemben vidik tega prehoda predstavlja tudi dejstvo, da v regiji primanjkuje poglobljenega in obsežnega znanja o strategijah krožnega gospodarstva in pristopih za izvajanje krožnih praks na ravni podjetij in javnih institucij. Zato je ukrep hkrati osredotočen v krepitev zmogljivosti regionalnega vozlišča in podpornih institucij za podjetja, s ciljem prenosa znanj in izvajanja specializirane podpore, ki bi osvetlila vpogled v prednosti uvajanja krožnih načel v njihove poslovne prakse in tako spodbudila znanje in zanimanje za sprejetje konkretnih korakov v smeri krožnega gospodarstva.

6.1.6.3 Spodbujanje povpraševanja po trajnostnih izdelkih in storitvah

Za učinkovitejši prehod regije v krožno gospodarstvo je ključnega pomena spodbujanje trajnostnega trga in ustvarjanje večjega povpraševanja po krožnih izdelkih in storitvah. Zato bo ukrep usmerjen v spodbujanje zelenih javnih naročil, ki predstavljajo pomembno orodje za doseganje ciljev prehoda v krožno gospodarstvo, hkrati pa so lahko glavno gonilo inovacij na trgu, saj industriji zagotavljajo resnične spodbude za razvoj okolju prijaznih izdelkov in storitev.

Pomemben gradnik pri prehodu v krožno gospodarstvo predstavlja tudi trajnostno oblikovanje. Brez sprememb potrošniških navad in proizvodnih vzorcev tak prehod ni mogoč, zato bo imela uporaba pristopa trajnostnega oblikovanja v različnih procesih na sistemski ravni eno ključnih vlog. Aktivnosti tega ukrepa bodo usmerjene v vključevanje strokovnjakov trajnostnega oblikovanja v interdisciplinarne programe in strateška partnerstva za razvoj krožnih poslovnih modelov, novih izdelkov, procesov in storitev.

6.1.6.4 Dostop do finančnih virov za spodbujanje krožnih strategij in praks

MSP se pogosto srečujejo s težavami pri pridobivanju finančnih sredstev za izvajanje krožnih praks, saj krožni poslovni modeli zahtevajo več predhodnega financiranja. Ukrep je torej usmerjen v zagotavljanje finančne podpore za izvajanje krožnih praks v MSP.

Kazalniki:

Ime kazalnika	Vrednost	Leto	Vir
Število novih modelov/konceptov krožnega gospodarstva v regiji	1	2020	RRA LUR

6.1.7 RAZVOJ PODPORNEGA OKOLJA ZA KREIRANJE NOVIH GLOBALNIH PRODUKTOV

Cilj programa je povečati konkurenčnost in atraktivnost regije z zagotavljanjem sodobnega multimodalnega poslovnega okolja, ki bo obstoječim in novo nastalim podjetjem omogočal rast in razvoj. S tem se regija usmerja v nadaljnjo krepitev obsega in kakovosti podpornih poslovnih storitev, vključno z izboljšanjem poslovne infrastrukture, še zlasti pa v povečanje inovativne in razvojno raziskovalne sposobnosti regije na področjih perspektivnih dejavnosti oziroma kreiranja novih globalnih produktov.

V okviru tega programa se bodo spodbujale ustanovitve in zagoni nastajajočih inovativnih podjetij, podjetij v fazi hitre rasti (scale-up), razvoj ostalih podjetij ter uspešni prenosi idej podjetnih posameznikov in skupin v tržno uspešne podjeme, ki imajo pozitiven gospodarski in družbeni pomen ter povečujejo regionalno dodano vrednost.

6.1.7.1 Ekonomsko poslovno infrastruktura

Namen ukrepa je spodbuditi razvoj gospodarske dejavnosti na območjih industrijskih, industrijsko-obrtnih, obrtnih in poslovnih dejavnosti ter aktivno pristopiti k trženju poslovnih lokacij in pridobivanju investitorjev. V okviru skupnega upravljanja inkubatorjev in ekonomsko-poslovnih con je nujna enotna digitalna baza podatkov, na osnovi katere bo omogočeno centralizirano upravljanje, specializacija, trženje in druge aktivnosti za izboljšanje njihove izkoriščenosti in krepitev odpornosti gospodarstva.

6.1.7.2 Inovativen ekosistem povezovanja in sodelovanja

Povezovalec in sodelujoč podporni ekosistem je eden osnovnih pogojev za uspešen podjetniški in splošni razvoj regije. Namen ukrepa je nadgraditi obstoječe ukrepe in instrumente za prepoznavanje podjetniških idej ter njihov zagon, podpora rasti, razvoju in internacionalizaciji podjetij. S tem želimo prispevati k dvigu podjetnosti in podjetniške kulture v regiji, ustanavljanju novih podjetij, zvišanju stopnje njihovega preživetja in ustvarjanju delovnih mest.

Kazalniki:

Ime kazalnika	Vrednost	Leto	Vir
Bruto domači proizvod na prebivalca (tekoči tečaj), v EUR	29.371	2017	SURS
Bruto domači izdatki za RRD (% od regionalnega BDP)	2,85	2016	SURS

6.2 PRIORITETA 2: PAMETNA REGIJA PO MERI LJUDI

Prioriteta je usmerjena v ukrepe za izboljšanje gospodarske in družbene učinkovitosti z razvojem zaposlitvenih okolij, izobraževalnih središč, okolij rasti in inovacij, ki bodo podpirali naložbe v kvaliteto življenja in potencialne ljudi, da bodo imeli kompetence v katerem koli starostnem obdobju, kar jim bo omogočilo odpornost na izzive trga dela prihodnosti in dalo priložnosti za osebni razvoj.

Spodbujalo se bo mehanizme za dostop do kvalitetne zaposlitve, izboljšanje zaposlitvenih možnosti mladih ter pristop do kvalitetnega izobraževanja, kariernega usmerjanja, pridobivanja kvalifikacij,

ciljnega usposabljanja in vseživljenjskega učenja (formalni in neformalni programi za vse generacije). Pri tem bodo upoštevane potrebe po trajni integraciji na trg dela, predvsem ranljivih skupin in tistih brez izobrazbe. Vsebine bodo podprte z ukrepi štipendiranja in lajšanja prehoda iz šole v zaposlitev in samozaposlitev.

Da bo regija delovala po meri ljudi, bodo cilji doseženi preko vlaganja v socialno infrastrukturo – družbeno in storitveno – gre za storitve splošnega pomena na področju osnovnega šolstva, predšolskega varstva, primarne zdravstvene oskrbe, kulturnih dejavnosti, raznoliko ponudbo oblik bivanja in oskrbe za starejše, športne objekte in igrišča ter objekte in ureditve za upravne funkcije. Pri tem bo v prvi vrsti poudarek na aktiviranju in prenovi opuščanih in neizkoriščenih prostorov (stavb) in zemljišč z upoštevanjem primerne dostopnosti za uporabnike.

V okviru zdravstvenih storitev bo regija usmerjena v dolgotrajno oskrbo in storitve oskrbe v družini in skupnosti. Ključen pomen slednjega je, da se s tovrstnimi ukrepi prepreči medgeneracijsko prikrajšanost in omogoča socialno vključevanje, aktivacijo ranljivih skupin in medgeneracijsko sodelovanje.

Regija bo v skrbi za visoko raven varovanja zdravja podpirala projekte za dvig splošnega dobrega počutja ne glede na starost, in s tem usmerjala krepitev skrbi za lastno zdravje, kjer ima pomembno vlogo tudi nevladni sektor. Pri tem bodo vsebine sledile tudi podpori projektom športnih vsebin za aktivno in zdravo regijo, saj več občin kaže izrazito potrebo tudi na tem področju.

Na območju regije se stanovanjsko oskrbo prednostno usmerja v urbana naselja, opredeljena kot najprimernejša pa so Ljubljana, Domžale, Kamnik, Grosuplje, Logatec, Škofljica, Trzin, Borovnica. Prioriteta bo dala poudarek kvaliteti življenja z vidika stanovanjske problematike, saj v regiji kritično primanjkuje cenovno dostopnih bivanjskih kapacitet, bivanje pa je za mnoge, predvsem mlade ljudi, postalo predrago. Sledila bo ciljem nacionalne politike, ki zajemajo uravnoteženo ponudbo stanovanj, lažjo dostopnost do stanovanj, kakovostna in funkcionalna stanovanja ter večjo stanovanjsko mobilnost prebivalstva, ob tem pa dala pomen nujnosti povečevanja fonda javnih najemnih stanovanj, prenavo obstoječega stanovanjskega fonda in gradnjo javnih najemnih stanovanj.

Za doseganje inovativnih odgovorov na socialne potrebe in izzive regije bo nujno aktivirati znanje in okolje za družbeno odgovornost, socialne naložbe ter preko socialnih inovacij in socialnega eksperimentiranja omogočiti tudi okolje za zaposlovanje v socialnem podjetništvu.

Prioriteta vsebuje naslednje programe:

- 6.2.1 Odpornost na izzive trga dela prihodnosti
- 6.2.2 Izobraževanje, karierno usmerjanje in vseživljenjsko učenje
- 6.2.3 Vlaganja v socialno infrastrukturo (vrtci, šole, zdravstvo, kultura, šport)
- 6.2.4 Varovanje zdravja
- 6.2.5 Naložbe v kvaliteto življenja (dostopnost do stanovanj, medgeneracijsko sodelovanje, socialna vključenost)
- 6.2.6 Socialne naložbe, socialne inovacije in socialno eksperimentiranje

Opis programov in ukrepov Prioritete 2: Pametna regija po meri ljudi

6.2.1 ODPORNOST NA IZZIVE TRGA DELA PRIHODNOSTI

Ljudje, podjetja in gospodarstvo so odvisni drug od drugega, zato mora regija vlagati v trajnostno okrevanje in prihodnost, pri čemer je evropski Zeleni dogovor lahko gonilo za ustvarjanje delovnih mest. Uresničevanje podnebnih in energetskih ciljev do leta 2030 lahko prispeva k ustvarjanju novih „zelenih“ delovnih mest, ob tem je velik potencial tudi na področju vlaganja v krožno gospodarstvo.

Razvojni korak regije bo usmerjen k spremenjeni strukturi brezposelnih oseb in ranljivim osebam ter spreminjajočim se razmeram na trgu dela (digitalizacija, zeleni prehod, pomanjkanje ustrezno usposobljene delovne sile, strukturna brezposelnost). Za spopadanje s temi izzivi bo treba opolnomočiti brezposelne in zaposlene z novimi znanji in veščinami, saj bodo na ta način na trgu dela bolj konkurenčni in zaposljivi.

Ob tem se ne sme spregledati mlade generacije, saj le-ta igra pomembno ciljno skupino aktivne politike zaposlovanja, ki je ob pomanjkanju delovnih izkušenj v neenakem položaju na trgu dela ter velikokrat podvržena tudi prekarnemu delu. Program je nastavljen na sprejem vsebin Jamstva za mlade, ki so tudi eden temeljev aktivne politike zaposlovanja.

Zasledovalo se bo cilje prožnejše ureditve organiziranja dela, upoštevajoč zdravstvena tveganja (delo na daljavo, delo na domu) in kot odgovor na spremembe v družbi in drugačno določanje delovnega mesta.

6.2.1.1 Izboljšanje dostopa do zaposlitve za vse iskalce zaposlitve

Posledice krize COVID-19 so povzročile izredne gospodarske razmere, kar posledično povzroča in bo povzročalo tudi v prihodnje pojav in prisotnost socialne krize. Veliko ljudi je izgubilo službe, veliko pa je tudi takšnih, ki jim bo treba pomagati obdržati zaposlitev. V okviru ukrepa se pričakuje tesno sodelovanje s socialnimi partnerji, civilno družbo in drugimi zainteresiranimi stranmi ob opiranju na evropski steber socialnih pravic. Prioriteta razvoja bo še vedno tudi krepitev zaposlovanja mladih ter ukrepi v podporo iskanja njihovih zaposlitev, usposabljanja ali izobraževanja. Ukrepi za mlade, bodo zato usmerjeni v dodatna usposabljanja za trg dela, programi za spodbujanje zaposlovanja pa bodo spodbujali zaposlovanje mladih za nedoločen čas.

6.2.1.2 Razvoj zaposlitvenih priložnosti in prožnih oblik dela

Ukrepi za modernizacijo storitev in povezovanje institucij trga dela s potrebami gospodarstva lahko nudijo bolj hitro, učinkovitejše in ciljno izvajanje dejavnosti na področju zaposlovanja in aktivacije težje zaposljivih skupin za lažji dostop do zaposlitev. Ob tem je vzporedno pomembna vzpostavitev, razvoj in nadgradnja sistema za spremljanje kompetenc in s tem lažjega usklajevanja ponudbe in povpraševanja na trgu dela. Ključne vsebine v okviru ukrepa bodo tako podpirale karijerne centre za mlade, svetovanje za razvoj kariere zaposlenih, pridobivanje temeljnih in poklicnih kompetenc, svetovanje v izobraževanju odraslih in usposabljanje starejših. Podpirale se bodo prožne oblike dela, akcijski načrti za ohranitev delovnih mest, prožnost glede delovnega časa, pobude za prožnost pri delodajalcih (nove storitve podjetij), krepitev novih podjetniških projektov za zaposlovanje. Cilj ukrepa je pomagati zagotoviti podporne mehanizme, ki bi omogočili boljše digitalne kompetence, zaposljivost, podaljševanje delovne aktivnosti, lažje usklajevanje dela in zasebnega življenja ter ob tem hitrejše in boljše prilagajanje spremembam.

Kazalniki:

Ime kazalnika	Vrednost	Leto	Vir
Stopnja delovne aktivnosti (v preb. 20-64 let), v %	77,3	2018	SURS
Stopnja brezposelnosti	7,7	2019	SURS
Udeleženci v programih, ki niso javnoveljavni v Osrednjeslovenski regiji	192.379	2015	SURS

6.2.2 IZOBRAŽEVANJE, KARIERNO USMERJANJE IN VSEŽIVLJENJSKO UČENJE

Izobraževanje, usposabljanje in vseživljenjsko učenje so ključni dejavniki, okoli katerih se razvije osebna izpolnitev posameznika, pravična družba in posledično uspešna regija kot celota. Program se osredotoča na vzporedno prilagajanje vsebin izobraževanja v podporo digitalnim znanjem in spretnostim ter izobraževanju in poklicnemu usposabljanju za vse starosti.

Izobraževanje in karierno usmerjanje sta ključna za ohranjanje gospodarskega uspeha in izgradnjo močnih lokalnih skupnosti. V gospodarstvu, ki temelji na znanju, izobraževanje podpira rast, saj je glavno gonilo tehnoloških inovacij in produktivnosti. Dostop do visokega standarda izobraževanja je prednostna naloga regije zdaj in v prihodnosti. Pomanjkanje spretnosti in kompetenc omejuje dostop do dobrih delovnih mest in gospodarske blaginje, povečuje tveganje socialne izključenosti in revščine ter lahko ovira polno udeležbo v aktivnem udejstvovanju posameznika v družbi.

Čeprav ima regija visoko izobražen kader, znanja in spretnosti niso dovolj prilagojena trenutnim in bodočim potrebam gospodarstva in družbe, upoštevajoč tudi četrto industrijsko revolucijo, ki že prinaša dodatne velike spremembe na trgu dela in povpraševanje po specifično izobraženem kadru.

Potrebam gospodarstva je treba v prvi vrsti približati sistem formalnega izobraževanja, ki mora biti hitro odziven in prilagodljiv na hitro spreminjajoče se potrebe. V ta namen je treba vzpostaviti tesno sodelovanje med gospodarstvom in izobraževalnimi, pa tudi raziskovalnimi institucijami v regiji.

Na drugi strani je treba krepiti vseživljenjsko učenje vseh prebivalcev z razvojem privlačnih dejavnosti neformalnega učenja in izobraževanja različnih ciljnih skupin (mladih, starejših, priseljencev).

6.2.2.1 Regijske sheme za usklajevanje ponudbe in povpraševanja po kadrih

Ukrep bo nadaljeval z učinkovitimi spodbudami, kot so npr. regijske štipendijske sheme in promoviral kreiranje novih shem za nadarjene, za mlade podjetnike, mentorske sheme ipd. Te poleg usklajevanja ponudb in potreb po kadrih spodbujajo delodajalce v regiji k dolgoročnemu načrtovanju kadrov glede na potrebe razvoja, omogočajo prenos znanja med zaposlenimi in mladimi, ki vstopajo na trg dela, postopno dvigajo izobrazbeno strukturo prebivalstva in zmanjšujejo strukturno brezposelnost v regiji. S tem se omogoča večjemu deležu mladih, ki se šolajo izven regije, da se po končanem šolanju vrnejo v regijo in pripomorejo k njenemu razvoju.

6.2.2.2 Vseživljenjska karierna orientacija

Potrebne so promocije in spodbude za deficitarne in perspektivne poklice v regiji. Okrepiti je treba karierno svetovalno dejavnost za poklice prihodnosti in vzpostaviti centre za celovito in medsebojno povezano ponudbo informacijsko-svetovalnih storitev za osebni razvoj in vseživljenjsko učenje ter

razviti in povezati medpodjetniške izobraževalne centre ter centre vseživljenjskega učenja v platformo enakih možnosti za vzgojo in izobraževanje vsakega posameznika, pogojev za doseganje odličnosti pri posameznikih, ki so nadarjeni na različnih področjih, ter sodelovanja med vzgojno-izobraževalnimi inštitucijami in širšim okoljem.

Pomembno je, da se v regiji nadaljuje z aktivnostmi usposabljanja ljudi s podjetniškimi idejami za razvoj gospodarskih pobud, kot je npr. regionalni program Podjetno nad izzive, ki se izvaja v več regijah. Kriza je pokazala tudi izreden pomen digitalnih spretnosti in znanj za otroke, študente, učitelje, mentorje in vse, ki uporabljajo slednje pri komuniciranju in delu. Aktivnosti je treba usmeriti v orodja za napovedovanje kompetenc oziroma znanj in spretnosti potrebnih na trgu dela tudi v prihodnje.

Kazalniki:

Ime kazalnika	Vrednost	Leto	Vir
Delež prebivalstva s terciarno izobrazbo (v prebivalstvu 25-64 let), v %	39,4	2016	SURS
Št. Shem štipendiranja v regiji	1	2020	RRA LUR

6.2.3 VLAGANJA V SOCIALNO INFRASTRUKTURO (VRTCI, ŠOLE, ZDRAVSTVO, KULTURA, ŠPORT)

Investicije v družbeno infrastrukturo vzgoje in izobraževanja ostajajo v občinah LUR stalna prioriteta. Družbena javna infrastruktura so prostorske ureditve ali objekti za dejavnosti vzgoje, izobraževanja in znanosti, športa in rekreacije, zdravstva, socialnega varstva, kulture, javne uprave in verske dejavnosti. Poleg regulatorne funkcije opravlja javna uprava tudi storitvene funkcije, s katerimi se zagotavlja družbene dobrine, ki jih trg praviloma ne zagotavlja ali jih ne zagotavlja v zadostni meri.

6.2.3.1 Izgradnja družbene infrastrukture

Ob povečanju števila prebivalcev se občine LUR soočajo z velikim izzivom zagotavljanja prostorskih zmogljivosti v institucijah predšolske in osnovnošolske vzgoje in izobraževanja, saj obstoječe zmogljivosti ne zadoščajo številu otrok in normativom. Zagotavljanje varstva otrok in nove investicije v prenovu in gradnjo vrtcev in šol na dobro dodeljenih lokacijah znotraj ali blizu obstoječih naselitvenih območij, ki ustrezajo potrebam lokalnega prebivalstva, tako ostaja prioriteta. Regija je že večkrat izpostavila potrebo po dodatnem sofinanciranju oziroma povečanju finančnih sredstev za izgradnjo družbene infrastrukture vzgoje in izobraževanja s strani države. Število prebivalstva v regiji stalno narašča. Med petdesetimi občinami Slovenije z najvišjim deležem povečanja števila prebivalcev so skoraj vse občine LUR. Skladno z normativi je treba zagotoviti dodatne prostorske zmogljivosti predvsem v institucijah predšolske in osnovnošolske vzgoje ter izobraževanja, saj gre za finančno (pre)zahtevne investicije, ki jih občine v okviru obstoječih proračunov ne zmorejo. Ob tem so velika potreba tudi ukrepi energetske preнове vzgojno izobraževalne infrastrukture.

Potrebe so tudi po investicijah za izgradnjo nove kulturne infrastrukture (knjižnice, kulturni domovi, kulturni centri) in povečanje prostorskih pogojev za kulturne in umetniške dejavnosti. Splošen izziv je dvigniti pomen kulture v širši družbi, še posebej med mladimi. V času globalizacije in razslojevanja je namreč kultura vezivo skupnosti in temeljni dejavnik lokalne, regionalne in nacionalne identitete; poleg tega imajo kulturne dejavnosti tudi nesporno ugotovljene pomembne ekonomske in razvojne učinke.

6.2.3.2 Zagotovitev pogojev (dolgotrajne) oskrbe prebivalstva regije

V občinah LUR se povečuje tudi število starostnikov ter s tem naraščanje stroškov za pomoč na domu in oskrbnih stroškov v socialnih ustanovah. Povprečnina ne zadošča za vzdržno financiranje vseh javnih storitev in socialnih transferjev, ki so jih občine dolžne izvajati in se tudi letno povečujejo. Zagotoviti je treba kvaliteten sistem dolgotrajne oskrbe za ljudi, ki so odvisni od pomoči drugih (zaradi starosti, bolezni, invalidnosti ali drugih razlogov) in naložbe v primerno opremo za izvajanje teh nalog. Ob tem je ključnega pomena podpora projektom krepitve zdravja in razvoja novih preventivnih programov. Vzporedno s tem je treba oblikovati nove storitve oziroma nove oblike dela s področja osnovnih dnevniških opravil, podpornih dnevniških opravil, zdravstvene nege ipd. ter promocije zdravega sloga življenja. Skladno s tem je velika potreba po krepitvi deinstitucionalizacije in zagotovitvi dostopnosti do zdravstvene oskrbe za vse prebivalce.

Kazalniki:

Ime kazalnika	Vrednost	Leto	Vir
Naravni prirast v Osrednjeslovenski regiji (razlika med številom živorojenih otrok in številom umrlih na določenem območju v koledarskem letu)	725	2019	SURS
Št. učencev v rednem osnovnošolskem programu v regiji	45.667	2014/2015	SURS
Št. otrok na vrtec V Osrednjeslovenski regiji	97,1	2019/2020	SURS
Število oskrbovancev v domovih institucionalnega varstva za starejše na 1.000 prebivalcev [število/1.000 prebivalcev] V Osrednjeslovenski regiji	10,1	2015	SURS

6.2.4 VAROVANJE ZDRAVJA

Zdravstveno stanje je pokazatelj kakovosti življenja v regiji ter eden od pglavitnih faktorjev konkurenčnosti regije. Regija se bo zavzemala za zmanjševanje neenakosti v zdravju in krepitev zdravega življenjskega sloga, predvsem z novimi programi in usmeritvami za zagotovitev dostopnosti in prilagojenosti le-teh vsem prebivalcem.

Na kakovost življenja vpliva družbeni status. Poleg starosti se med dejavnike tveganja za slabo kakovost življenja vključuje invalidnost, brezposelnost in revščina. Najboljša obramba pred tem je vezana na dobro izobrazbo, dobro zdravje, varno zaposlitev, ustrezen dohodek in urejeno družinsko življenje. Tveganja za slabo kakovost življenja so večinoma povezana s težavami z dohodki in pogoji za bivanje med mladimi ter z zmanjšanjem funkcionalnih zmogljivosti med starejšimi ljudmi.

Na zdravje ljudi ima velik vpliv način življenja in navade, kot so kajenje, uživanje alkohola, telesna aktivnost, spanje in prehranjevanje, vendar pa ob tem ne gre spregledati vpliva brezposelnosti in finančnega stanja posameznika na njegovo zdravje. Učinkovitost zdravstvenih in socialnih storitev ter kulturni in genetski dejavniki igrajo vlogo tudi tu, vendar je večina bolezni še vedno veliko bolj pogosta pri starejših starostnih skupinah kot med mladimi.

6.2.4.1 Krepitev zdravega življenjskega sloga posameznika

Regija se bo zavzemala za skupno krepitev zmogljivosti in skupne ukrepe za pripravljenost na prihodnje zdravstvene krize, nadaljevanje projektov zdravega življenjskega sloga tako v vrtcih in šolah kot na delovnem mestu. Preko društev se bo podpiralo raznovrstne programe telesne dejavnosti za krepitev zdravja, vadbene programe in športno rekreativne programe. Še naprej bodo prioriteta promocija zdravja in projekti za krepitev zdravja z lastno aktivnostjo, preusmeritev od bolezni k zdravju, sprememba miselnosti v korist zdravja in zagotavljanje preventive, kar lahko nudijo npr. centri za krepitev zdravja.

Posredno bodo preventivne aktivnosti preko promocije gibanja prispevale k trajnostni mobilnosti in zdravi prehrani (prehranska samooskrba regije – lokalno pridelana hrana). Z daljšanjem let življenja in zdravja starejših bo regija vplivala tudi na daljšo zaposljivost starejše generacije in posledično k razbremenitvi pokojninskega sistema.

6.2.4.2 Regija za zdravje – ustvarjanje predpogojev za zdravje

Telesna aktivnost je poleg prehrane ključni dejavnik varovanja in krepitev zdravja, ki prispeva k boljšemu zdravju in večji kakovosti življenja. Lokalne skupnosti igrajo izredno pomembno vlogo pri omogočanju in spodbujanju zdravega življenjskega sloga, med drugim preko ustreznega načrtovanja in izgradnje infrastrukture ter z zagotovitvijo njene dostopnosti vsem skupinam prebivalcev.

Projekti, namenjeni za javno dobro, neposredno niso namenjeni zagotavljanju delovnih mest, posredno pa financiranje športno turistične infrastrukture v javnem sektorju beleži številne dobre učinke z vidika potencialne rasti in ustvarjanja delovnih mest. S podporo projektom izgradnje športno turistične infrastrukture v javnem sektorju se vzporedno krepiti tudi podporno okolje za podjetniške priložnosti. Potrebe regije so na področju investicij v igralne površine, parke, kolesarske in peš poti, telovadne, vadbene in športne prostore, vključno z bazeni, stadioni itd. Investicije v lokalne športne parke in športne centre, v športne dvorane v manjših občinah ter investicije v opremo in infrastrukturo v rekreacijsko turističnih centrih.

Kazalniki:

Ime kazalnika	Vrednost	Leto	Vir
Pričakovano trajanje življenja ob rojstvu, leta	81,7	2017	SURS, PRERAČUNI UMAR
Stopnja tveganja socialne izključenosti (% oseb)	11,6	2019	SURS

6.2.5 NALOŽBE V KVALITETO ŽIVLJENJA (DOSTOPNOST DO STANOVANJ, MEDGENERACIJSKO SODELOVANJE, SOCIALNA VKLJUČENOST)

Dom predstavlja kraj, kjer živimo in temeljni kamen, iz katerega izhaja kvaliteta življenja tako skupnosti kot regije. Stanovanjska politika na državni ravni je bila vse od osamosvojitve osredotočena bolj ali manj k lastniškemu zagotavljanju bivalnih potreb državljanov, predvsem skozi ukrepe zemljiške politike, v delu pa tudi z gradnjo stanovanjskih enot za trg. Posledice dolgoletne odsotnosti sistemskega financiranja se izkazujejo v nakopičenem primanjkljaju cenovno dostopnih stanovanjskih enot.

Primanjkljaj stanovanj izrazito izstopa v Ljubljani. Na ravni države obstaja primanjkljaj javnih najemnih stanovanj v višini nekaj manj kot 9.200 stanovanj, od katerih kar 4.200 v MOL. Velik primanjkljaj je sicer

značilen tudi za njene sosednje občine (predvsem Domžale, Grosuplje, Vrhnika, Kamnik, Škofljica), med mestnimi središči pa izstopa tudi Logatec. Za namen učinkovitega reševanja opisanega problema je zato nujno potrebno nekaj storiti na strani virov sredstev, iz katerih se financirajo lokalne skupnosti in deležniki, ki skrbijo za ustrezno ponudbo cenovno dostopnih stanovanjskih enot.

6.2.5.1 Zagotovitev visokega standarda kakovosti življenja v regiji

Podprte bodo vsebine za uravnoveženje zagotavljanja kakovostnih stanovanj, ki zadovoljujejo potrebe raznolikega prebivalstva na način, ki mesta, vasi in podeželska območja oblikuje v okolja, privlačna za življenje zdaj in v prihodnosti. Pomanjkanje stanovanj, zlasti v glavnem mestu, je očitno. Slaba stanovanjska politika države, postopno dvigovanje neprofitnih najemnin, na drugi strani pa še vedno obstoj nezasedenosti stanovanj in šibka varnost kupca predragih stanovanj, ne zagotavljajo kvalitetne bivanjske politike, čeprav je pravica do stanovanja, pravica do bivanja ena od pravic, zapisanih v Evropski socialni listini. Poleg zagotovitve razpoložljivih in cenovno dostopnih stanovanj (gradnja najemnih stanovanj), kar bi med drugim povečalo privlačnost regije za bivanje mladih in mladih družin, je ob demografskih spremembah izziv tudi zagotoviti primerna, kakovostna in dostopna stanovanja za starejše ter potreba po številnih energetskih in protipotresnih prenovah stanovanjskih objektov (stanovanjski fond se stara).

6.2.5.2 Razlike med generacijami – priložnost regije

Vsako generacijo zaznamujejo dogodki v določenem obdobju, ki vplivajo na njihovo vedenje in vrednote. Trg dela ponuja zaposlene različnih generacij, kar pomeni, da vsaka prinaša s seboj različne vzorce vedenja, stališča, pričakovanja, navade in motivacijska ravnanja. Vrzeli med generacijami vplivajo tudi na poslovne procese v delovnem okolju – na delovnem mestu, zato je treba poiskati nove mehanizme za uskladitev skupnega delovanja različnih starostnih skupin tako, da bo vsaka od njih imela kar največ koristi. Slednje je pomembno pri vzgajanju nove kulture tudi v podjetjih, pri čemer bodo lahko pomagali tudi medgeneracijski centri, ter nadaljnji razvoj podpornega okolja NVO in krepitve njihove institucionalne zmogljivosti. Glavne aktivnosti bodo usmerjene v spodbujanje solidarnosti, socialnega vključevanja, medsebojnega mentoriranja, širitve socialne mreže za prenašanje znanja ipd.

6.2.5.3 Povezanost za socialno vključenost

Socialno izključevanje se nemalokrat začne z materialnim pomanjkanjem, znotraj katerega je socialna izključenost širši koncept - izključenost iz delovnega življenja (brezposelnost), iz potrošniške družbe (klasična revščina), iz družbe (pomanjkanje socialnih stikov, osamljenost) in izključenost od mehanizmov moči in vpliva (kulturalna marginalizacija). Ukrep se navezuje tudi na ukrep Krepitev zdravega življenjskega sloga, saj s krepitvijo zdravja ranljivih skupin prebivalstva lahko zmanjšujemo tudi socialno izključenost in delež prebivalstva, ki ga ogroža revščina. Ukrep bo podpiral projekte zagotavljanja podpornega okolja za razvoj novih, inovativnih poslovnih modelov, ki hkrati naslavljajo problematiko socialne izključenosti ter vsebine projektov z nestandardnimi oblikami dela.

Kazalniki:

Ime kazalnika	Vrednost	Leto	Vir
*Neto razpoložljivi dohodek na prebivalca, v €, revizija 2018	11.640	2017	SURS
Stopnja stanovanjske prikrajšanosti, v %	19	2017	SURS

* Razpoložljivi dohodek na prebivalca (SURS, regionalni računi) je izbran vodilni kazalnik za spremljanje dohodka kot področja kakovosti življenja. Kazalnik daje informacijo o tem, kolikšen obseg sredstev imajo prebivalci določene regije na voljo za končno porabo ali varčevanje.

6.2.6 SOCIALNE NALOŽBE, SOCIALNE INOVACIJE IN SOCIALNO EKSPERIMENTIRANJE

V času gospodarske krize so socialne inovacije pomembnejše kot kdaj koli prej – kot komponenta gospodarskih strategij na področju zdravstva in okolja ter kot možnost za doseganje večje dodane vrednosti v javnih storitvah.

Številni inovativni projekti in programi ostajajo majhni po obsegu in niso trajnostni, zato imajo omejen vpliv v svojem okolju. Financiranje namenjeno za rast socialnih inovacij je prav tako omejeno in ga pogosto zagotavljajo donatorji (filantropi). Da bi se premaknili od sedanjega stanja razdrobljenih dobrih idej v obliki manjših projektov, do stanja, kjer bi imele socialne inovacije večji vpliv, morajo le-te postati bolj vidne.

Socialne inovacije in tudi socialno podjetništvo lahko ponudita edinstvene priložnosti za pomoč najranljivejšim ciljnim skupinam pri vrnitvi na trg dela. Alternativne oblike podjetništva lahko tako dopolnijo ponudbo javnih storitev, s spodbujanjem raziskav in inovacij, usmerjenih v oblikovanje partnerstev med znanstveno in podjetniško sfero ter subjekti socialne ekonomije. Poleg tega alternativne oblike podjetništva lahko pripomorejo tudi k vključevanju nestandardnih oblik dela ter povečevanju njihove socialne varnosti ter na tak način zmanjšujejo njihovo izpostavljenost socialni izključenosti in tveganju revščine.

6.2.6.1 Oblikovanje ekosistema za socialne inovacije in zaposlitvene priložnosti

V okviru ukrepa si bo regija prizadevala izboljšati pogoje za socialne inovacije in socialna podjetja. Gre za nove ideje (izdelke, storitve in modele), ki simultano zadostijo perečim socialnim potrebam (problemom) današnjega časa, učinkoviteje kot alternative, in ustvarjajo nove družbene povezave (mreže in partnerstva) ter odnose.

Ukrep lahko nudi nevladnim organizacijam, lokalnim oblastem in podjetjem orodje za obnovo socialne politike, v okviru, ko se zdi to potrebno in morda celo kot odziv na poglobljanje socialne izključenosti oziroma odziv na nastanek novih socialnih potreb, ki jih trg ne more izpolnjevati.

Cilj ukrepa je tudi pritegniti zasebne vlagatelje v financiranje novih idej ter oblikovati poslovne modele in storitve, ki bodo zagotovili večjo socialno odpornost na izzive regije ter posledično povečan ekonomski donos (npr. oskrba s hrano, dostava dobrin, storitve v zdravstvu na daljavo, dodatne storitve na podeželju, oblike zadrug, medgeneracijsko sodelovanje, digitalizacija... ipd.). Podobno kot inovacije na drugih področjih, t.i. družbeni eksperimenti predstavljajo prednosti v smislu stroškov in hitre odzivnosti, saj prispevajo k iskanju alternativnih načinov za obnovo obstoječih ukrepov (politik) v smeri večje in boljše učinkovitosti ter prilaganju potrebam.

Kazalniki:

Ime kazalnika	Vrednost	Leto	Vir
**Stopnja tveganja socialne izključenosti Osrednjeslovenska, v %	14	2017	SURS

** Odstotek oseb, ki živijo pod pragom tveganja revščine ali so resno materialno prikrajšane ali živijo v gospodinjstvih z zelo nizko delovno intenzivnostjo. Kvaliteta življenja, stanovanjska problematika, kultura, šport, socialno varstvo, izobraževanje.

6.3 PRIORITETA 3: ZELENA REGIJA TRAJNOSTNIH REŠITEV

LUR ima, kljub svojemu urbanemu značaju, velike površine razmeroma dobro ohranjenega naravnega okolja, veliko krajinsko pestrost in visoko stopnjo biotske raznovrstnosti. Regija je v velikem deležu pokrita z gozdovi in bogata z viri, ki nudijo prebivalcem visoko kvaliteto bivanja in dobre možnosti za gospodarski razvoj. Naravne danosti regije in njen geografski položaj omogočajo tudi visoko stopnjo odpornosti na podnebne spremembe, vendar je treba zaustaviti negativne trende, ki ogrožajo in znižujejo možnosti za ustrezno odzivanje na spremembe.

Regija z Ljubljano, kot glavnim mestom države, je pod velikim pritiskom, ki ga zahteva na rasti temelječe gospodarstvo, podkrepjeno s precejšnjim trendom centralizacije države. Tako se ves čas povečuje količina tovarnega in potniškega prometa, povečujejo se razvojni pritiski na prostor, večja se poraba energije in povečuje se raba drugih virov znotraj regije, kot tudi v mednarodnem merilu.

Na področju mobilnosti je treba tako zaustaviti trend rasti prevozov v cestnem prometu, kjer sta cestni tovorni promet in uporaba osebnih vozil za potrebe dnevne mobilnosti največji grožnji trajnostnemu upravljanju regije. Po desetletjih vlaganj v avtocestno omrežje je treba zaustaviti trende in se osredotočiti na razvoj kolektivnega prevoza potnikov, posodobitve železniške infrastrukture, razvoj pešačenja, kolesarjenja, multimodalnosti in predvsem povezanosti vseh sistemov. Ustrezno povezanost je treba zagotoviti tudi s strateškim načrtovanjem razvoja prostora, kjer je treba z ustrezno razmestitvijo dejavnosti v prostoru in usmerjanjem poselitve v koridorje javnega prometa zmanjšati potrebe po mobilnosti in predvsem po uporabi osebnih vozil. Visoka koncentracija centralnih in storitvenih dejavnosti v glavnem mestu ni sledila načelom policentričnega razvoja, pomanjkanje razpoložljivih stanovanj pa je nadaljevalo trend razpršene pozidave, kar dodatno obremenjuje okolje, večja pritisk na naravno ohranjena območja, prispeva k zmanjševanju kmetijskih površin in zmanjšuje možnosti za trajnostno upravljanje regije. Zmanjšuje se možnost prilagajanja na podnebne spremembe, povečuje se poplavna ogroženost, dodatno se zmanjšuje že tako nizka zmožnost prehranske samooskrbe regije. Razvoj trajnostnega, z viri in energijo varčnega kmetijstva in strateško načrtovan ter celovito upravljan sistem zelene infrastrukture morata tako biti del celovitega in povezanega načrtovanja razvoja.

Regija je v veliki meri odvisna od uvoza energije in povsem odvisna od uvoza fosilnih goriv, zato je področje energetike ena izmed ključnih prihodnjih nalog. Pomembna je preudarna izraba omejenih obnovljivih virov energije, ki so v regiji na voljo (biomasa, sonce, hidroenergija,...), predvsem pa učinkovita raba energije, ki bo temeljila na ukrepih na področju mobilnosti, ogrevanja, hlajenja, industrijske rabe, predvsem pa povezala in digitalizirala upravljanje z energijo.

Le celovito in povezano upravljanje regije bo omogočilo ustrezne odzive na možne škodljive učinke podnebnih sprememb in predvsem racionalno in trajnostno rabo virov. Ključni pri tem so tudi ukrepi čiščenja odpadnih voda, kjer ostajajo glavni izziv aglomeracije pod 2000 PE, ter ukrepi zmanjševanja količine odpadkov, njihove ponovne uporabe in energetske izrabe. Regija se lahko danes pohvali z zadostnimi količinami kvalitetne pitne vode, kar je nujno ohranjati, varovati in racionalno izkoriščati tudi v smislu napovedanih globalnih pritiskov.

Le s povezanim in odgovornim upravljanjem bo mogoče ohranjati in izboljševati stanje zelene regije, dvigovati kvaliteto bivanja za vse generacije prebivalcev in se primerno odzivati na globalne spremembe.

Programi:

- 6.3.1 Trajnostna mobilnost
- 6.3.2 Trajnostno prostorsko načrtovanje
- 6.3.3 Razvoj trajnostnega, z viri in energijo varčnega kmetijstva
- 6.3.4 Razvoj in upravljanje zelene infrastrukture
- 6.3.5 Upravljanje z energijo
- 6.3.6 Prilagajanje podnebnim spremembam
- 6.3.7 Oskrba s pitno vodo, odvajanje odpadnih voda, ravnanje z odpadki

Opis programov in ukrepov Prioritete 3: Zelena regija trajnostnih rešitev

6.3.1 TRAJNOSTNA MOBILNOST

Z razmahom uporabe cestnih vozil in dokončanjem avtocestnega križa je v LUR zaznati trend rasti prevozov v cestnem prometu. Z namenom povečanja mobilnosti prebivalstva, izboljšanja energetske učinkovitosti in okoljske sprejemljivosti prometa, je v LUR nujna revitalizacija železniškega omrežja. V integraciji z ostalimi prometnimi sistemi lahko le delujoči železniški sistem omogoči Ljubljani, kot delu mreže jedrnih mest Evrope, povezljivost in gospodarsko konkurenčnost na mednarodnih prometnih koridorjih. Ukrepi trajnostne mobilnosti se bodo še izraziteje osredotočili na razvoj kolektivnega prevoza potnikov, spodbujanje pešačenja, kolesarjenja, multimodalnosti in predvsem povezanosti vseh sistemov v integrirano celoto. Premik k večji rabi javnih prevoznih sredstev v regiji se bo zagotavljalo z izboljšanjem kakovosti infrastrukture in storitev javnega potniškega prometa.

Dodatno je treba zagotoviti vzpostavitev harmoniziranih povezav, intermodalnih prestopnih točk ter integracijo informacijskih sistemov, ki bo povečala atraktivnost sredstev javnega prometa. Intermodalnost je treba zagotoviti tudi skozi gradnjo novih železniških postaj in postajališč, ki bodo skupaj s sistemom intermodalnih točk P + R omogočali povezanost vseh oblik javnega prometa. Skladno z ukrepi zapisanimi v Celostni prometni strategiji Ljubljanske ubrane regije se v regiji spodbujajo nadaljnje investicije v sklenjeno kolesarsko omrežje z dopolnilnimi storitvami za razvoj uporabe koles in električnih koles za potrebe dnevne mobilnosti na regionalni ravni. V regiji se bo izvajala promocija trajnostne mobilnosti, ki bo predvsem pripomogla k lažji in hitrejši implementaciji ter večji sprejemljivosti zastavljenih ukrepov.

6.3.1.1 Posodobitev in nadgradnja železniškega omrežja Ljubljanske urbane regije

Za nadaljnji razvoj LUR je nujno zagotoviti kakovostne regijske in državne povezave Ljubljane kot glavnega mesta ter gospodarskega središča Slovenije z ostalimi okoliškimi regijami ter celotno državo. Potrebna je vzpostavitev privlačnega železniškega potniškega prometa, ki bo po hitrosti in udobju konkurenčen prevozu z osebnim avtomobilom, kar bo doseženo z različnimi ukrepi investicije v železniško infrastrukturo. Osrednji namen ukrepov je izboljšanje dostopnosti med osrednji urbanimi območji središči v državi, vzpostavitev Ljubljanskega železniškega vozlišča ter dolgoročno ponovno organizacijo rednih železniških povezav Ljubljane z mednarodnim prostorom.

6.3.1.2 Okrepitev in integracija sistemov javnega prometa

Večji premik k povečanju javnega prevoza v regiji je moč doseči le z izboljšanjem upravljanja celotnega sistema javnega prevoza. Ta je soodvisen tako od nadgradnje infrastrukture ter voznega parka, kot tudi od enotnega sistema upravljanja. Ukrep predlaga usklajevanje voznih redov ter storitev različnih javnih prometnih sredstev po meri uporabnika ter hkrati povezljivost javnega prevoza z ostalimi prometnimi načini po načinu »mobilnost kot storitev«.

6.3.1.3 Spodbujanje nadaljnjega razvoja nemotorizirane mobilnosti

V urbanih središčih regije je opaziti izboljšanje razvoja hoje ter kolesarjenja, medtem ko so med naselji ter občinami v regiji še možnosti za izboljšave. Ukrepi na ravni regije bodo usmerjeni k dokončanju omrežja kolesarskih poti ter ostalih mobilnostnih storitev, ki izkoriščajo potencialne ohranjene narave, spodbujajo brezogljicho mobilnost in vzdrževanje kakovosti bivanja v regiji. Pomembno vodilo ukrepa

je univerzalna dostopnost za vse. Ta poleg izboljšanja dostopnosti za ranljivejše skupine uporabnikov izboljšuje tudi pogoje za splošno dostopnost do intermodalnih točk ter raznolike sisteme souporabe električnih koles.

Kazalniki:

Ime kazalnika	Vrednost	Leto	Vir
Osebna vozila na 1000 prebivalcev	530	2017	SURS
Prevoženi kilometri LPP (mestni prevoz)	11.920.191	2018	LPP
Prepeljani potniki SŽ	13.554	2018	SŽ

6.3.2 TRAJNOSTNO PROSTORSKO NAČRTOVANJE

Republika Slovenija od svojega nastanka še ni vzpostavila sistema prostorskega načrtovanja, ki bi celovito povezoval prostorsko načrtovanje vseh nivojev upravljanja in vsebinskih področij urejanja prostora. Drobljenje občin, katerih število se je povečalo iz 60 (1991) na 212 (2017), je povečalo razkorak med nacionalnim in lokalnim nivojem prostorskega načrtovanja, hkrati pa je uvedba SPRS 2050 vsebinsko osiromašila nacionalno vsebinsko povezovanje področij urejanja prostora, s čemer je odprl prostor za razvoj slabo medsebojno povezanih sektorskih načrtov. Že desetletja se tako povečuje potreba po regionalnem nivoju prostorskega načrtovanja, ki bi povezal potrebe posameznih občin, jih uskladil z nacionalnimi strategijami in načrti posameznih sektorjev ter povezal z regijskim razvojnim načrtovanjem. Potrebo po strateškem prostorskem načrtovanju na nivoju regij je leta 2017 ponovno prepoznal Zakon o urejanju prostora (ZUreP-2), ki je do leta 2023 predvidel izdelavo »Regijskih prostorskih planov«, hkrati pa je njihova izdelava predvidena tudi v predlogu nove SPRS, ki regijsko prostorsko načrtovanje vidi kot nujen povezovalni del prostorskega načrtovanja v Sloveniji.

Vedno bolj se potreba po pripravi regijskih prostorskih planov kaže tudi v povezavi z razvojem trajnostne mobilnosti, saj je CPS LUR ugotovila, da je povezovanje prometnega in prostorskega načrtovanja nujno za omejevanje količine opravljenih poti v regiji, kar še posebej pride do izraza zaradi neusklajenih nacionalnih načrtov razvoja prometne infrastrukture, kjer si cestni in železniški promet konkurirata, izvedbeni prostorski načrti državne prometne infrastrukture pa se pripravljajo parcialno in brez celovitega strateškega pogleda.

6.3.2.1 Regijski prostorski plan

ZUreP-2 predvideva izdelavo Regijskih prostorskih planov do leta 2023, vendar se njihov priprava še ni pričela, ker država še ni pripravila ustreznih podzakonskih aktov in ni zagotovila zakonsko predvidenega 60 % sofinanciranja dokumenta, ki bi usklajeval tako nacionalne sektorske politike kot tudi razvojne potrebe posameznih občin. Kljub zamudam pri formalni pripravi prostorskega dokumenta, je v Osrednjeslovenski regiji zaradi nacionalne koncentracije aktivnosti in potreb v edine slovenskem evropsko priznanem metropolitanskem območju rasti (MEGA) zrasla potreba, da se pripravi dokument, ki bo uskladil načrtovani razvoj regije, ki bo presegel parcialne pobude in celovito zastavil trajnostno rabo prostora in razvoj infrastrukture v regiji. Občine LUR so prepoznale potrebo po pripravi

strateškega regijskega prostorskega dokumenta ne glede na dinamiko formalnega normativnega razvoja tega področja.

Kazalniki:

Ime kazalnika	Vrednost	Leto	Vir
Regijski prostorski plan	0	2020	RRA LUR

6.3.3 RAZVOJ TRAJNOSTNEGA, Z VIRI IN ENERGIJO VARČNEGA KMETIJSTVA

LUR bo z ukrepi na področju kmetijstva sledila ciljem resolucije »Naša hrana, podeželje in naravni viri po 2021«, ki kot prioriteto pri zagotavljanju trajnostne oskrbe z živili izpostavlja lokalno pridelavo in porabo. Varovanje kvalitetnih kmetijskih zemljišč pred pozidavo, izvajanje kmetijskih operacij (komasacije, ...) in naložbe v kmetijsko infrastrukturo so osnova za izboljšanje proizvodnega potenciala regijskega kmetijstva in gozdarstva. Z željo po ohranjanju okolja in varovanju zdravja ljudi bodo v sklopu ukrepa za dvig regionalne samooskrbe podprte in spodbujane predvsem trajnostne in sonaravne oblike gospodarjenja s kmetijsko, gozdno in kulturno krajino ter naravnimi viri, povezovanje in promocija lokalnih izdelkov za potrebe skupnega nastopa na regionalnem trgu, nove oblike trženja in distribucije regionalnih izdelkov. Ozaveščanje, promocija in izobraževanje bodo pri tem pomembna horizontalna tema, ki spodbuja razvoj tovrstnih praks. Z ukrepi lokalnega razvoja bomo sledili ciljem ohranjanja poseljenosti podeželja in izboljšanju ekonomskega položaja prebivalcev na podeželju. Posebno pozornost bomo namenili vsebinam sodelovanja med urbani in podeželski območji na vseh področjih (socialne storitve, mobilnost, prehranska oskrba, izobraževanje, ...).

6.3.3.1 Povečanje prehranske samooskrbe ob spodbujanju razvoja trajnostnih oblik kmetovanja

Regija bo zasledovala cilj ohranitve proizvodnega potenciala in obsega kmetijskih zemljišč. Spodbude bodo preusmerjene v ekološko pridelavo, sadjarstvo in pridelavo povrtnin. S spodbujanjem prenosa znanj med različnimi deležniki bo zmanjšan primanjkljaj znanj na področju vodenja in upravljanja kmetij. Povečanje prehranske samooskrbe in zagotavljanje kvalitetne in varne hrane bo doseženo s krepitvijo vertikalnih povezav manjšega ali večjega obsega med pridelovalci in porabniki, kjer bo lokalni pridelovalec krepil svojo vlogo kot dobavitelj kvalitetne lokalno pridelane hrane. Ob upoštevanju regijskih razmer bo regija spodbujala večjo prepoznavnost in porabo lokalnih živil v gospodinjstvih, gostinstvu in še posebej v turizmu in javnih zavodih.

6.3.3.2 Dvig kakovosti življenja na podeželju

Ukrep je namenjen izboljšanju ekonomskega položaja prebivalstva na podeželju v povezavi z izboljšanjem dostopa do vseh potrebnih storitev in kvalitetno javno in zasebno infrastrukturo. S tem namenom je treba spodbujati razvoj dopolnilnih in drugih komplementarnih dejavnosti v okviru kmetijske in drugih gospodarskih dejavnosti, ki ustvarjajo nova delovna mesta na podeželju. Ustvarjanje infrastrukturnih pogojev za kvalitetno življenje na podeželju bo zagotavljalo enakomerno poseljenost podeželja in zmanjšalo priseljevanje v večja mesta. Na področju socialne vključenosti bodo

spodbude usmerjene v medgeneracijsko sodelovanje in oblikovanje novih socialnih storitev, ki so prilagojene prebivalcem na podeželju. Z izvajanjem programa LEADER/CLLD na celotnem območju regije bo poskrbljeno za aktivnemu vključevanju lokalnega prebivalstva v razvojne projekte, ki nastajajo iz lokalnih potreb in pobud.

Kazalniki:

Ime kazalnika	Vrednost	Leto	Vir
Kmetijska zemljišča v uporabi (ha)	60497	2016	SURS

6.3.4 RAZVOJ IN UPRAVLJANJE ZELENE INFRASTRUKTURE

Zelena infrastruktura je uspešno preizkušeno orodje za oblikovanje naravnih rešitev z ekološkimi, gospodarskimi in družbenimi koristmi. Temelj zelene infrastrukture v EU so med drugim omrežje Natura 2000 ter drugi naravni in polnaravni prostori (npr. obrežna vegetacija, zelene mejice v kulturni krajini, parki, vrtovi ter umetni elementi, kot so zelene strehe in stene ali ekološki mostovi). Koristi ekosistemskih storitev, ki jih zagotavlja samo omrežje Natura 2000, po ocenah znašajo 300 milijard EUR na leto, koristi zelene infrastrukture pa ta znesek precej presegajo. Financiranje EU za zeleno infrastrukturo v programskem obdobju 2007–2013 je znašalo približno 6.579 milijonov EUR, največ pa je prispeval Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja. Program LIFE zagotavlja posebno financiranje za biotsko raznovrstnost, vključno z zeleno infrastrukturo.

V LUR želimo ustvariti dobro ter strateško načrtovano in upravljano omrežje naravnih in ustvarjenih zelenih površin, ki bo zagotavljalo številne koristi tako za prebivalce kot tudi za okolje in naravo. Če so najbolj izrazite funkcije zelene infrastrukture na nadnacionalnem in nacionalnem nivoju povezane z ohranjanjem biotske raznovrstnosti, so na regionalnem nivoju v LUR veliko bolj izražene druge okoljske (prilagajanje na podnebne spremembe in varstvo pred škodnimi vplivi poplav), prostorske (omejevanje urbanizacije) ter družbene funkcije (rekreacija in sprostitev v naravnem okolju predvsem v bližini glavnega mesta Ljubljane). Pri tem je ključna obravnava širših območij in koridorjev, ki jih je potrebno celovito obravnavati kljub upravnim mejam.

Le tako lahko zelena infrastruktura tudi v prihodnje zagotavlja vrsto različnih koristi. Podlaga za predlagane ukrepe je v letu 2019 izdelana Strategija varstva in razvoja zelene infrastrukture v Ljubljanski urbani regiji.

6.3.4.1 Uvajanje zelene infrastrukture v urbana okolja

Zelena infrastruktura je še posebej pomembna v urbanem okolju, saj ščiti prebivalce pred škodljivimi vplivi onesnaževanja (hrup, zrak), pred neugodnimi vremenskimi vplivi (učinek toplotnega otoka, pregrevanje mestnih središč, nenadne poplave zaradi nalivov) in hkrati zagotavlja prostor za druženje in sproščanje v naravi (parki, urbani gozdovi, urejena obrežja rek). Z namenom zagotavljanja visokokakovostnega bivalnega okolja, blaženja negativnih vplivov podnebnih sprememb in ohranjanja biotske raznovrstnosti v mestih se bodo spodbujali projekti: ohranjanje, prenova in razvoj zelenih površin v mestih, obnova degradiranih območij z instrumenti zelene infrastrukture, ozelenjevanje koridorjev za kolesarje in pešce, uporaba tehničnih rešitev zelene infrastrukture (zelene strehe, stene),

trajnostne rešitve za upravljanje s padavinskimi vodami v urbanih območjih ter izkoriščanje možnosti mešane rabe gozdnih, obvodnih in kmetijskih površin v urbanih naseljih za rekreacijske in sprostitvene namene, idr.

6.3.4.2 Ohranjanje visoke stopnje biotske raznovrstnosti in kakovosti naravnih območij

Ohranjanje narave in skrb zanjo sta potrebna tako na njenih najvrednejših območjih, ki so prepoznana s formalno varstveno ureditvijo (Natura 2000, ZON, NV), kot tudi na drugih naravno ohranjenih ter kmetijskih območjih, saj vsa skupaj in povezano tvorijo zeleno infrastrukturo regije. Biotska raznovrstnost je predpogoj za zagotavljanje ekosistemskih storitev, ki prinašajo okoljske, družbene in gospodarske koristi. Podpirali se bodo projekti, ki bodo prispevali k ohranjanju in izboljšanju stanja varovanih območij narave in drugih naravnih območij in sicer: dejavnosti za zaščito biotske raznovrstnosti, ohranjanje oziroma izboljšanje ugodnega stanja habitatov na območjih Natura 2000, trajnostni razvoj v območjih Natura 2000, trajnostno upravljanje kmetijskih območij, dejavnosti za ohranjanje ekološke poveztivosti, varstvo habitatov in voda ter krajinske prepoznavnosti, renaturacija in revitalizacija vodotokov, travišč, mokrišč in drugih naravovarstveno pomembnih habitatov, idr.

6.3.4.3 Strateško načrtovanje in celovito upravljanje zelene infrastrukture na regionalni ravni

Skozi sodelovanje z občinami se je izkazalo, da je eden bistvenih ukrepov dolgoročno strateško načrtovanje in okrepljeno sodelovanja med inštitucijami (npr. tehtanje alternativ, iskanje skupnih rešitev, uskladitev sektorskih načrtov idr.). Pri tem je bilo kot pomembno izpostavljeno: skladni in zanesljivi podatki (tehnični in prostorski), izdelava študij in raziskav s področja zelene infrastrukture ter spremljanje stanja in koristi zelene infrastrukture. Nekatere občine vidijo rešitev v tem, da se na lokalni ali regionalni ravni uvedejo posebne strokovne službe za delo z zeleno infrastrukturo in razvije platforma za koordinacijo med občinami LUR glede bodočih projektov, ki vplivajo na stanje in razvoj zelene infrastrukture.

Kazalniki:

Ime kazalnika	Vrednost	Leto	Vir
Funkcionalno degradirana območja (POVRŠINA)	929,5 HA	2017	Vir: Lampič, B. in Bobovnik N., 2017; Lampič, B., Kušar, S. in Zavodnik Lamovšek, A. 2017.
Št. Projektov upravljanja zelene infrastrukture v regiji	1	2020	RRA LUR

6.3.5 UPRAVLJANJE Z ENERGIJO

Slovenija se je zapisala trajnostnemu razvoju in nizkoogljičnemu krožnemu gospodarstvu. Ob upoštevanju družbenega in okoljskega vidika je njegov del tudi trajnostna energija. Zanesljiva, trajnostna in konkurenčna oskrba z energijo je ključna za razvoj. Eno od temeljnih načel razvoja energetike je prednostna raba obnovljivih virov energije (OVE) in učinkovita raba energije (URE).

Povečevanje URE in deleža OVE prispeva k zmanjšanju izpustov toplogrednih plinov (TGP), kar je tudi del zavez Slovenije v okviru podnebno-energetskega paketa EU in pariškega podnebnega sporazuma.

Pri tem je posebnega pomena regionalno energetsko načrtovanje, saj so OVE vezani na lokalno okolje in zadevajo več dejavnikov kot klasična energetika, ki temelji na fosilnih gorivih. Lokalni oziroma regionalni nivo je za realno oceno potenciala OVE, oceno njihovih vplivov na okolje in identifikacijo poslovnih priložnosti pri njihovi rabi, primernejši od državnega, t.i. 'top-down' pristopa.

Z odločitvami na regionalnem nivoju lahko natančneje zajamemo edinstvene vzorce, ki jih oblikujejo lokalne potrebe po energiji z mešanico lokalnih energetskih virov. Odločitve na tej ravni lahko bolje odsevajo interese lokalnega okolja, deležnikov in lokalnih skupnosti po zadovoljevanju dolgoročnih potreb po energiji. Energetsko načrtovanje, ki združuje regijske potrebe po energiji in preskrbo z energijo ob upoštevanju lokalnih/regionalnih okoliščin, je pomembno za zagotavljanje pozitivnih učinkov na okolje, zaposlitev in kakovost bivanja v regiji.

6.3.5.1 Regionalni energetski koncept/ trajnostni energetsko podnebni akcijski načrt

Doseganje zastavljenih ciljev na področju rabe OVE, energetske učinkovitosti in podnebja je možno samo ob doseganju splošnega konsenza in sodelovanju vseh akterjev. Lokalne energetske koncepte občin LUR je zato smiselno povezati in medsebojno uskladiti na regionalnem nivoju oziroma manjšem, interesno povezanem območju, ki ga tvorijo sosednje občine. Povezovanje je npr. pomembno tudi zaradi doseganja ekonomije obsega pri obnovi stavb. Poudarek je potrebno dati čim večji možni rabi OVE (za kar je potrebno natančno poznati potenciale le-teh) in s tem samooskrbi z energijo, ter posledično nižji uvozni odvisnosti, in ukrepom učinkovite rabe energije v javnem sektorju ter promociji in informiranju o pomenu URE in OVE za gospodinjstva in industrijo. Ustvarjanje partnerstev med urbanim in ruralnim okoljem, ki potrebe po obnovljivih virih energije povezujejo z zagotavljanjem le-teh, lahko pomembno prispeva k doseganju zastavljenih ciljev. Zaščita pred podnebnimi spremembami pomeni tek na dolge proge, z dolgoročnimi cilji. Dokument je zato treba stalno dopolnjevati in konceptualno razvijati, pozornost pa usmeriti na izvajanje ukrepov.

6.3.5.2 Energetsko upravljanje javnih stavb

Občine so za javne stavbe v svoji lasti dolžne voditi energetsko knjigovodstvo in o tem letno obveščati pristojno ministrstvo. Ukrep sam po sebi za princip stalnega izboljševanja ne zadošča. Potrebno je stalno beleženje podatkov in hitro ukrepanje v primeru, ko ti odstopajo od ciljnih vrednosti. Vizija do leta 2050 je namreč skoraj brezogljiva raba energije v stavbah, kar lahko doseženo samo z znatnim izboljšanjem energetske učinkovitosti in povečanjem izkoriščanja obnovljivih virov energije v njih. Uvesti je treba sistem ciljnega spremljanja rabe energije, ki je lahko tudi daljinski in ki omogoča učinkovito upravljanje z energijo na osnovi primerjave dejanske rabe energije s ciljno. Poleg energetskega knjigovodstva gre za monitoring, avtomatizacijo stavb, uvajanje stalne optimizacije sistemov in nenazadnje zagotavljanje bivalnega ugodja v stavbah. Ciljno spremljanje rabe energije spodbuja doseganje kontinuiranih prihrankov.

Kazalniki:

Ime kazalnika	Vrednost	Leto	Vir
Št. Regijskih energetskih konceptov	0	2020	RRA LUR

6.3.6 PRILAGAJANJE PODNEBNIM SPREMEBAM

Več kot polovica toplogrednih plinov v Evropi v letu 2018 je posledica zgorevanja goriv in ubežnih emisij iz goriv (brez transporta), sledijo emisije iz prometa (24 %), industrije (8 %), kmetijstva (10 %) in ravnanja z odpadki (3 %). Zmanjšanje emisij iz katerega koli teh sektorjev blaži podnebne spremembe, ukrepi prilagajanja na podnebne spremembe pa zmanjšujejo negativne učinke na človekovo varnost in blaginjo ter krepijo odpornost celotne regije.

Pri uvajanju ukrepov prilagajanja ključne ovire pogosto niso tehnične narave, temveč nezadostno sodelovanje in usklajenost med posameznimi sektorji (tako pri načrtovanju kot izvajanju politik) in s tem povezano neusklajeno določanja prioritetenih področij delovanja. Težava je tudi v pomanjkljivi ozaveščenosti ljudi o potrebah prilagajanja in nerazumevanju ogroženosti, ki jo podnebne spremembe prinašajo.

V LUR so najbolj opazne posledice podnebnih sprememb v količini in porazdelitvi padavin. Močni kratkotrajni nalivi ali obilne nekajdnevne padavine pogosteje povzročijo poplave. S pravočasnimi prilagoditvami na podnebno spremenljivost in naravne nesreče lahko dosežemo dolgotrajne koristi.

6.3.6.1 Aktivnosti za povečanje poplavne varnosti v regiji

Glede na vse pogostejše naravne nesreče, ki jih povzročajo podnebne spremembe, kot so izjemni vremenski pojavi vključno z nevihtami, neurji in poplavami, je ena ključnih nalog regije povečanje poplavne varnosti. V sklopu prilagajanja podnebnim spremembam bodo prednostno podprti projekti varovanja pred poplavami na območjih pomembnega vpliva poplav ter drugimi območji, kjer poplave povzročajo največ materialne škode, in sicer: urejanje in izgradnja klasične vodne in protipoplavne infrastrukture, vzdrževanje vodotokov, sonaravno urejanje vodotokov, razlivnih in retencijskih površin ter druge rešitve, ki temeljijo na naravnih sistemih in zeleni infrastrukturi. Ukrepi za naravno zadrževanje voda, tako v urbanem kot v naravnem okolju, prispevajo k upočasnitvi toka padavinske vode, povečanju pronicanja in zmanjšanju onesnaževanja z naravnimi procesi. Takšni ukrepi so stroškovno učinkoviti in hkrati prispevajo k varstvu biotske raznovrstnosti in prilagajanju podnebnim spremembam. Podprte bodo tudi aktivnosti informiranja prebivalcev na poplavnih območjih o samozaščitnem ravnanju in druge ozaveščevalne preventivne dejavnosti.

6.3.6.2 Trajnostni energetsko podnebni akcijski načrt, TEPN (SECAP)

Trajnostni energetsko podnebni akcijski načrt, TEPN (SECAP) ponuja osnovni okvir za celovit pregled okoljskih tveganj in možnosti za višanje odpornosti lokalnih skupnosti oziroma regije. Zajema namreč energetski pregled z emisijami, analizo tveganja in ranljivosti za posamezna področja, na katere lokalna skupnost lahko vpliva (javne stavbe, javna razsvetljava, posredno na hiše in večstanovanjske stavbe, promet, turizem, energetika, gozdarstvo, itd.) ter predlog relevantnih ukrepov blaženja in prilagajanja na podnebne spremembe. Na področju rabe in proizvodnje energije so to predvsem možnosti za

povečanje energetske učinkovitosti in uporabe obnovljivih virov energije, in s tem znižanje emisij CO₂, ter zagotavljanja varne oskrbe z nizkoogljično energijo.

6.3.6.3 Sistemi daljinskega ogrevanja in mikro sistemi ogrevanja na OVE

V zadnjem času se v Evropi vse bolj poudarja pomen daljinskega ogrevanja (DO) za trajnostno ogrevanje stavb. DO nudi večjo zanesljivost oskrbe, boljšo energetske učinkovitost in manjše emisije v primerjavi z individualnimi kurilnimi napravami. V Sloveniji imamo veliko izkušenj na tem področju, kar ponuja dobro izhodišče za nadaljnji razvoj in nadgradnjo obstoječih sistemov. Potrebna je preusmeritev s fosilnih goriv, ki so v večini, na OVE in odpadno toploto. V EU naj bi količina odvečne toplote presegala tisto, ki se porabi za ogrevanje stavb. Razvoj sistemov nove generacije DO se odvija v smeri čim večje izrabe odvečne toplote in OVE ter zniževanja temperature sistemske vode in s tem možnosti vključevanja toplotnih črpalk v omrežje. Nadaljnje izboljšave pomenijo pametne sisteme toplotne energije, telemetrijo toplotnih števecov, motiviranje odjemalcev za učinkovito rabo in prehod na novejša sisteme.

6.3.6.4 Samooskrbne energetske skupnosti

Tudi na področju proizvodnje električne energije gredo trendi v smer večje decentralizacije proizvodnje. Ta je nujna za doseganje visokih deležev OVE. Posebej, kjer se ugotovi, da so tveganja zaradi podnebnih sprememb za varno oskrbo večja, je smiselno uvajati energetske samooskrbne skupnosti s pametnim omrežjem in hrambo energije ter z uporabo virtualnih elektrarn oziroma t.i. prožnih oblik energetike. Energetske skupnosti so, odvisno od pogojev, lahko na nivoju občin, naselij, sosesk ali v kakšnem drugem okviru.

6.3.6.5 Aktivnosti na področju kmetijstva v povezavi s podnebnimi spremembami

Ukrepi na področju kmetijstva, prilagojeni podnebnim spremembam, bodo usmerjeni predvsem na izkoriščanje kmetijske in gozdne biomase v energetske namene, na način, ki ne ogroža oskrbe prebivalstva s hrano, in lesno-predelovalno industrijo, s potrebnimi lesnimi sortimenti, ki bo zmanjšal izpuste toplogrednih plinov in ki bo ohranjal pridelovalni potencial kmetijskih zemljišč in proizvodni potencial gozdov.

Prioriteta bo dana vzpostavljanju lokalnim razmeram prilagojenih modelov kmetovanja, ki so trajnostni v okoljskem in socialnem vidiku razvoja, hkrati pa še vedno nudijo ekonomsko priložnost in prispevajo k ohranjanju kmečke kulturne krajine.

Razvoj trajnostnega krožnega biogospodarstva, s poudarkom na zmanjševanju izgub in zavržkov hrane v celotni verigi preskrbe s hrano, bo stalnica v vseh občinah regije.

Kazalniki:

Ime kazalnika	Vrednost	Leto	Vir
Ekološki odtis (sintezni kazalnik okoljskega razvoja)	Še ni na volj	2017	MOP, triletno

6.3.7 OSKRBA S PITNO VODO, ODVAJANJE ODPADNIH VODA, RAVNANJE Z ODPADKI

Zaradi okoljskih obremenitev, kakor tudi zaradi iztekajočega se roka za izpolnitev zahtev EU (Direktiva 91/271/EGS), je izgradnja še manjkajočega javnega kanalizacijskega omrežja ter izgradnja ali nadgradnja manjkajočih komunalnih čistilnih naprav predvsem v aglomeracijah z obremenitvami pod 2.000 PE, kakor tudi sanacija dotrajanih obstoječih kanalizacijskih omrežij predvsem v strnjenih mestnih središčih, prioriteta v Ljubljanski urbani regiji. Naložbe zahtevajo znatna finančna sredstva, ki presegajo proračunske zmožnosti občin, zato je zanje potrebno zagotoviti sistemsko financiranje.

Ob tem še vedno ostaja prioriteta regije dolgoročna in varna oskrba vseh prebivalcev s kakovostno pitno vodo. Treba je povezati vodovodne sisteme, ki se oskrbujejo iz različnih virov. Številna območja še vedno nimajo javne infrastrukture za oskrbo s pitno vodo. Drugod so obstoječi vodovodni sistemi hidravlično neustrezni, grajeni iz neustreznih materialov (npr. salonit) ali preprosto zaradi zastarelosti in dotrajanosti materialov prihaja do velikih izgub vode. Potrebne so investicije v izgradnjo nove in v sanacijo obstoječe infrastrukture, pri čemer so največje potrebe po investicijah v manjše vodovodne sisteme za oskrbo do 10.000 prebivalcev (samo v 11 občinah LUR regije so ocenjene potrebe po vlaganjih v infrastrukturo za oskrbo s pitno vodo v skupnem obsegu 31 mio EUR).

6.3.7.1 Investicije v okoljsko infrastrukturo

V regiji bodo potrebna investicijska vlaganja v izgradnjo manjkajoče vodovodne infrastrukture za oskrbo s kakovostno pitno vodo, večinoma v manjših sistemih za oskrbo do 10.000 prebivalcev. Gre za potrebe po obnovah obstoječih vodovodnih sistemov, povezave vodovodnih sistemov, ki se oskrbujejo iz različnih virov, ter vzpostavitev rezervnih sistemov el. napajanj za nemoteno in varno oskrbo s pitno vodo. Pri tem je pomembno zasledovati cilje uravnavanja optimalnega delovanja vodovodnih sistemov ter prehod na pameten sistem upravljanja z vodnimi viri.

Naložbena vrzel obstaja tudi na vsebinah okoljske infrastrukture za odvajanje in čiščenje odpadnih voda. Na območju LUR je 369 aglomeracij manjših od 2.000 PE, na območju regije pa je evidentirana velika potreba po njihovem opremljanju v obsegu 206 mio EUR investicij, kar predstavlja 23 % od vseh potreb v Sloveniji. Podpora bo usmerjena v spodbude za realizacijo javnih investicij lokalnega pomena v okoljsko infrastrukturo, z namenom zagotavljanja ustreznega standarda storitev javnih služb ter zagotavljanja oskrbovalnih standardov v vseh območjih poselitve (aglomeracijah). Pri tem mora biti dana prioriteta tudi projektom manjšega obsega, ki niso primerni za financiranje iz kohezijskih sredstev, a so ključni za kvaliteto in zagotavljanje osnovnih potreb prebivalcev regije.

6.3.7.2 Učinkovito ravnanje z odpadki

Pri prehodu v nizkoogljično krožno gospodarstvo je pomemben segment, ki ga je treba nasloviti, tudi ravnanje z odpadki. Za reševanje problema velikih in še naraščajočih količin komunalnih odpadkov, še posebno odpadne embalaže, so potrebni raznoliki ukrepi v smeri njihovega zmanjševanja in ponovne rabe. Poleg akcij osveščanja prebivalcev so potrebni ukrepi za povečanje deleža ločeno zbranih odpadkov, tudi z dograditvijo infrastrukture in modernizacijo opreme za ravnanje s komunalnimi odpadki ter posodobitvijo sistemov javnih gospodarskih služb. Treba je krepiti oblikovanje in

upravljanje izdelkov in procesov tako, da se povečuje ponovna uporaba – odpadek je surovina (zero-waste) ter vzpostaviti dodatne in krepiti obstoječe centre ponovne uporabe.

Kazalniki:

Ime kazalnika	Vrednost	Leto	Vir
Nastali komunalni odpadki (kg/prebivalca) v Osrednjeslovenski regiji	524	2018	SURS
Delež priključenosti na javno kanalizacijsko omrežje v Osrednjeslovenski regiji (JKO), %	81,6	2017	MOP

7. SKUPNA INDIKATIVNA FINANČNA OCENA VREDNOSTI RRP

7.1 Indikativna finančna ocena vrednosti RRP LUR 2021–2027

Finančna vrednost RRP LUR 2021–2027 je pripravljena na osnovi dobljenih projektov regije in njihovih indikativnih vrednosti. RRA LUR je projekte zbirala preko spletne aplikacije. Na osnovi do sedaj zbranih projektov znaša okvirna finančna vrednost RRP LUR 2021–2027 1.857.260.830 EUR. Projekti so bili razvrščeni v okviru ukrepov in programov znotraj treh prioriteta regije. Ocena vrednosti bo še korigirana v sklopu projektov nacionalnega pomena, kjer so bile podane le okvirne ocene njihovih vrednosti.

Viri financiranja finančne perspektive 202–2027 zajemajo:

- Sredstva evropske kohezijske politike 2,9 MRD EUR
- Sredstva sklada za pravični prehod 96 mio EUR
- Sredstva kmetijskega sklada 1,6 MRD EUR

Tabela 13: Indikativna ocena vrednosti RRP LUR 2021–2027

RAZVOJNA PRIORITETA	PROGRAMI	SREDSTVA SKUPAJ V EUR
1. USTVARJALNA REGIA PRILOŽNOSTI	1.1. RAZVOJ TRAJNOSTNEGA INOVATIVNEGA IN NA ZNANJU TEMELJEČEGA GOSPODARSTVA	24.150.000
	1.2. INOVATIVNA PRENOVA REGIJE	10.000.000
	1.3. KULTURNE IN KREATIVNE INDUSTRIJE	3.400.000
	1.4. SPODBUJANJE NEPOSREDNIH TUJIH INVESTICIJ V RAZVOJNO PRESTRUKTURIRANJE IN INTERNACIONALIZACIJA	17.600.000
	1.5. SPODBUJANJE INVESTICIJ V RAZISKOVALNO RAZVOJNE DEJAVNOSTI	15.300.000
	1.6. PREHOD REGIJE V KROŽNO GOSPODARSTVO	5.200.000
	1.7. RAZVOJ PODPORNEGA OKOLJA ZA KREIRANJE NOVIH GLOBALNIH PRODUKTOV	33.600.000
	SKUPAJ PRIORITETA 1	109.250.000
2. PAMETNA REGIJA PO MERI LJUDI	2.1. ODPORNOST NA IZZIVE TRGA DELA PRIHODNOSTI Vsota	8.879.085
	2.2. IZOBRAŽEVANJE, KARIERNO USMERJANJE IN VSEŽIVLJENJSKO UČENJE	1.550.000
	2.3. VLAGANJA V SOCIALNO INFRASTRUKTURO (VRTCI, ŠOLE, ZDRAVSTVO, KULTURA, ŠPORT)	612.796.737
	2.4. VAROVANJE ZDRAVJA	8.375.000
	2.5. NALOŽBE V KVALITETO ŽIVLJENJA	226.370.000
	2.6. SOCIALNE NALOŽBE, SOCIALNE INOVACIJE IN SOCIALNO EKSPERIMENTIRANJE	5.500.000
	SKUPAJ PRIORITETA 2	863.470.822
3. ZELENA REGIJA TRAJNOSTNIH REŠITEV	3.1. TRAJNOSTNA MOBILNOST	295.789.539
	3.2. TRAJNOSTNO PROSTORSKO NAČRTOVANJE	1.500.000
	3.3. RAZVOJ TRAJNOSTNEGA, Z VIRI IN ENERGIJO, VARČNEGA KMETIJSTVA	25.230.000
	3.4. RAZVOJ IN UPRAVLJANJE ZELENE INFRASTRUKTURE	4.842.718
	3.5. UPRAVLJANJE Z ENERGIJO	301.073.853
	3.6. PRILAGAJANJE PODNEBNIM SPREMEMBAM	23.257.681
	3.7. OSKRBA S PITNO VODO, ODVAJANJE ODPADNIH VODA, RAVNANJE Z ODPADKI	232.846.217
	SKUPAJ PRIORITETA 3	884.540.008
SKUPAJ VREDNOST RRP LUR 2021-2027	1.857.260.830	

8. SISTEM SPREMLJANJA, VREDNOTENJA IN ORGANIZIRANOSTI IZVAJANJA RRP

8.1 Organiziranost izvajanja RRP

Regionalni razvojni program se uresničuje z dogovorom za razvoj regije (DRR), skladno z določili Uredbe o regionalnih razvojnih programih.

V DRR se določijo ključni regijski in sektorski projekti za premagovanje razvojnih ovir ter viri financiranja, pri čemer imajo prednost pri uvrščanju v dogovor projekti za doseganje razvojne specializacije razvojne regije. Regijski projekt je razvojni projekt, ki temelji na RRP, uresničuje razvojne prioritete razvojne regije in izkorišča njene razvojne potencialne. Od lokalnega projekta se regijski razlikuje po celovitem reševanju določene problematike v okviru razvojne regije oziroma širšem razvojnem vplivu na razvojno regijo in izven nje. Sektorski projekt je razvojni projekt, ki uresničuje program pristojnega ministrstva za doseganje ciljev na področju dela ministrstva in ima tudi pomemben vpliv na uresničevanje razvojne prioritete v razvojni regiji.

Pri pripravi DRR se upošteva načelo skladnega razvoja vseh območij v regiji in usmeritve ter javnofinančne in časovne okvire za pripravo programskega proračuna države ter že sprejete proračune države in občin. Postopek priprave DRR se začne po sprejetju RRP s povabilom ministrstva pristojnega za regionalni razvoj razvojnemu svetu regije za pripravo in podpis dogovora.

Ključno vlogo pri pripravi DRR izvaja regionalna razvojna agencija (RRA). RRA na podlagi povabila pripravi osnutek DRR, ki vključuje regijske in sektorske projekte ter ga pošlje ministrstvu. Predlog projekta za uvrstitev v dogovor RRA preveri glede izpolnjevanja pogojev in točkjuje po merilih. Ministrstvo seznanjeno z osnutkom dogovora pristojna ministrstva ter organizira in vodi usklajevanje med razvojno regijo in pristojnimi ministrstvi, ki se opredelijo o regijskih projektih prek teritorialnega razvojnega dialoga. V okviru teritorialnega razvojnega dialoga pridobi ministrstvo od pristojnih ministrstev predloge dodatnih sektorskih projektov po razvojnih regijah, ki uresničujejo program pristojnega ministrstva za doseganje ciljev na njegovem delovnem področju in tudi pomembno vplivajo na uresničevanje razvojnih prioritet v regiji. Do predloga sektorskega projekta, ki ga predlaga pristojno ministrstvo, se opredeli razvojni svet regije tako, da opredeli njegov pomen za doseganje ključnih razvojnih ciljev regije in ga vključi oziroma ne vključi v dopolnjen osnutek dogovora za razvoj regije. Regijski in sektorski projekti se uvrščajo v dogovor za razvoj regije s soglasjem razvojnega sveta regije in pristojnih ministrstev. Projekti iz dogovora se razvrščajo po prioriteti in izvajajo v skladu z razpoložljivimi proračunskimi sredstvi. Po izvedenem postopku se sredstva lahko dodelijo brez javnega razpisa z neposredno sklenitvijo pogodbe.

DRR je sklenjen, ko ga sprejme razvojni svet regije, potrdi svet regije ter podpišeta predsednik razvojnega sveta regije in minister.

Spremembo DRR predlagata razvojni svet regije ali ministrstvo v primerih, ko pride do bistvenih odstopanj pri izvajanju dogovora ali do potrebe po njegovi dopolnitvi. Pri pripravi sprememb dogovora se smiselno uporabljajo določbe te uredbe, ki urejajo postopek priprave dogovora. Pri odstopanjih, ki

niso bistvena, lahko nosilec projekta ob prijavi za sofinanciranje obrazloži odstopanja od sprejetega dogovora, obrazložitev pa predloži tudi RRA. Bistvena odstopanja so:

- 20 ali več odstotno odstopanje finančne vrednosti posameznega projekta,
- sprememba namena ali ciljev posameznega projekta ali
- zamenjava projekta v dogovoru ali dopolnitev dogovora z novim projektom.

8.2 Spremljanje in vrednotenje učinkov RRP

Način in sistem spremljanja in vrednotenja RRP prav tako določa Uredba o regionalnih razvojnih programih. Za zagotovitev učinkovitega spremljanja mora RRP vsebovati:

- opredelitev in opis razvojnih prednosti regije s kvantificiranimi kazalniki ter navedbo virov podatkov za spremljanje kazalnikov,
- opredelitev in podroben opis ukrepov v okviru posamezne prioritete s prikazom kvantificiranih kazalnikov in virov spremljanja kazalnikov,
- predstavitev najpomembnejših regijskih projektov, pri čemer mora biti vsak projekt okvirno predstavljen tako, da vsebuje opis kazalnikov in navedbo virov podatkov za spremljanje kazalnikov.

Za spremljanje izvajanja RRP in uresničevanje zastavljenih ciljev RRP je odgovoren razvojni svet regije, ki sprejema letna poročila in končno poročilo o izvajanju RRP – vsa pripravi RRA. RRA spremlja kazalnike RRP in izvajanje dogovorov za razvoj regij z informacijskim sistemom ministrstva, v katerega RRA vnese podatke iz sprejetega RRP, dogovora in projektov.

Letna poročila in končno poročilo o izvajanju RRP vključujejo:

- kratek prikaz sprememb, ki so pomembne za izvajanje RRP, ter njihov vpliv na doseganje ciljev RRP,
- napredek pri doseganju kvantificiranih ciljev z uporabo fizičnih in finančnih kazalnikov,
- dosežene učinke po izvedbi posameznih ukrepov in projektov ter
- povzetek pomembnih težav pri izvajanju RRP in ukrepov, sprejetih za njihovo odpravo.

Letno poročilo se predloži MGRT v treh mesecih po koncu koledarskega leta, končno poročilo pa v šestih mesecih po poteku programskega obdobja.

Po potrebi lahko razvojni svet predlaga tudi spremembe RRP. Za postopek priprave sprememb RRP se smiselno uporabljajo določbe Uredbe, ki urejajo postopek priprave RRP.

Vrednotenja RRP izvaja RRA tako, da se za posamezne vsebine ali celoten program zagotovijo neodvisni izvajalci vrednotenja.

9. SISTEM INFORMIRANJA IN OBVEŠČANJA JAVNOSTI O NAČRTOVANJU IN IZVAJANJU RRP

RRA LUR bo informacije o poteku priprave RRP LUR 2021–2027 posredovala prek:

- organizacije strokovnih dogodkov (spletnih konferenc, posvetov, delavnic, srečanj z novinarji),
- izdaje publikacij (brošur, zloženk, letakov),
- priprave gradiv (za novinarje, strokovne javnosti),
- podajanja informacij medijem (novinarske konference, sporočila in gradiva za medije),
- objav na spletni strani (sklep o pripravi RRP, program priprave RRP, sprejet RRP, najave dogodkov, obvestila, poročila o dogodkih, opisi regijskih projektov itd.).

Komunikacijske aktivnosti agencije, vezane na obveščanje javnosti o pripravi in izvedbi RRP, se bodo nanašale na vse spodaj navedene deležnike.

Odnosi z občinami, vključenimi v LUR

Občine LUR (25 občin) so ena od najpomembnejših javnosti agencije, saj konstituirajo agencijo kot nosilca presečne množice razvojnih interesov občin, ki so združene v Osrednjeslovenski regiji. Sodelovanje z občinami je še posebej pomembno med pripravo dolgoročnejših regionalnih razvojnih programov in njihovega izvajanja. Redna, dvosmerna in vključujoča komunikacija je temeljnega pomena za uspešno uresničevanje razvoja regije.

RRA LUR z občinami komunicira predvsem prek:

- organiziranja rednih sej članic,
- priprave gradiv za seje,
- posvetovanj z župani in
- oglaševanja v glasilih občin.

Odnosi z gospodarskimi deležniki in deležniki nevladnega sektorja, vključenimi v regionalni razvoj

Deležnike, ki se vključujejo v regionalni razvoj, RRA LUR informira in vključuje na različne načine glede na potrebe in cilje RRP. Komuniciranje poteka predvsem prek:

- organizacije strokovnih posvetov in različnih oblik delavnic ter sodelovanja na tovrstnih dogodkih,
- priprave različnih gradiv in publikacij.

Odnosi z deležniki, vključenimi v regijske razvojne projekte in razvojno mrežo

Podobna komunikacijska orodja, kot so navedena zgoraj, RRA LUR uporablja tudi za deležnike, ki se vključujejo v razvojne projekte. RRA LUR zanje organizira:

- sodelovanje na strokovnih posvetih in delavnicah,
- pripravo gradiv (predstavitvena gradiva o projektih, predstavitev projektov itd.) in različnih publikacij.

Odnosi z deležniki v mednarodnem okolju (projektnimi partnerji, institucijami v državah članicah EU, institucijami EU)

RRA LUR namenja veliko pozornost vzpostavljanju odnosov v mednarodnem okolju in oblikovanju mednarodnih konzorcijev za izvajanje projektov. Zato bo RRA LUR za ključne regijske projekte pripravila:

- predstavitve na delavnicah in konferencah partnerskih projektov,
- predstavitve službam Evropske komisije in Evropskega parlamenta,
- predstavitve na strokovnih ekskurzijah v drugih sorodnih organizacijah v EU.

Odnosi z mediji

Mediji so ena od pomembnejših javnosti regije. Odnosi z njimi se gradijo z namenom vzpostavljanja pozitivne podobe in umestitve razvojnih potreb regije v javnosti, prav tako so prek medijev dosežene tiste končne javnosti, ki ne morejo biti dosežene oziroma nagovorjene neposredno.

RRA LUR bo v odnosih z mediji uporabila:

- pripravo sporočil za medije,
- organizacijo novinarskih konferenc,
- pripravo gradiv za novinarje,
- vabila novinarjem na dogodke in
- sodelovanje v medijskih tematskih prilogah.

Odnosi s političnimi javnostmi na nacionalni ravni

Pristojno ministrstvo za regionalni razvoj in ostala ministrstva pomembno vplivajo na uresničevanje strateških ciljev regije v obdobju 2021–2027. Odnos do političnih odločevalcev pa ni nujno vezan zgolj na zagotavljanje sredstev za izvedbo regionalnega razvojnega programa – povezan je tudi s splošno prepoznavnostjo Osrednjeslovenske regije.

V preteklosti je RRA LUR s političnimi odločevalci na nacionalni ravni komuniciral predvsem prek:

- priprave pisnih materialov in drugih gradiv ter
- z aktivnim vključevanjem v pripravo regijskih razvojnih programov.

Za namen promocije dokumenta RRP LUR 2021–2027 RRA LUR načrtuje pripravo predstavitvenega gradiva v obliki predstavitvene brošure z materiali o regijskih projektih, prezentacijami, ki bodo objavljene na spletni strani RRA LUR, in promocijo aktivnosti priprave RRP.

10. PREDSTAVITEV NAJPOMEMBNEJŠIH REGIJSKIH PROJEKTOV

Regijski projekti, ki bodo v RRP LUR 2021–2027 zasledovali uresničevanje razvojnih prioritet regije in izkoriščanje njenih razvojnih potencialov so navedeni v treh vsebinskih sklopih:

1. Nacionalni predlog projektov za izvedbo v LUR,
2. Seznam ključnih projektov LUR za okrevanje po epidemiji COVID–19 (nabor junij, julij 2020),
3. Drugi prioritetni regijski projekti.

Za pripravo programskega dela RRP je RRA LUR že v mesecu juniju 2020 aktivirala ključne akterje organov odločanja v regiji k posredovanju projektnih predlogov. Prioritetno so bili projekti usmerjeni v izhod iz krize COVID-19 ter v ključne potrebe regije za novo finančno perspektivo. Prvotno zbiranje projektov je bilo tako omejeno na večje investicijske projekte v vrednosti nad 5 oziroma nad 25 mio EUR, kasneje pa na vse potrebe v regiji, ne glede na finančni obseg.

Vse prejete predloge smo oblikovali v programe v okviru posameznih prioritet regije in ukrepov. Seznami se bodo še dopolnjevali, saj bodo intenzivna posvetovanja z deležniki regije potekala v prvih mesecih leta 2021 oziroma skladno z ocenami finančnega obsega razpoložljivih sredstev za regijo.

10.1 Nacionalni predlog projektov za izvedbo v LUR

Za odpravo ovir pri izvedbi pomembnih investicij za zagon gospodarstva po epidemiji COVID–19 je Vlada RS na podlagi interventnega zakona določila seznam pomembnih investicij. Gre za 187 projektov, po ocenah vreden okoli 7,7 mrd evrov. Pomembne investicije so razdeljene po statističnih regijah in na vsebine iz področij okolja, energetike, prometa in regionalnega razvoja (gradnja stanovanjskih sosek, zdravstvenih domov, izobraževalnih ustanov ipd.). Za uskladitev seznama med resorji, ki so bili pozvani k posredovanju morebitnih predlogov, je bilo pristojno Ministrstvo za okolje in prostor. Namen določitve pomembnih investicij je predvsem v koordinirani in s tem pospešeni obravnavi posameznih postopkov povezanih s temi investicijami, interventni zakon pa ustanavlja tudi koordinacijsko skupino, ki bo skrbela predvsem za časovno koordinirano izvajanje postopkov potrebnih za njihovo izvedbo. Na seznam projektov je umeščenih 54 projektov iz LUR.

Tabela 14: Nacionalni predlog projektov za izvedbo v LUR

ZAP. ŠT.	NAZIV PROJEKTA
1.	Protipoplavna ureditev porečja Gradaščice
2.	Ureditev Zadrževalnika Veliki potok in ureditev Grosupeljščice
3.	Zapornici Ambrožev trg in Grubarjev kanal
4.	Krvavški vodovod
5.	Prenosni plinovod R51C Kozarje - Vevče
6.	Investicija PPE - TOL
7.	Razširitev AC odseka Koseze - Kozarje v 6 pasovnico
8.	Izgradnja priključka Dragomer
9.	Nadgradnja žel. proge Ljubljana–Divača
10.	Nadgradnja železniške postaje Grosuplje
11.	Nadgradnja železniške postaje Domžale
12.	Nadgradnja železniških postaj ljubljanskega območja

13. Nova proga Ljubljana–Kranj–Jesenice
14. Tivolski lok
15. Potniški center Ljubljana
16. obvoznica Vrhnika
17. Vzpostavitev 3. pasu na primorski in štajerski vpadnici v Ljubljano - izvedbena faza za odsek Domžale - Zadobrova
18. Ureditev Ljubljanskega cestnega obroča in vpadnih AC
19. Stanovanjska soseska Rakova Jelša II
20. NUK 2
21. Nova sodna stavba Ljubljana
22. Reševanje prostorske problematike Zavoda za prestajanje kazni zapora Ig na obstoječi lokaciji tega zavoda
23. Reševanje prostorske problematike Zavoda za prestajanje kazni zapora Ljubljana na lokaciji OPPN MOL 147
24. Gradnja najemnih stanovanj Ljubljana Podutik - Glince
25. Gradnja najemnih stanovanj Zelena jama
26. Gradnja najemnih stanovanj Litijska - Pesarska
27. Gradnja najemnih stanovanj Dolgi most Ljubljana
28. Gradnja najemnih stanovanj Ivančna Gorica
29. Gradnja najemnih stanovanj Dragomelj, Škotin
30. Prenova infekcijske klinike UKC Ljubljana
31. Ureditev prostorov za pridobitev dodatnih kapacitet negovalne bolnišnice Ljubljana
32. Nova klinika za infekcijske bolezni in vročinska stanja UKC Ljubljana
33. Dokončanje projekta UKC Ljubljana, DTS in HB
34. Gimnazija Bežigrad, Mednarodna šola, rekonstrukcija, dozidava
35. Projekt Reševanje prostorske problematike ALUO, SŠOF in ŠDL na območju Roška
36. Projekt izgradnje Centra znanosti kot demonstracijskega objekta
37. Projekt izgradnje prostorov KIS na območju Jablje
38. Projekt Center novih tehnologij
39. Projekt novogradnje UL Veterinarske fakultete
40. Projekt novogradnje UL Fakultete za strojništvo
41. Projekt novogradnje UL Fakultete za farmacijo
42. Biotehnološko stičišče NIB
43. Izgradnja študentskega doma na lokaciji Litostroj
44. Izgradnja Centra odličnosti na Vrazovem trgu 1
45. Deinstucionalizacija - vzpostavitev stanovanjskih skupin
46. Izgradnja domov za starejše občane / investicije v infrastrukturo namenjeno izvajanju dnevnih oblik varstva oz.začasnih namestitev za starejše / vzpostavitev stanovanjskih skupin
47. Celovita prenova SNG Drama Ljubljana
48. Prenova severnega trakta objekta Arhiva Republike Slovenije na Poljanski 40
49. Posodobitev vojaškega kompleksa VEP Ljubljana
50. Vzpostavitev Centra za spremljanje, pripravljenost in odziv na nesreče
51. Nadaljevanje prenove sistema javnega alarmiranja z integracijo infrastrukture za sprejem klicev v sili na 112
52. Digitalno radijsko omrežje državnih organov DRO - DMR
53. Izgradnja objekta za potrebe PU Ljubljana v skupnem objektu državne uprave Parmova
54. Ekonomsko poslovna cona Zalog z industrijsko cesto

Vir: MOP, junij 2020.

10.2 Seznam ključnih projektov LUR za okrevanje po epidemiji COVID–19 (nabor junij, julij 2020)

LUR je kot največja regija v Sloveniji pripravila skupen seznam najpomembnejših projektov za zagon gospodarstva in jih posredovala kot dopolnitev vladnemu seznamu investicij za izhod iz krize v mesecu juliju 2020. Seznam zajema 98 prioriteten projektov iz LUR.

Tabela 15: Seznam ključnih projektov LUR za okrevanje po epidemiji COVID–19 (nabor junij, julij 2020)

Zap.št.	NOSILEC/OBČINA	PROJEKT
1	Ljubljanska urbana regija	Ljubljansko železniško vozlišče (LŽV) s poglobitvijo proge v Ljubljani
2	Ljubljanska urbana regija	Celovita rešitev posodobitve in nadgraditve obstoječih železniških prog v Ljubljanski urbani regiji k kateri šteje tudi II. tir LJ-KR-JE, železniška povezava do Letališča Jožeta Pučnika Ljubljana, nadgradnja regionalnih železniških prog v smeri Kamnik, Vrhnika, Kočevje, Ivančna Gorica; Potniški Center Ljubljana; Rail-Road Terminal slovenskih železnic Ljubljana; posodobitev postaj in postajališč
3	Ljubljanska urbana regija	Hitra proga Dunaj-Ljubljana-Zagreb-Beograd-Sofija-Istanbul
4	Ljubljanska urbana regija	Hitra proga Ljubljana- Trst
5	Ljubljanska urbana regija	Energetska izraba goriva iz odpadkov (OEIO)
6	Ljubljanska urbana regija	Odvajanje in čiščenje odpadne vode v aglomeracijah < 2000PE
7	Brezovica	Športna dvorana Brezovica
8	Brezovica	Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Ljubljanice - Občina Brezovica
9	Dobrova - Polhov Gradec	Barjansko kolesarsko omrežje – Občina Dobrova-Polhov Gradec– FAZA 1 in 2
10	Dobrova - Polhov Gradec	Gradnja medgeneracijskega kulturnega središča - Center Emila Adamiča skupaj z rekonstrukcijo ceste
11	Dobrova - Polhov Gradec	Rekonstrukcija ČN Dobrova, gradnja ČN in črpališča Stranska vas s povezovalnimi kanali, kanaliziranje naselij Selo, Gabrje, pločnik Horjul, Razori, Draževnik, Komarija
12	Dobrova - Polhov Gradec	Kanalizacijsko omrežje s ČN naselja: Srednja vas, Dolenja vas, Dvor, Babna gora in Podreber, kanalizacija Polhov Gradec III. faza, naselja Briše in Praproče
13	Dobrova - Polhov Gradec	Ureditev zaščitenega vaškega jedra Polhovega Gradca (obvoznica Polhov Gradec, rekonstrukcija državne ceste, avtobusna postaja, rekonstrukcija grajske pristave)
14	Dobrova - Polhov Gradec	Obnova in rekonstrukcija ter nadgradnja vodovodnih sistemov v Občini Dobrova - Polhov Gradec
15	Domžale	Širitev Zdravstvenega doma Domžale z gradnjo podzemne garaže
16	Domžale	Obnova kopališča Domžale
17	Grosuplje	Izgradnja južne in vzhodne obvoznice mesta Grosuplje
18	Grosuplje	Izgradnja Kulturnega centra Grosuplje
19	Ig	investicija izvedbe obvoznice Ižanska cesta - Staje
20	Ivančna Gorica	Izgradnja Kulturno upravnega centra s knjižnico - KUC Ivančna Gorica
21	Ivančna Gorica	Zahodna obvoznica Ivančna Gorica z nadvozom nad železniško progo Malo Hudo
22	Ivančna Gorica	Odvajanje in čiščenje odpadne komunalne vode v zgornjem toku reke Krke

23	Kamnik	Izgradnja kanalizacije in čistilnih naprav nad 50 PE v aglomeracijah v Občini Kamnik
24	Kamnik	Prevzem in nadgradnja vaških vodovodov
25	Kamnik	Komunalna ureditev Velike planine
26	Kamnik	Nadgradnja železniške proge Ljubljana - Kamnik
27	Kamnik	Izgradnja državne kolesarske povezave G13 – odsek Kamnik - Motnik
28	Kamnik	Obnova lokalnih cest v Občini Kamnik
29	Kamnik	Izgradnja OŠ Frana Albrehta
30	Kamnik	Izgradnja gospodarske javne infrastrukture v Smodnišnici
31	Kamnik	Izgradnja pokritega olimpijskega bazena
32	Litija	Ureditev vodooskrbe na področju občin Litija in Šmartno pri Litiji
33	Litija	Celovita rekonstrukcija magistralne ceste g2-108 z obvoznico Litija (fazno)
34	Litija	Ureditev državne kolesarske ceste Ljubljana -Litija -Radeče (desni breg Save
35	Litija	Ureditev štiripasovne vpadnice Šentjakob - Brinje
36	Litija	Gradnja hidroelektrarn na srednji Savi
37	Mestna občina Ljubljana	Postavitev novega servisno vzdrževalnega centra LPP s fotovoltaiako in CNG polnilnico
38	Mestna občina Ljubljana	Energetska izraba Ljubljanice ob istočasni vzpostavitvi krožne plovne poti
39	Mestna občina Ljubljana	Projekt izgradnje plinsko parne enote PPE-TOL
40	Mestna občina Ljubljana	Bežigraski športni park (športne površine, hotel, garaža, poslovni prostori)
41	Mestna občina Ljubljana	Osrednja tržnica Ljubljana
42	Mestna občina Ljubljana	Gospodarsko razstavišče - nov kongresni center, prenova, dograditev
43	Mestna občina Ljubljana	Ilirija - novi športno plavalni center
44	Mestna občina Ljubljana	Kopališče Vevče - celovita nadgradnja
45	Mestna občina Ljubljana	Izgradnja atletskega stadiona
46	Mestna občina Ljubljana	Stanovanjska soseska Novo Brdo E1 - 174 enot
47	Mestna občina Ljubljana	Stanovanjska soseska Rakova jelša II - 156 enot
48	Mestna občina Ljubljana	Stanovanjska soseska Jesihov štradon - 44 enot
49	Mestna občina Ljubljana	JZP - stanovanja Kostak d.d. - 88 enot
50	Mestna občina Ljubljana	Stanovanjska soseska Litijska - Pesarska - 95 enot
51	Mestna občina Ljubljana	Stanovanjska soseska Zelena Jama - 87 enot
52	Mestna občina Ljubljana	Stanovanjska soseska Komunalna cona Povšetova - 400 enot
53	Mestna občina Ljubljana	Protipotresna obnova večstanovanjskih in javnih zgradb
54	Mestna občina Ljubljana	OŠ Nove Fužine - celovita obnova z nadgradnjo
55	Mestna občina Ljubljana	PALAČA CUKRARNA
56	Mestna občina Ljubljana	METELKOVA-CELICA
57	Mestna občina Ljubljana	MINIPILEKS
58	Mestna občina Ljubljana	Izgradnja stanovanjske soseske Zvezna ulica
59	Mestna občina Ljubljana	BARAGOVO SEMENIŠČE
60	Mestna občina Ljubljana	CELOVITA OBNOVA PALAČE KRESIJA
61	Mestna občina Ljubljana	Novogradnja Veterinarske fakultete
62	Logatec	Izgradnja Narodnega doma in Knjižnice Logatec
63	Log-Dragomer	Gradnja komunalne infrastrukture (vodovod) in poplavna ureditev
64	Log-Dragomer	Varne občinske poti

65	Log-Dragomer	Razvoj občinskih središč Log in Dragomer z zaledjem
66	Medvode	Izgradnja kanalizacije in obnova vodovodnega omrežja na območju Zbilje - Smednik - Valburga - Hraše
67	Medvode	Nadomestna gradnja nove osnovne šole Preska, Medvode (potresno nevaren objekt)
68	Moravče	Zahodna obvoznica
69	Moravče	Severna obvoznica
70	Moravče	OŠ JV Moravče + telovadnica
71	Moravče	Dom starejših občanov -1 Moravče
72	Moravče	Dom starejših občanov -2 Moravče
73	Moravče	Kanalizacija Studenec - Moravče
74	Moravče	Center za ravnanje z odpadki (Moravče)
75	Moravče	Vodovodi, vodarne (Moravče)
76	Moravče	Majhne čistilne naprave (Moravče)
77	Moravče	optika - Občina Moravče
78	Moravče	športni park (Občina Moravče)
79	Škofljica	Gradnja kanalizacije v naselju Pijava Gorica
80	Škofljica	Gradnja komunalne infrastrukture v območju preureditve Dolenjske ceste v zoženo štiripasovnico
81	Škofljica	Preureditev Dolenjske ceste v zožano štiripasovnico
82	Škofljica	Obvoznica Škofljica
83	Škofljica	OŠ Lavrica
84	Škofljica	Kanalizacija Pijava gorica
85	Šmartno pri Litiji	Investicijsko vzdrževanje cest
86	Šmartno pri Litiji	Izgradnja novega objekta vrtec Šmartno
87	Trzin	Obvoznica Trzin - I. etapa priključne ceste Trzin – Domžale – priključek Študa
88	Velike Lašče	Gradnja kanalizacije s čistilno napravo v občini Velike Lašče
89	Vodice	Odvajanje odpadnih voda v Občini Vodice (zahodni in južni del)
90	Vodice	Izgradnja glavne ceste Želodnik – Mengeš – Vodice, odsek Žeje Vodice
91	Vodice	Ureditev regionalne ceste skozi Skaručno
92	Vodice	Občinsko središče v Vodicach
93	Vodice	Obnova in razvoj središča Vodice
94	Vodice	Gradnja večnamenske športne dvorane v Vodicach
95	Vrhnika	športni park Vrhnika
96	Domžale, Kamnik, Komenda, Lukovica, Mengeš, Moravče, Trzin in Dol pri Ljubljani	zmanjšanje poplavne ogroženosti na povodju Kamniške Bistrice
97	Lukovica in Moravče	Vzpostavitev centra za ravnanje z odpadki
98	Občine LUR in Cerklje na Gorenjskem	Oskrba s pitno vodo na območju zg. Save - sklop 1 -

Vir: RRA LUR.

10.3 Drugi prioritetni regijski projekti

LUR načrtuje tudi v finančni perspektivi 2021–2027 sodelovanje v regijskih projektih, ki se poenoteno izvajajo v vseh oziroma v večini slovenskih razvojnih regij. Gre za projekte tako s področja razvoja človeških virov in podjetništva kot vsebin s področja prostorskega načrtovanja, samooskrbe in mobilnosti.

Tabela 16: Projekti, ki se poenoteno izvajajo v večini slovenskih regij

ZAP. ŠT.	NAZIV PROJEKTA
1.	Regijska študentska shema
2.	Regijska garancijska shema
3.	Podjetno nad izzive
4.	Internacionalizacija (regionalno skrbništvo)
5.	Regionalno prostorsko načrtovanje
6.	Prehranska samooskrba
7.	Regionalne destinacijske organizacije
8.	CLLD
9.	CTN mehanizem za trajnostni razvoj mestnih naselij in naselij mestnih območij.

Prioritetni regijski projekti za obdobje 2021–2027 so oblikovani kot pobuda ključnih akterjev razvoja v regiji in potreb zaznanih na terenu.

Tabela 17: Prioritetni regijski projekti LUR 2021–2027

ZAP. ŠT.	NAZIV PROJEKTA
1.	Prehod LUR v trajnostno in digitalno intenzivno gospodarstvo - digitalizacija LUR
2.	Inovativna agenda LUR - poslovni ekosistem za dvig konkurenčnosti in internacionalizacije
3.	Regijska podjetniška središča
4.	Projekt PUSH HRP - pospeševanje rasti hitrorastočih podjetij
5.	Razvojni regionalni sklad
6.	dOffice - Mreža kreativno-podjetniških prostorov
7.	Mreža medgeneracijskih centrov LUR
8.	Karierni kompetenčni model
9.	Kompetence za prihodnost
10.	Medgeneracijsko povezovanje v LUR
11.	Socialno-podjetniški inkubator
12.	Ustvarjalni LUR
13.	Ljubljanska urbana regija – regija kulture
14.	Krožne rešitve za ozelenitev gospodarstva
15.	LUR – regija zdravja
16.	Regijska mreža dolgotrajne oskrbe starejših
17.	Izgradnja in vzpostavitev mreže zbirnih centrov za zbiranje odpadkov/surovin
18.	Regionalni prostorski plan
19.	Regijska energetska transformacija (nizkoogljična LUR, Krožne rešitve za ozelenitev ekonomije LUR, URE, OVE)
20.	Optimizacija resursov za kvaliteto življenja v pametnih mestih (integrirane rešitve urbanega okolja)
21.	Energetska sanacija javne infrastrukture
22.	Energetska izraba Ljubljance ob istočasni vzpostavitvi krožne plovne poti
23.	Zagotavljanje poplavne varnosti LUR
24.	Odvajanje in čiščenje odpadne vode v aglomeracijah pod 2000PE
25.	Vodooskrba regije

26. Bioregija Evrope - Ohranitev zelenega sistema za spodbujanje biotske raznovrstnosti
27. Prehranska samozadostnost (samooskrba) LUR
28. LUR - blagovna znamka turistične destinacije Evrope
29. Razvoj trajnostnega turizma na Barju
30. Celosten razvoj Krajinskega parka Ljubljansko barje
31. TEN-T in navezave na TEN-T <ul style="list-style-type: none"> a. Ljubljansko železniško vozlišče s poglobitvijo proge v Ljubljani, b. Nadgradnja železniške proge Ljubljana – Kamnik, c. Povezava prestolnice z letališčem, d. Obvoznice (Vodice, Trzin, Ig, Škofljica, Grosuplje, Litija), Preureditev Dolenjke v 4 pasovnico, Rekonstrukcija magistralne c. G2-108 z obvoznico Litija)
32. Trajnostna urbana mobilnost
33. Nizkoogljivna vozila javnih služb
34. Mreža prestopnih točk P+R
35. Sodobne hitre linije LPP
36. Mreža regionalnih kolesarskih povezav
37. Regijski mobilnostni center
38. Uvajanje parkirnih politik v občinah LUR
39. Regijski sistem izposoje električnih koles
40. Spodbujanje uvajanja dostavnih koles v regiji
41. Tehnična podpora regionalnemu razvoju
42. Tehnična podpora mednarodnemu sodelovanju in mednarodna investicijska pomoč

11. VIRI IN LITERATURA

Prebivalstvo in trg dela

- SURS, 2019.
- Statistični portret slovenskih regij 2018. SURS, 2018.
- Boljši, slabši, povprečni. SURS, 2018. Dostopno na:
<https://www.stat.si/StatWeb/File/DocSysFile/9990/Boljsi-slabsi-povprecni-2018.pdf>
- ZRSZ, 2019. Dostopno na:
https://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/stopnja_registrirane_brezposelnosti
- Regije v številkah – Statistični portret slovenskih regij 2018. SURS, 2018.
- Pobuda občin LUR s povečano rastjo prebivalstva za dodatno financiranje družbene infrastrukture vzgoje in izobraževanja, 2017.

Gospodarstvo, kulturne in kreativne industrije

- Regije v številkah – Statistični portret slovenskih regij 2018. SURS, 2018.
- Informacija o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v Osrednjeslovenski regiji v letu 2018. AJPES, 2019.
- Podatki o hitro rastočih podjetjih v obdobju 2014–2018. AJPES, 2019.
- Neposredne naložbe 2017. Banka Slovenije. Leto 22, številka 1, 2018.
- Poslovanje gospodarstva osrednjeslovenske regije v letu 2016. GZS, 2017.
- Glas gospodarstva – plus, Ekonomski pomen osrednjeslovenske regije vse večji, Darja Močnik, Analitika GZS, julij-avgust 2018.
- Kakovost človeškega kapitala in gospodarska uspešnost regije: Zasnova in testna preverba empiričnega modela / Polona Domadenik ... [et al.]. - 1. izd. - Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2015. - (Znanstvene monografije Ekonomske fakultete).
- State of Art of the CCI Sector in Ljubljana Urban Region (IER, Ljubljana, 2017).
- Razporeditev ustvarjalnosti v izbranih občinah Ljubljanske urbane regije (Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Ljubljana, 2014).
- Cultural and Creative Cities Monitor. Dostopno na: <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/cultural-creative-cities-monitor/cultural-creative-cities/cities/SI001C1>

Turizem

- Strategija trajnostne rasti slovenskega turizma 2017–2021.
- Strategija razvoja in trženja turizma v regiji Osrednja Sloveniji 2017–2022.
- Strategija razvoja in trženja turistične destinacije Ljubljana za obdobje 2014–2020.
- Slovenska turistična organizacija, www.slovenia.info
- SURS, 2019.
- Banka Slovenije, 2019.

Kmetijstvo in razvoj podeželja

- SURS, 2019.

Območja naravnih kakovosti

- ZRSVN, 2019.

ARSO, 2019. Dostopno na: <http://kazalci.arso.gov.si/sl/content/letne-emisije-tgp-po-odlocbi-4062009es>

- MOP, 2019. Dostopno na:

[http://www.gis.si/dev/sssp_frontend/?kazalnik=43#filter\[rpe\]=obcine](http://www.gis.si/dev/sssp_frontend/?kazalnik=43#filter[rpe]=obcine)

- ARSO, študija Opredelitev virov delcev PM10 v Ljubljani, 2013. Dostopno na:

<https://www.arso.gov.si/zrak/kakovost%20zraka/poro%c4%8dila%20in%20publikacije/ViriLjubljanaBF.pdf>

Poselitev in razvoj naselij

- GURS, 2019.

- MOP, 2019.

- DzGPS, 2019.

- SURS, 2019.

Mobilnost

- Agencija za varnost prometa: Analiza in pregled stanja varnosti v cestnem prometu za leto 2018, 2019: Dostopno na: <https://www.avp-rs.si/wp-content/uploads/2019/03/Analiza-in-pregled-stanja-varnosti-cestnega-prometa-v-letu-2018.pdf>

- CELOSTNA prometna strategija Ljubljanske urbane regije, ur. Matej Gojčič; fotografije Urban Jeriha ... et al. - Ljubljana : Regionalna razvojna agencija Ljubljanske urbane regije, 2018

- Geografski Inštitut Antona Melika ZRC-SAZU, 2012. Območja v Ljubljanski urbani regiji z neustrezno dostopnostjo do javnega potniškega prometa;

- Direkcija za avtoceste Republike Slovenije, Analiza prometnih obremenitev najbolj obremenjenih AC odsekov. Dostopno na:

https://www.dars.si/Prometne_obremenitve/Analiza_prometnih_obremenitev

- KOBLAR, Simon, 2017, Predlog alternativnega omrežja javnega potniškega prometa v Ljubljanski urbani regiji : magistrsko delo [na spletu]. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta Dostopno na: <https://repozitorij.uni-lj.si/lzpisGradiva.php?lang=slv&id=99200>;

- Letna poročila LPP od leta 2014 do leta 2018, Ljubljanski potniški promet, 2019 Podatki za leto 2018 dostopni na:

https://www.lpp.si/sites/www.jhl.si/files/dokumenti/5_letno_porocilo_2018-lpp.pdf

- Slovenska platforma za trajnostno mobilnost. Podatki o občinah s pripravljenimi lokalnimi CPS. Dostopno na: <http://sptm.si/>

- Statistični urad Republike Slovenije, 2018: Boljši, slabši, povprečni - Statistični portret Slovenije v mednarodni skupnosti 2018. Dostopno na:

<https://www.stat.si/StatWeb/File/DocSysFile/9990/Boljsi-slabsi-povprečni-2018.pdf>

- Strokovne podlage za urejanje javnega prometa v regiji, RRA LUR 2010. Dostopno na:

<https://www.rralur.si/sites/default/files/rralur/Strokovne%20podlage%20urejanje%20javnegaa%20prometa%20v%20regiji.pdf>

- SURS, 2019a. Blagovni prevoz po statističnih regijah. Dostopno na:

https://pxweb.stat.si/SiStatDb/pxweb/sl/20_Ekonomsko/20_Ekonomsko_22_transport_02_22212_cestni_transport_03_22077_blagovni_prevoz/2207716S.px/

- SURS, 2019b. Podatki o stopnji motorizacije v statističnih regijah Slovenije. Dostopno na:

<https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/8124>

- SURS, 2019c. Podatki o številu umrlih v cestno prometnih nesrečah v statističnih regijah Slovenije. Dostopno na: https://pxweb.stat.si/SiStatDb/pxweb/sl/20_Ekonomsko/20_Ekonomsko_22_transport_01_22211_transport_panoge/2221105s.px/

Energetska infrastruktura in oskrba z energijo

- ARSO, 2019, Dostopno na: <http://kazalci.arso.gov.si/sl/content/odvisnost-od-uvoza-energije-2>
- Portal energetika, MZI, 2019. Dostopno na: <https://www.energetika-portal.si/>
- Celoviti nacionalni energetske in podnebni načrt republike Slovenije, MZI, 2019.
- Prispevki k razpravi o Energetskem konceptu Slovenije, Elektro Ljubljana, 2016.
- Slovenski portal za fotovoltaike. Dostopno na: <http://pv.fe.uni-lj.si/SEvSLO.aspx>
- SURS, 2019.

Oskrba s pitno vodo, odvajanje odpadnih voda in ravnanje z odpadki

- SURS, 2019.
- RRA GIZ, 2019.
- MOP, 2019.

Stanje okolja

- SURS, 2019. Dostopno na: https://pxweb.stat.si/SiStatDb/pxweb/sl/30_Okolje/30_Okolje_27_okolje_01_27000_kaza_iniki/2700012S.px/
- Eko sklad - Letno poročilo 2018. Dostopno na: <https://www.ekosklad.si/informacije/o-skladu/letna-porocila>
- ARSO, 2019. Dostopno na: <http://kazalci.arso.gov.si/sl/content/izpusti-toplogrednih-plinov-energetskega-izvora-2>
- ARSO, 2019. Dostopno na: <http://kazalci.arso.gov.si/sl/content/letne-emisije-tgp-po-odlocbi-4062009es>

Območja s prostorskimi omejitvami za razvoj

- Arso, 2019. Dostopno na: http://gis.arso.gov.si/wfs_web/faces/WFSLayersList.jsp
- Petkovšek, M., 2017. Slovensko omrežje Natura 2000 v številkah. Varstvo narave, 30, 99–126. Natura 2000 Barometer statistics per country. Dostopno na: <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/dashboards/natura-2000-barometer>

Vzgoja in izobraževanje, šport

- SURS, 2019.
- Šport v številkah, 2018. Dostopno na: https://www.zsrs-planica.si/wp-content/uploads/2011/11/Sportni_almanah_2018.pdf

Znanost

- Letno poročilo 2018. Univerza v Ljubljani. Dostopno na: https://www.uni-lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/organizacija_pravilniki_in_porocila/poslovno_financno_in_letno_porocilo_ter_program_dela/

Kultura in ohranjanje kulturne dediščine

- Strategija trajnostne rasti slovenskega turizma 2017–2021.

- Strategija razvoja in trženja turizma v regiji Osrednja Slovenija 2017–2022.
- Strateške smernice kulturnega turizma v Ljubljani 2017–2020.
- Strategija razvoja kulture v Mestni občini Ljubljana 2016–2019.
- <http://www.ljubljana.si/LJEPK25>
- MO Ljubljana, Oddelek za kulturo (e-pošta, telefonski pogovori).
- Turizem Ljubljana, 2019. Dostopno na: <https://www.visitljubljana.com/sl/obiskovalci/odkrivajte/dozivetja/znamenitosti/clanek/plecnikova-ljubljana/>

Zdravstvo

- NIJZ, Zdravje v regiji 2018.
- Lekarniška zbornica Slovenije. Dostopno na: <http://www.lek-zbor.si/>

Socialno varstvo v regiji

- Pregled stanja Osrednjeslovenskega območja, 2016.
- Inštitut za socialno varstvo, 2018.

Nevladne organizacije v regiji

- Strategija razvoja NVO in prostovoljstva.
- Strategija razvoja NVO in prostovoljstva do leta 2023.
- Baza NVO Osrednje Slovenije se nahaja na spodnji povezavi: <http://www.consulta.si/sticisce-nvo-osrednje-slovenije/baza-nvo-osrednje-slovenije/1812>
- Glavni cilji Strategije razvoja NVO in prostovoljstva: <https://www.gov.si teme/nevladne-organizacije/>
- Poslovni subjekti v Poslovnem registru Slovenije po občinah in po skupinah, stanje na dan 31. 3. 2019, https://www.ajpes.si/Doc/Registri/PRS/Porocila/posl_subj_obc_skup_31032019.pdf
- Consulta, <http://consulta.si/sticisce-nvo-osrednje-slovenije/baza-nvo-osrednje-slovenije/1812>